

ROMAN PAVLOVČIČ

ZGODOVINSKI ATLAS SLOVENIJE

ROMAN PAVLOVČIČ

ZGODOVINSKI ATLAS SLOVENIJE

D II 700414

ROMAN PAVLOVČIČ

ZEMLJEVIDI

ATLAS

SLOVENIJE

Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana

20080808

40. IZDANJE SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE - BUENOS AIRES 1960

Namesto uvoda: Ta prvi slovenski zgodovinski atlas je zamislil avtor kot šolsko učno knjigo, brez znanstvenih pretenzij; namen je bil ta, da seznanja z nazornim poukom slovensko mladino z našo preteklostjo ter ji tako vzbuja zanimanje za svoj narod in domovino. — Ko prihaja zdaj v novi obliki med naše ljudi, ga spremlja želja, da bi — kolikor pač mogoče — izpolnil navedeni namen.
Córdoba 1959. — *Roman Pavlovčič*

Izdano na pobudo in s pomočjo bivših dijakov slovenske begunske gimnazije v Špitalu ob Dravi, ki ob desetletnici zadnjega roja posvečajo svoj doprinos ustanoviteljem zavoda ter požrtvovalnemu profesorskemu zboru.

Založila in izdala Slovenska kulturna akcija v jubilejnem, petem letniku svojih knjižnih izdanj.

Opomba avtorja: *Gradivo za vse tu objavljeno najdeš v knjigah, ki govore o slovenski zgodovini. Izrecno navajam avtorje: Milka Kosa, Josipa Grudna in Josipa Mala ter Melika. Nekateri zemljevidi in grafikoni so prevzeti po teh knjigah, za nekatere so na razpolago skice v nemških ali italijanskih atlasih, to in ono je najti po raznih publikacijah.*

Tisk in vezava:
Talleres Graficos Federico Grote (Lenček Ladislav C.M.)
Montes de Oca 320, Buenos Aires, Argentina.

KAZALO

Št. podobe		Stran
1	Jantarska pot čez slovensko ozemlje	7
2	Arheološki zemljevid Slovenije	8
3	Rimsko cesarstvo za Trajana (98-117)	
4	Regio Venetia et Histria	9
5	Doba rimske okupacije. — Keltski in ilirski rodovi	10
6	Glavne rimske ceste in plovne reke	11
7	Dobe ljudskega preseljevanja (Evropa po razpadu zapadnorimske države l. 476)	
8	Evropa okrog leta 500	12
9	Evropa po letu 568. (Naseljevanje Slovencev	
10	Samova kraljevina (623-658)	13
11	Frankovska država (od leta 800 rimsko-nemško cesarstvo)	14
12	Karolinška vzhodna prefektura (okr. 796-828)	
13	Mejne krajine (828 - okr. 900)	15
14	Velika Moravska in Pribinova ter Kocljeva Panonija, 9. stoletje	16
15	Primerjava slovenskega ozemlja v 9. stoletju in danes	
16	Gosposvetsko polje z vojvodskim prestolom	17
17	Nemško cesarstvo od 919-1125	
18	Velika Karantanija (979 - okr. 1040)	18
19	Cerkvena razdelitev slovenske zemlje v srednjem veku	19
20	Grbi nekaterih škofij in škofov	20
21	Politična in upravna razkosanost slovenske zemlje od ok. 970 do 1500	
22	Grba mesta Celja in celjskih grofov. Grb mesta Ptuja in ptujskih gospodov	21
23	Fevdalna razdelitev slovenske zemlje sredi 15. stoletja	22
24	Najvažnejši srednjeveški gradovi in samostani na Slovenskem	23
25	Cerkveno-upravna razdelitev od 11. do 16. stoletja	
26	Cerkvena posestva (enklave) na Slovenskem	24
27	Slovenska naselja v Furlaniji od 10. do 15. stoletja	
28	Razvoj dežele Goriško-Gradiščanske	
29	Grbi Ogleja, Benetk, Trsta, Vidma	25
30	Svetna država oglejskih patriarhov	26
31	Goriška grofija s "Krasom"	
32	Grbi zadnjega goriškega grofa	
33	Grbi Gorice, Postojne in Trbiža	27
34	Razdelitev slovenskih dežel po l. 1500	28
35	Država češkega kralja Otokarja	
36	Razširjanje beneške republike na kopnem	29
37	Beneška republika ob koncu srednjega veka	
38	Grba slovenskih pristanišč Kopra in Pirana	30
39	Ceste v srednjeveški Sloveniji	
40	Grb Ivana Kacijanarja in Tomaža Hrena	31
41	Turški vpadi na Slovensko	32
42	Turčija ob smrti Sulejmana Veličastnega	
43	Pozorišče kmečkega upora leta 1573	33
44	Razvoj Kranjske	34
45	Napoleonovo cesarstvo	
46	Ilirske province	35
47	Napoleonovo Italijansko kraljestvo	
48	Passariansko okrožje	36
49	Prodiranje francoskih čet leta 1797, 1805, 1809	
50	Kraljestvo Ilirija v okviru Avstrije	37
51, 52	Evropa od dunajskega do berlinskega kongresa	38
53	Razvoj Koroške	
54	Grbi Koroške, Beljaka, Celovca in Velikovca	39
55	Razvoj Štajerske	
56	Štajerski grb	40
57	Kranjska od leta 1809	
58	Grb Kranjske	41
59	Kronovina Primorska	
60	Grbi poknežene grofije Goriške z Gradiščansko, mejne grofije Istre in samosvojega mesta Trsta	42
61	Lombardija in Benečija v okviru Avstrije	
62	Beneška Slovenija	43
63	Kanalska in Rabeljska dolina	44
64	Avstro-Ogrska od dualizma do razpada (1867-1918)	45
65	Ogrska državna polovica (dežele krone Sv. Štefana)	46
66	Slovensko ozemlje od leta 1849 (kronovine)	47
67	Narodnostna meja in tuje manjšine v Sloveniji leta 1900 (po uradnem štetju)	48
68	Poštne zveze v Sloveniji leta 1849	
69	Najstarejše železnice v Sloveniji	49
70	Evropa pred prvo svetovno vojno	
71	Razdelitev Avstro-Ogrske po prvi svetovni vojni (države naslednice)	
72	Politični zemljevid Evrope med obema svetovnima vojnama	50
73	Avstrijsko italijanska fronta v prvi svetovni vojni	
74	Soška fronta	51
75	Slovenski del Koroške leta 1920 (Glasovalna pasova A in B)	
76	Narodnostno stanje na Koroškem leta 1846 po sodnih okrajih	
77	Narodnostno stanje na Koroškem leta 1933-34 po slovenskem narodnem katastru	52
78	Upravna razdelitev Slovenije v kraljevini S.H.S. (Jugoslaviji)	
79	Okraji Dravske banovine (l. 1931)	53
80	Prodiranje sovražnih čet v Jugoslaviji aprila 1941	
81	Razdelitev Jugoslavije med 1941 in 1945	54
82	Slovenija v drugi svetovni vojni 1941-1945	55
83	"Vojno področje Jadransko Primorje"	
84	Razmejitvene črte v Julijski krajini	56
85	Radgonski kot	
86	Slovenska krajina	57
87	Meja, ki jo je Jugoslavija zahtevala na konferenci v Londonu januarja 1947	
88	Vrbsko jezero	
89	Meja "Svobodnega tržaškega ozemlja" (STO)	
90	Sedanja državna meja pri Gorici	58
91	Slovenska narečja	
92	Koroško narečje - razdelitev po govorih	59
93	Položaj Slovenije v sodobni Evropi. - Izseljenci	60
94	"Ljudska republika Slovenija" v "Federativni Jugoslaviji"	
95	Jugoslavija po letu 1945. (Zvezna razdelitev)	61

Priloga: Grbi nekaterih slovenskih mest.

INDICE - INDEX

Nº		Página Page
1	El Camino del Ambar a través del territorio esloveno — The Amber Route through the slovenian territory	7
2	El mapa arqueológico de Eslovenia — The archaeological map of Slovenia	8
3	El imperio romano de Traiano — The Empire of Trajan	
4	Regio Venetia et Histria	9
5	Epoca de la ocupación romana - Pueblos célticos e ilíricos — The period of roman occupation - The Celtic and Illyrian peoples	10
6	Los principales caminos y ríos navegables romanos — The principal roman roads and navigable rivers	11
7	Epoca de las migraciones (Europa después del Fin del Imperio romano de Occidente, 476) — The migration period (Europe after the end of the Western roman Empire, 476)	
8	Europa alrededor del año 500 — Europa towards 500	12
9	Europa después del año 568 (Los eslovenos ocupan su territorio) — Europe after the year 568 (The Slovenes occupy their territory)	
10	El reino de Samo (623-658) — The reign of King Samo (623-658)	13
11	Imperio de los Francos (después del año 800 Imperio romano germano) — The Empire of the Franks (after the year 800 the roman-germanic Empire)	14
12	Prefectura oriental de los Carolingos — The Eastern prefecture of the Carolingians	
13	Las provincias limítrofes — The provinces on the border	15
14	Gran Moravia y Panonia de Pribina y Kocelj; siglo IX. — Pribina's and Kocelj's Great Moravia and Panonia; 9th cent.	16
15	La comparación del territorio esloveno en el siglo IX y hoy — The slovenian territory in the 9th cent. and today	
16	El campo de Gospa Sveta con el trono ducal — The camp of Gospa Sveta with the ducal throne	17
17	El Imperio germano de 919-1125 — The Germanic Empire from 919-1125	
18	La Gran Carantania (976-1040) — The Great Carantania (976-1040)	18
19	División eclesiástica del territorio esloveno en la Edad Media — Ecclesiastical division of Slovenian territory in the Middle Ages	19
20	Escudos de algunos obispos y diócesis — Coats of Arms of some bishops and dioceses	20
21	Desmembración política y administrativa del territorio esloveno desde aprox. el año 970 hasta el año 1500 — Political and administrative division of the Slovenian territory from approx. the yr. 970 to 1500	
22	Escudos de la ciudad de Celje y sus condes; escudos de la ciudad de Ptuj y sus señores — Coats of Arms of the City and the Counts of Celje; Coats of Arms of the City and the Lords of Ptuj	21
23	División feudal del territorio esloveno hacia la mitad del siglo XV. — Feudal division of the Slovenian territory towards the middle of the 15th century	22
24	Los más importantes castillos y conventos en la Edad Media — The most importants castles and convents of the Middle Ages	23
25	División eclesiástico-administrativa desde el siglo XI hasta el XVI — Ecclesiastical-administrative division between the 11th and the 16th century	
26	Posesiones eclesiásticas (enclaves) en Eslovenia Ecclesiastical properties in Slovenia (enclaves)	24
27	Poblaciones eslovenas en Furlanía desde el siglo X hasta el siglo XV — Slovenian settlements in Furlania between the 10th and the 15th cent.	
28	Desarrollo de la provincia Gorica-Gradiška — Development of the Gorica-Gradiška province	
29	Escudos de Aquilea, Venecia, Trst (Trieste), Udine — Coats of Arms of Aquilea, Venice, Trst (Trieste), Udine	25
30	Estado de los patriarcas de Aquilea — Secular state of the patriarchs of Aquilea	26
31	Condado de Gorica con el Carso — The County of Gorica with Kras	
32	Escudos del último conde de Gorica — Coats of Arms of the last count of Gorica	
33	Escudos de Gorica, Postojna y Trbiž — Coats of Arms of Gorica, Postojna and Trbiž	27
34	División del territorio esloveno después del año 1500 — Division of slovenian territory after the year 1500	28
35	El Estado del rey checo Otokar — State of the Czech King Otokar	
36	Expansión de la República de Venecia en tierra — Expansion of the republic of Venice on the mainland	29
37	Escudos de la República de Venecia a fines de la edad media — Coats of Arms of the Republic of Venice at the end of the Middle Ages	
38	Escudos de los puertos eslovenos de Koper y Pirán — Coats of Arms of the Slovenian ports of Koper and Piran	30
39	Caminos en Eslovenia medieval — Roads in the medieval Slovenia	
40	Escudos de Ivan Kacijanar y Tomás Hren — Coats of Arms of Ivan Kacijanar and Thomas Hren	31
41	Invasiones turcas en Eslovenia — Turkish invasions into Slovenia	32
42	Imperio otomano a la muerte de Solimán el Magnífico (1566) — Ottoman empire at time of the death of Suleiman the Magnificent (1566)	
43	Escenario de la sublevación de los campesinos en el año 1573 — Scene of the peasant uprising 1573	33
44	Desarrollo de Carníola — Development of the province of Carniola	34
45	Imperio napoleónico — Napoleon's Empire	
46	Provincias de Iliria — Illyrian Provinces	35
47	El Reino Itálico de Napoleón - Napoleon's Italian Kingdom	
48	La región passariana — Passariano region	36
49	Invasión de las tropas francesas en los ños 1797, 1805 y 1809 — Advance of French troops in 1797, 1805, 1809	
50	El reino de Iliria como parte integrante de Austria (1816-1849) — The Kingdom of Illyria in the state of Austria (1816-1849)	37
51, 52	Europa desde el congreso de Viena hasta el congreso de Berlín (1815-1878) — Europe from the congress of Vienna to the congress of Berlin (1815-1878)	38
53	Desarrollo de Carintia — Development of Carinthia	
54	Escudos de Carintia, Beljak, Celovec, Velikovec Coats of Arms of Carinthia, Beljak, Celovec, Velikovec	39
55	Desarrollo de Estiria - Development of Styria	
56	Escudo de Estiria - Coat of Arms of Styria	40
57	Carníola desde 1809 — Carniola province after 1809	
58	Escudo de Carníola - Coat of Arms of Carniola	41
59	Provincia de Primorje (Litoral) — Province of Primorje (Littoral)	
60	Escudos del condado de Gorica-Gradiška, del condado de Istra (Istria) y de la ciudad libre de Trst — Coats of Arms of the county of Gorica-Gradiška, of the county of Istra (Istria) and of the free city of Trst	42
61	Lombardía y Venecia como partes integrantes de Austria — Lombardy and Venice in the state of Austria	
62	Eslovenia Veneciana — Venetian Slovenia	43
63	Valles de Kanal y Rabelj — Kanal and Rabelj valleys	44
64	Austria-Hungría desde el dualismo (1867) hasta su desmembración (1918) — Austria-Hungary from dualism (1867) to its collapse (1918)	45
65	La parte húngara del Imperio (tierras de la corona de San Esteban) — Hungarian part of the Empire (countries under St. Stephen's crown)	46
66	Territorio esloveno desde el año 1849 — Slovenian territory from 1849 on	47
67	Límites étnicos eslovenos y minorías extranjeras en su territorio en el año 1900 — Ethnic border and foreingn minorities in Slovenia in the yr. 1900	48
68	Sistema postal en Eslovenia en el año 1849 — Postal system in Slovenia in 1849	
69	Los primeros ferrocarriles en Eslovenia — The first railways in Slovenia	49
70	Europa antes de la primera guerra mundial — Europe before World War I.	
71	Partición del Imperio Austro-Húngaro después de la primera guerra mundial — Partition of the Austro-Hungarian Empire after 1918	
72	Europa entre las dos guerras mundiales — Europe between the two World Wars	50
73	El frente austríaco-italiano en la primera guerra mundial — Austrian-Italian front in World War I.	
74	Frente de Soča (Isonzo) — Soča (Isonzo) front	51
75	Parte eslovena de Carintia - 1920 (zonas plebiscitarias A y B) — Slovenian part of Carinthia in the year 1920 (Plebescitary zones A and B)	
76	Situación étnica en Carintia en el año 1846, según los distritos judiciales — Ethnic status of Carinthia in the year 1846, according to the judicial districts	
77	Situación étnica en Carintia en los años 1933-34, según el catastro regional esloveno — Ethnic status of Carinthia in the years 1933-34, according to the slovenian land register	52
78	División administrativa de Eslovenia en el Reino de Servios, Croatas y Eslovenos (Yugoslavia) — Administrative division of Slovenia in the Reign of Serbs, Croats and Slovenes (Yugoslavia)	
79	Las circunscripciones de Dravska banovina (Provincia de Drava) 1931 — The districts of Dravska banovina (Province of Drava) 1931	53
80	Acción de las tropas invasoras en Yugoslavia en abril 1941 — Advance of the invading troops in Yugoslavia in Abril 1941	
81	La partición de Yugoslavia entre 1941 y 1945 — División of Yugoslavia between the years 1941 and 1945	54
82	Eslovenia en la segunda guerra mundial — Slovenia in the World War II	55
83	Teritorio militar adriático de las fuerzas alemanas (septiembre 1943 a mayo 1945) — Adriatic military territory held by the German forces from Sept. 1943 to May 1945	
84	Líneas demarcatorias en la Provincia Julia — Demarcation lines in the Province of Julia	56
85	Sector de Radgona — Sector of Radgona	
86	Slovenska Krajina (Prekmurje y Porabje) — Slovenian Krajina (Prekmurje and Porabje)	57
87	Frontera propugnada por Yugoslavia en la conferencia de Londres en 1947 — Frontier claimed by Yugoslavia at the London Conference in 1947	
88	Lago de Vrba — Vrba Lake	
89	Frontera del Territorio Libre de Trst (Trieste) —Frontier of the Free Territory of Trst (Trieste)	
90	Frontera actual cerca de Gorica — Present frontier near Gorica	58
91	Dialectos eslovenos — Slovenian Dialects	
92	Dialecto de Carintia. Subdivisión — Carinthian Dialect. Subdivision.	59
93	La situación de Eslovenia en Europa — The position of Slovenia in Europe	60
94	La República Popular de Eslovenia en la República Federal Popular de Yugoslavia — The Popular Republic of Slovenia in the Popular Federal Republic of Yugoslavia	
95	Yugoslavia después del año 1945 — Yugoslavia after 1945	61

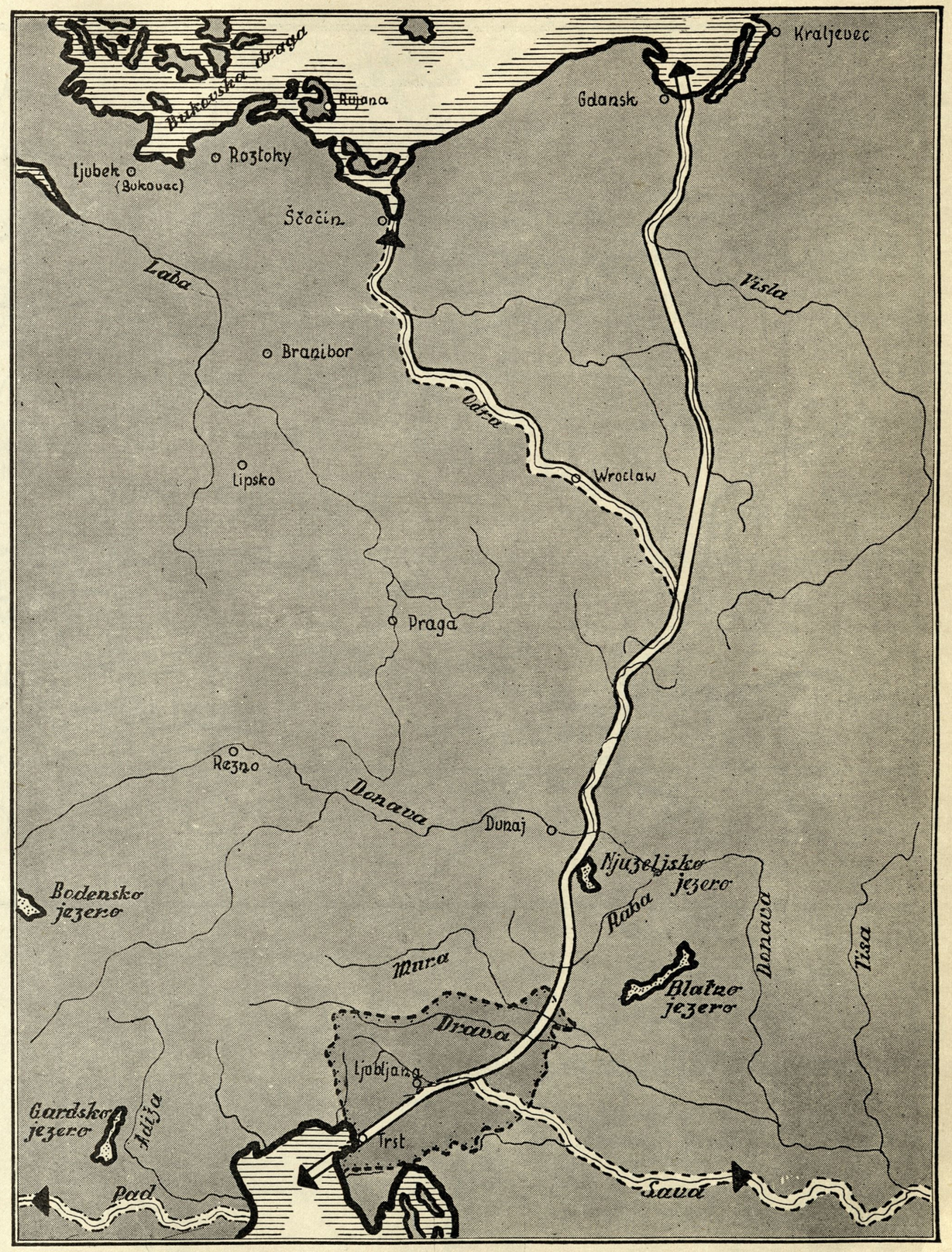
Suplemento: Escudos de algunas ciudades eslovenas — *Supplement:* Coats of Arms of some slovenian cities.

1. — JANTARSKA POT ČEZ SLOVENSKO OZEMLJE

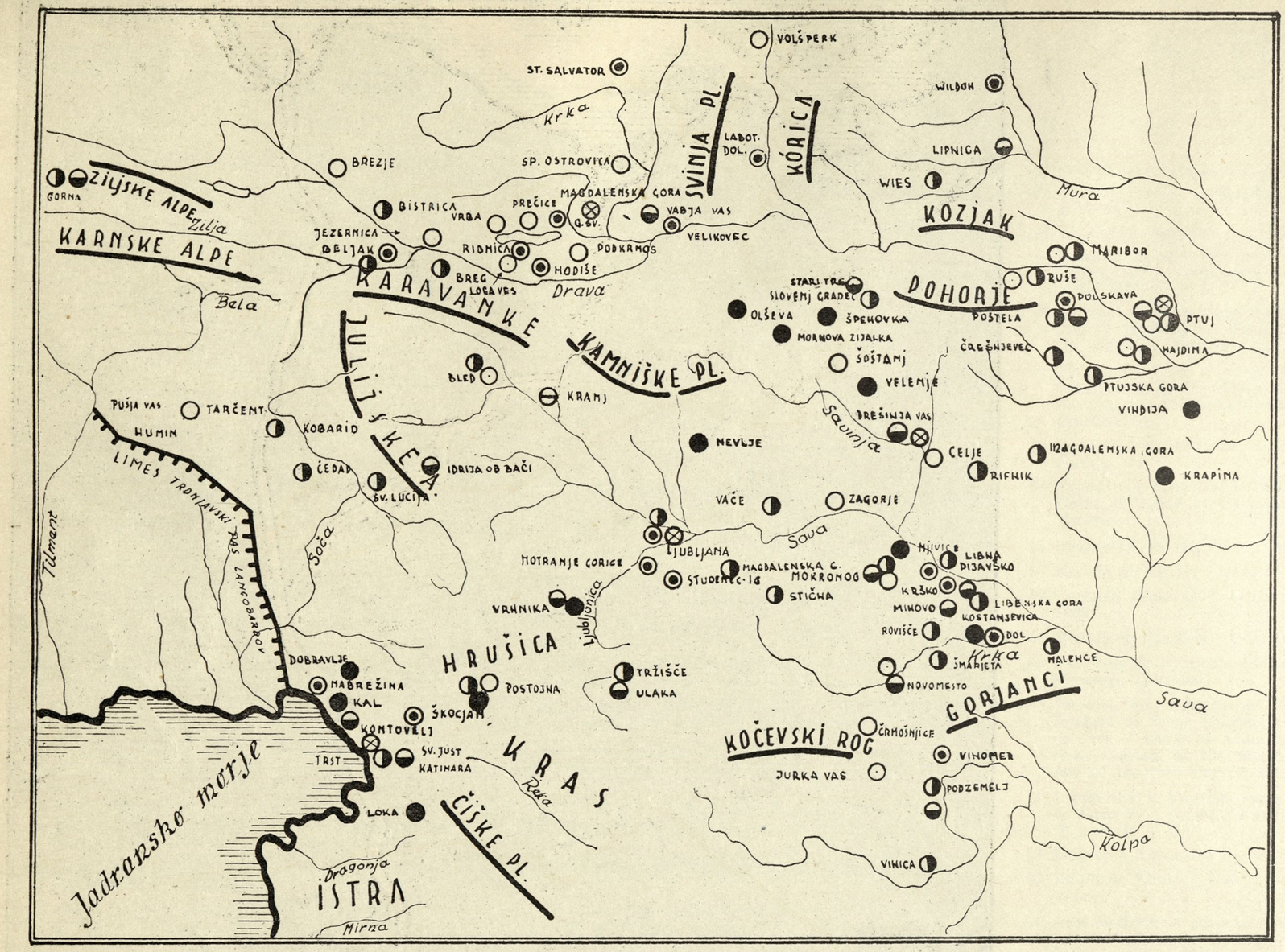
El Camino del Ambar a través del territorio esloveno

The Amber Route through the slovenian territory

1

Ta pot v prazgodovinski dobi od Baltika na Jadran v sredozemske dežele kaže, kako je bila Slovenija od nekdaj prehodno ozemlje, mednarodno važno v trgovsko-gospodarskem pogledu.

2. — ARHEOLOŠKI ZEMLJEVID SLOVENIJE

El mapa arqueológico de Eslovenia

The archaeological map of Slovenia

DOBA KAMNA: STARA :
MLADA :

DOBA BAKRA in BRONA :

ŽELEZNA DOBA: STARA :
MLAJŠA :

RIMSKA DOBA :

LANGOBARDSKA DOBA :

3. — RIMSKO CESARSTVO ZA TRAJANA (98-117)

El imperio romano de Traiano (98-117)

The Empire of Trajan (98-117)

Vse slovensko ozemlje je bilo v njegovih mejah že za prvega cesarja Avgusta ob času Kristusovega rojstva in je ostalo do ljudskega preseljevanja.

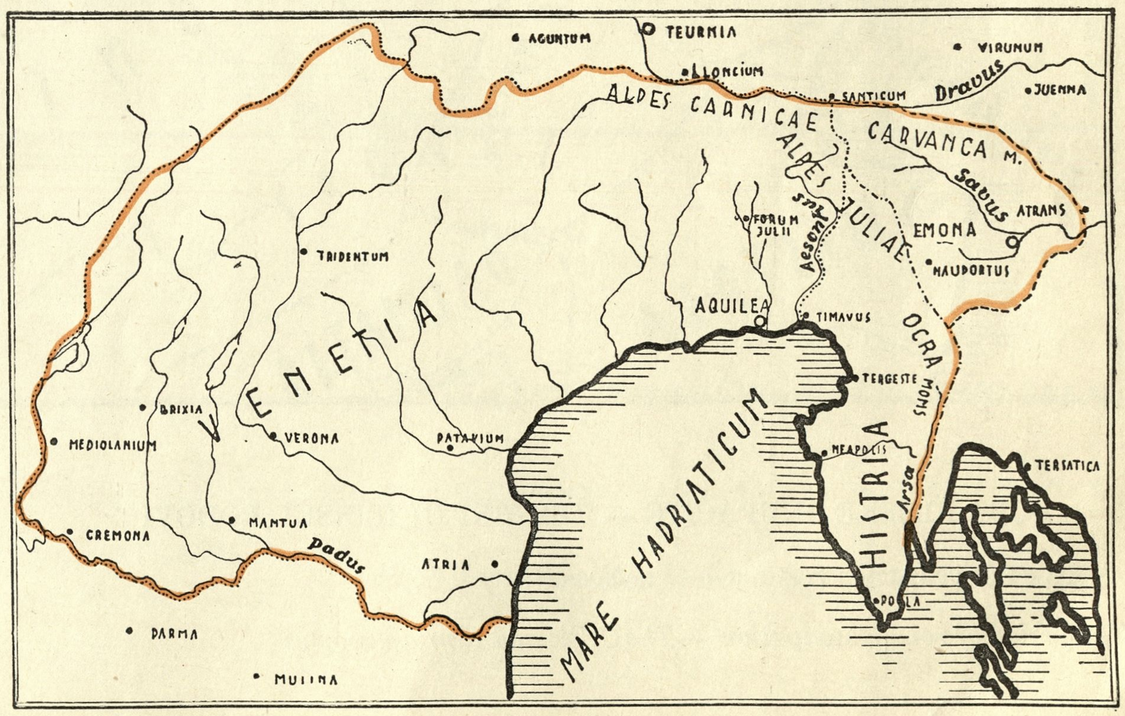
3

4

4. — REGIO VENETIA ET HISTRIA

Sosednja italska pokrajina je bila Transpadana z glavnim mestom Mediolanium (Milan). Vseh pokrajin je imela Italija za časa Avgusta enajst. Oglej (Aquilea) so ustanovili Rimljani leta 181 pr. Kr. kot izhodišče za osvajanje našega ozemlja. Postalo je glavno mesto desete pokrajine. Meja le-te je bila pred Avgustom na Soči (Sontius), po osvojitvi Istre leta 177 pr. Kr. se je premaknila na reko Rašo (Arsia) ter Hrušico (Ocra mons) in Julijske alpe. Kasneje (med leti 166 in 238 po Kr.) so priključili Italiji Gorenjsko in Notranjsko, tako da je od tedaj italsko - noriška meja bila pri Trojanah, italsko - panonska pa pri Grosupljem.

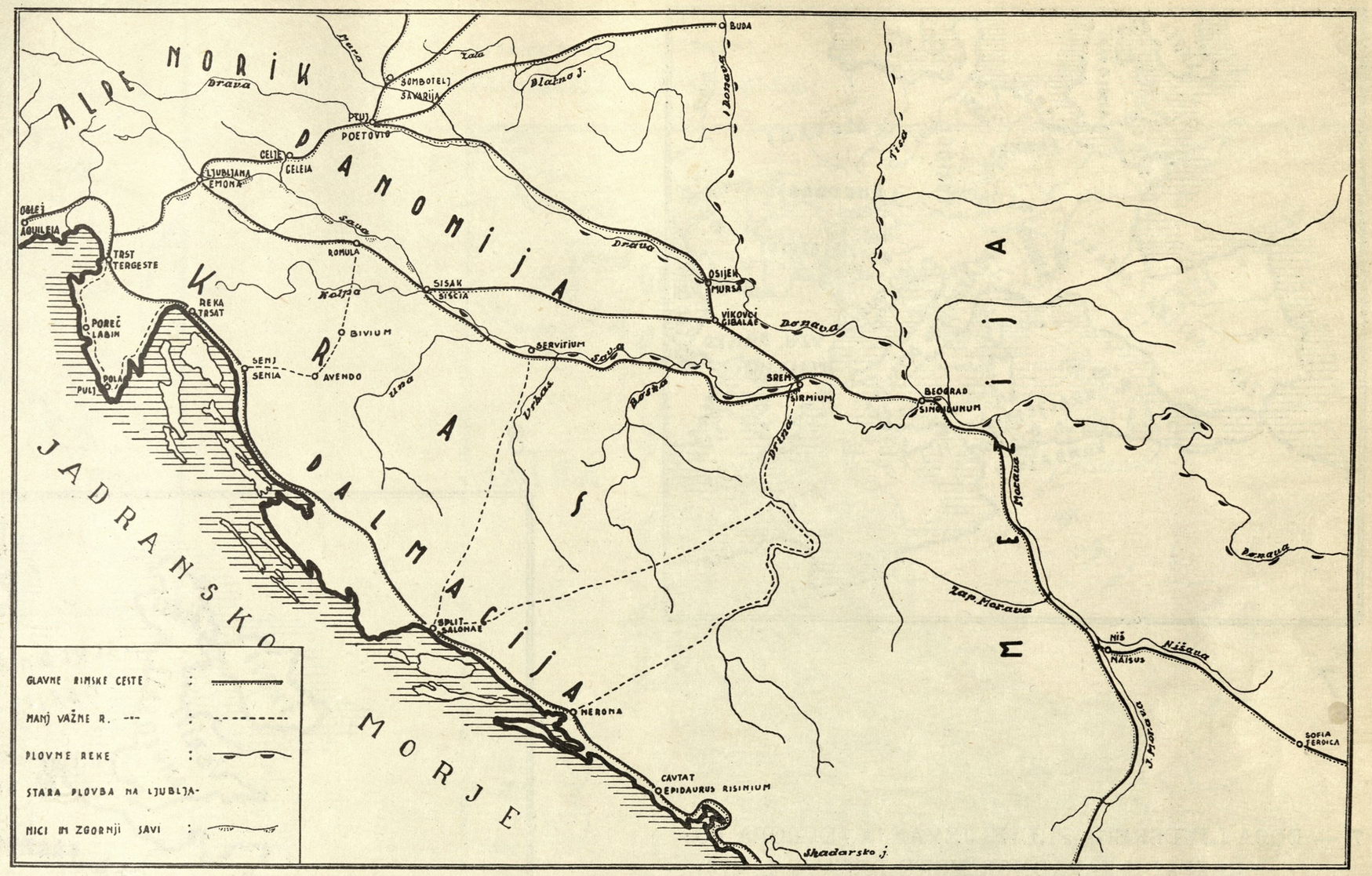
5. — DOBA RIMSKE OKUPACIJE — KELTSKI IN ILIRSKI RODOVI

Epoca de la ocupación romana — Pueblos célticos e ilíricos

The period of roman occupation — The Celtic and Illyrian peoples

Norik postane rimski leta 15 pr. Kr., Panonija leta 8 pr. Kr., po uporu pa drugič leta 8 po Kr. Za cesarja Klavdija (41-54) se Norik razdeli v državo Tavriskov (s Teurnijo kot glavnim mestom) in Notranji Norik (z glavnim mestom Virunum). Panonijo razdeli Trajan v Zgornjo in Spodnjo, Dioklecian pa okr. leta 300 v štiri: Zgornjo Panonijo, Spodnjo Panonijo, Valerio, Savio.

6

6. — GLAVNE RIMSKE CESTE IN PLOVNE REKE

Los principales caminos y ríos navegables romanos

The principal roman ways and navigable rivers

7

7. — DOBA LJUDSKEGA PRESELJEVANJA (EVROPA PO RAZPADU ZAPADNORIMSKE DRŽAVE L. 476)

Epoca de las migraciones
(*Europa después del Fin del Imperio romano del oeste*, 476.)

The time of migration of the peoples
(*Europa after the end of the Western roman Empire*, 476.)

Med 415 in 449, morda 433, pridejo v Panonijo Huni. Ob smrti kralja Atile 453 hunska država razpade; v Panoniji se okrog 460 naselijo Vzhodni Goti. Leta 476 zasede Italijo, Istro in zahodno Slovenijo Skir (German) Odoakar; okliče se za kralja Italije.

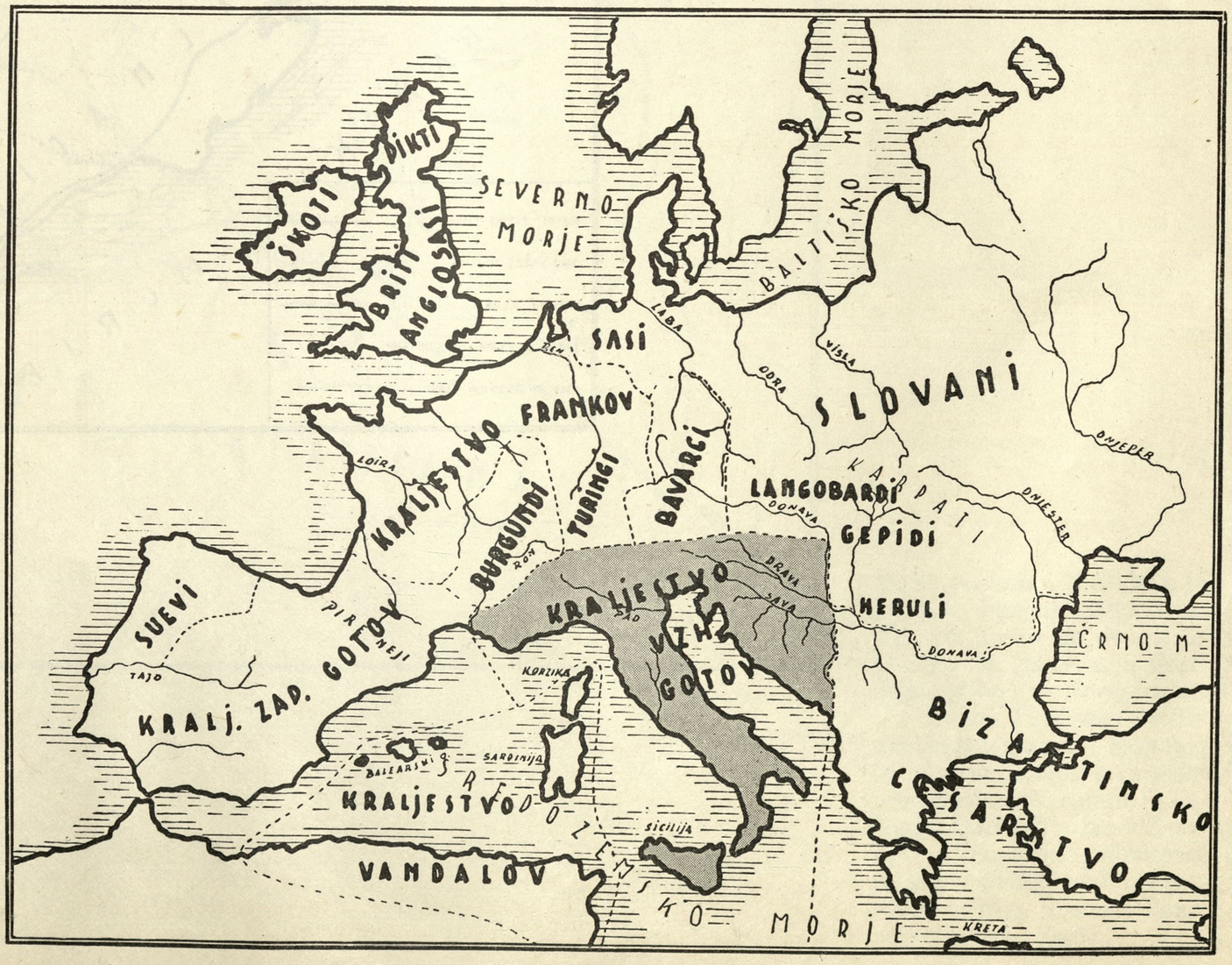
8. — EVROPA OKROG LETA 500

Europa alrededor del año 500

Europe towards 500

Leta 488 so vdrli v Italijo Vzhodni Goti. Njihov vodnik Teoderik je bil od 493 do 526 kralj Italije in Sicilije. Panonijo so po odhodu Vzhodnih Gotov osvojili Langobardi.

8

9

9. — EVROPA PO LETU 568 (naseljevanje Slovencev)

Europa después del año 568 (*Los eslovenos ocupan su territorio*)

Europe after the year 568 (*The Slovenes occupy their territory*)

Okrog 555 prežene Gote iz Italije in naših krajev bizantinski cesar Justinijan. Leta 565 osvoje Langobardi večino severne Italije. Njihovi vzhodni mejaši postanejo leta 568 Slovenci.

10. — SAMOVA KRALJEVINA (623-658)

El reino de Samo (623-658)

The reign of King Samo (623-658)

10

Podobna je kasnejši Otokarjevi državi, vendar je v 7. stol. slovenska tudi vsa Koroška, vzhodna Tirolska, vsa Štajerska in Avstrijska na vzhodni strani Aniže. — Karantanski knez Valuk in lužiški Dervan sta Samova vazala. Frankovska kralja sta v tem času Dagobert (623-638) in Sigbert (638-656), furlanska vojvoda Lupus in Arnefrid. Zilja do Meglarij je od 625-730 pri Furlaniji.

Vzhodna frankovska država (Nemčija) Ludovika Nemškega. — Srednji del (Lotaringija, Burgundija, Italija) (= Lotarjeva država) je obstajal od verdunske delitve 843 do merzenske 870. — Karel Veliki (768-814) je priključil Frankiji vse slovensko ozemlje in Hrvaško. Pred letom 800 je osnoval 2 vojni krajini (prefekturo Furlanijo in Vzhodno [Obrsko, Panonsko] prefekturo). Leta 828 so ustanovili namesto 2 prefektur 7 krajin. Po madžarski zmagi leta 907 sta ostali 2 in bili naslonjeni na Italijo. Po zavrnitvi Madžarov leta 955 so se krajine obnovile in leta 976 se je ustanovila Velika Karantanija. — Benetke, zahodni rob Istre, dalmatinski otoki, Dubrovnik, Kotor, Drač in Krf z zaledjem so pripadali Bizancu.

11. — FRANKOVSKA DRŽAVA (OD LETA 800 RIMSKO—NEMŠKO CESARSTVO)

Imperio de los Francos (*después del año* 800 *Imperio romano-germano*)

The Empire of the Franks (*after the year* 800 *the roman-germanic Empire*)

12. — KAROLINŠKA VZHODNA PREFEKTURA (okr. 796-828)

Prefectura oriental de los Carolingos (*Alr.* 796-828)

The Eastern Prefecture of the Carolingians

12

13

13. — MEJNE KRAJINE (828 - okr. 900)

Las provincias limítrofes (828-*alr.* 900)

The provinces on the border (828 - *arr.* 900)

Po upravni reformi leta 828 se je Furlanska prefektura razdelila v Furlanijo, Istro, Posavsko krajino in Spodnjo Panonijo; Vzhodna prefektura pa v Karantanijo, Zgornjo Panonijo in Vzhodno krajino. — Tako je ostalo do madžarskega navala leta 896 in njihove zmage pri Bratislavi (907). — Od 907 do 955 so v madžarski oblasti Vzhodna krajina, Zgornja in Spodnja Panonija in Posavska krajina. Gorata Karantanija je stopila v unijo z vojvodino Bavarsko in vzdržala. Istra in Furlanija sta bili do leta 952 pri Italiji, tega leta pa sta bili dodeljeni vojvodini Bavarski in s tem Nemčiji v fevd; prav tako sosednja Veronska krajina.

14. — VELIKA MORAVSKA IN PRIBINOVA TER KOCLJEVA PANONIJA, 9. STOLETJE
(Ozemlje "sremske" nadškofije sv. Metoda)

Gran Moravia y Panonia de Pribina y Kocelj; siglo IX.
(Territorio de la arquidiócesis de Srem, de San Metodio)

Pribine's and Kocelj's Great Moravia and Panonia; IX cent.
The territory of St. Method's archidiocese of Srem

Pribina je Ludovik Nemški leta 847 postavil za mejnega grofa Spodnje Panonije. Prefekt Zgornje in Vzhodne krajine je bil od leta 856 Ludovikov sin Karlman. Zvezal se je proti očetu z moravskim knezom Rastislavom. Kmalu pa se je s kraljem pobotal in dobil v upravo ves vzhodni del nemške države; ta enota se včasih imenuje "Kraljevina Karantanija". Zoper Rastislava so se Nemci zvezali z Bolgari, Rastislav pa se je naslonil na Bizantince, tudi Pribinov sin in naslednik Kocelj (861-874) se mu je pridružil in tako politično in cerkveno osamosvojil svojo deželo. Metod je postal slovanski nadškof. Ko pa je 874 velikomoravski knez Svetopolk sklenil z Nemci mir, so ti Koclja nadomestili z grofom Gozwinom, Metodova oblast se je omejila na Moravsko in Karlman je postal spet upravitelj vsega vzhoda. — Konec 9. stoletja sta Moravska in Panonija postali madžarski plen. — Prvo cerkev v Panoniji so postavili okr. 850, v Ptuju je prvo posvetil salzburški nadškof 874. Na moravskih tleh je nastala prva cerkev pred 836 v Nitri.

15

15. — PRIMERJAVA SLOVENSKEGA OZEMLJA V 9. STOLETJU IN DANES

La comparación del territorio esloveno en el siglo IX y hoy

The slovene territory in the 9th. century and today

V devetem stoletju je merilo slovensko ozemlje okr. 75.000 km², danes ga je samo tretjina tega. Poleg predelov na severu smo izgubili tudi nekaj v Istri, Medmurje in rob furlanske ravnine ter porečje pritokov Bele, Donje in Reklane. — Bavarski vojvoda Tasilo II. je leta 769 ustanovil samostan ob izviru Drave in leta 777 ob Kremzi "na mejah Slovenije". V Pustem dolu se je tedaj omenjal potok z anraške gore kot meja Slovencev. — Kasneje smo pridobili nekaj ozemlja med Gorjanci in Savo ter Krko, Belo Krajino in nekaj obalne Istre.

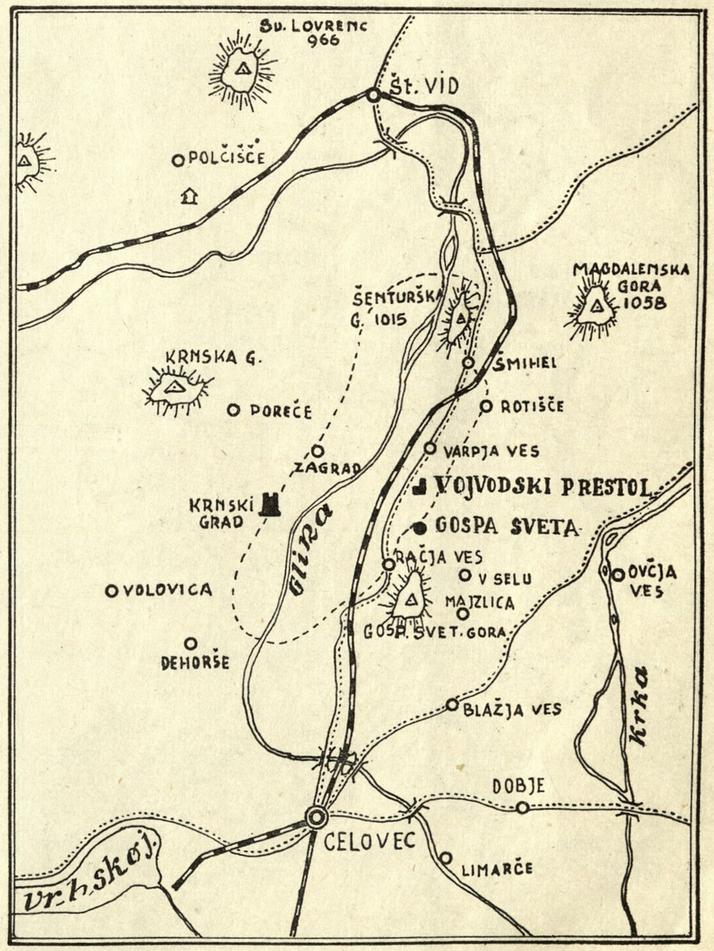
16. — GOSPOSVETSKO POLJE Z VOJVODSKIM PRESTOLOM

El campo de Gospa sveta con el trono ducal

The camp of Gospa sveta with the throne of the duke

Zibelka slovenske državnosti in demokracije

16

17

17. — NEMŠKO CESARSTVO OD 919-1125

El Imperio germano de 919-1125

The german Empire from 919-1125

Slovensko ozemlje je skoro vse v njegovih mejah. Od 952 pripadajo Nemčiji tudi Veronska, Furlanska in Istrska marka — sprva vključene v vojvodino Bavarsko, od 976 v Veliko Karantanijo. Vzhodna krajina, kjer so Slovenci kmalu nato utonili v nemški večini, je ostala priključena Bavarski. — Benetke, zapadna Istra, otoki Cres, Lošinj, Krk, Rab, mesta Split, Trogir itd. so ostala po pogodbi v Aachenu (812) Bizancu.

17

18

976 je bila Karantanija ločena od Bavarske in povzdignjena v samostojno vojvodino, s katero so bile upravno politično povezane mejna grofija Veronska, Furlanija, Istra, Kranjska, Slovenska marka, Savinjska, Podravska (Ptuj) in Karantanska krajina. V tej vojvodini je bila vsa slovenska zemlja razen Bele krajine, Štajerske vzhodno od Ptuja in Panonske Slovenije. — Od 989 do 996 je bila vojvodina Karantanija (Koroška) spet združena z Bavarsko. V 11. stoletju se je zveza krajin razkrojila. Vzhodna marka je postala 1156 vojvodina — jedro Avstrije. Štajerska je postala vojvodina leta 1180. Začno se oblikovati dežele.

18

18. — VELIKA KARANTANIJA (976 - okr. 1040)

La Gran Carantania (976-1040)

The Great Carantania (976-1040)

1 Salzburški zgornjekoroški arhidiakonat

2 Salzburški spodnjekoroški arhidiakonat

3 Salzburški ahidiakonat v Spodnji Marki

4 Oglejski koroški arhidiakonat

5 Savinjski arhidiakonat

6 Gorenjski (kranjski) arhidiakonat

7 Dolenjski arhidiakonat

8 To!minski arhidiakonat

9 Furlanski spodnji arhidiakonat

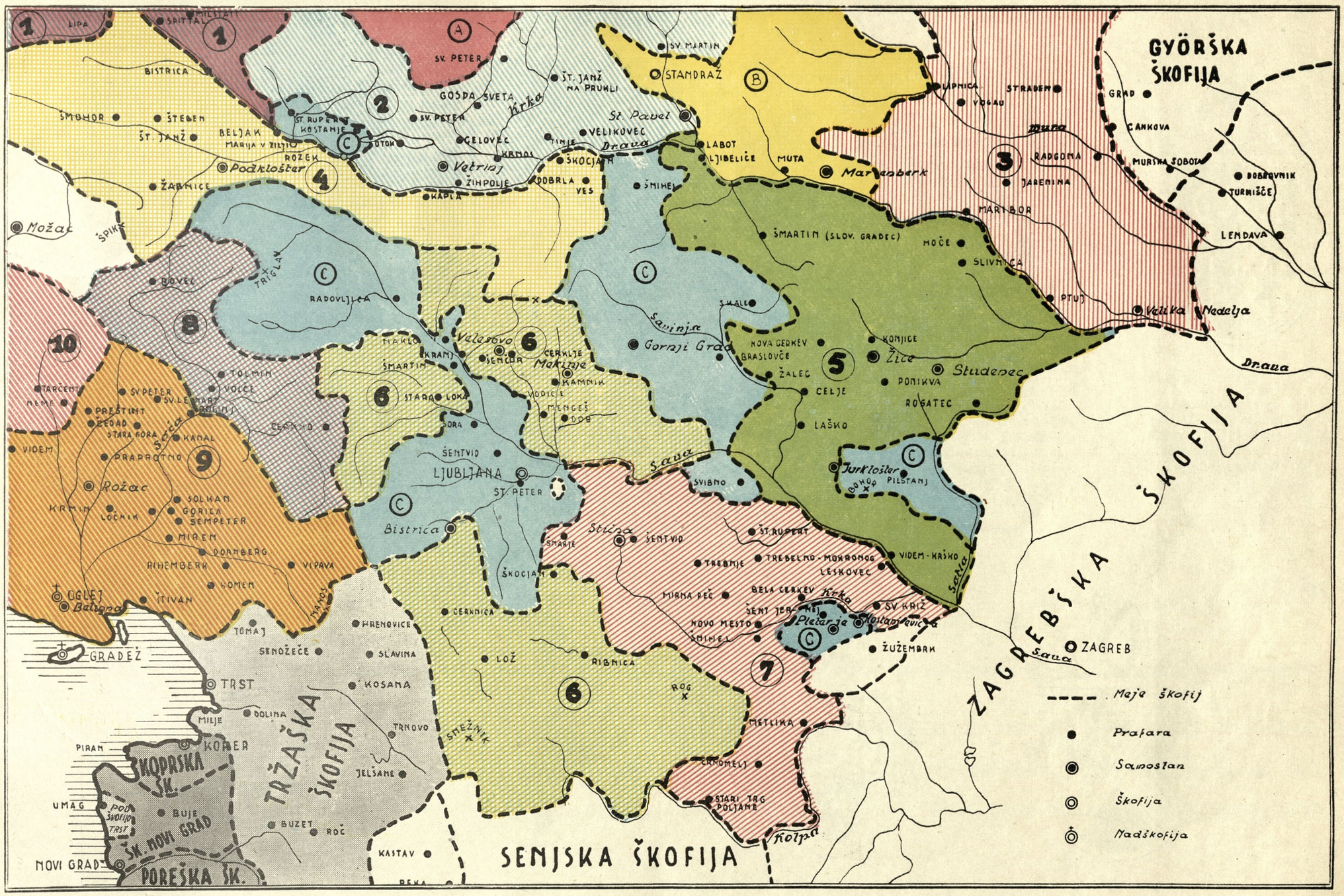
10 Furlanski zgornji arhidiakonat

A Krška škofija (1131)

B Lavantinska škofija (1228)

C Ljubljanska škofija (1461)

V zahodnj Istri so bile koprska, novograjska in poreška škofija; Umak je spadal k Trstu. — Leta 1100 se je Oglej razdelil v pet arhidiakonatov.

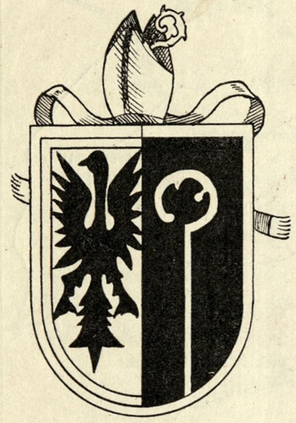

19

19. — CERKVENA RAZDELITEV SLOVENSKE ZEMLJE V SREDNJEM VEKU

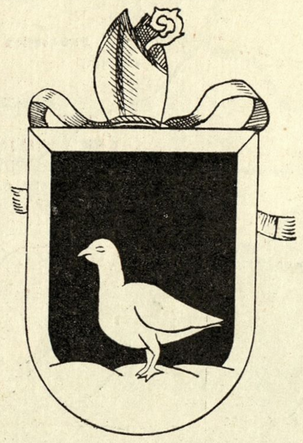
División eclesiástica del territorio esloveno en la edad media

Ecclesiastical division of Slovenian territory in the Middle Ages.

1

Grb chiemske škofije. Tam sta bila krščena kneževiča Gorazd in Hotimir (748), prva slovenska krščanska vladarja.

2

Grb pičenske škofije, ustanovljene po letu 580. Nekatere pičenske škofe je oglejski patriarh postavil za vikarje Kranjske. Za škofa Matevža Ravnikarja (1831 - 1845) je bila ta škofija vključena v tržaško.

3

Grb briksenške škofije. Škofija v Freisingu je imela od leta 973 na Gorenjskem škofjeloško gospostvo (dominium), na Koroškem pa vrbsko (otoško), trušenjsko, rožansko in špitalsko (do leta 1803). Sedež te škofije je zdaj v Münchenu.

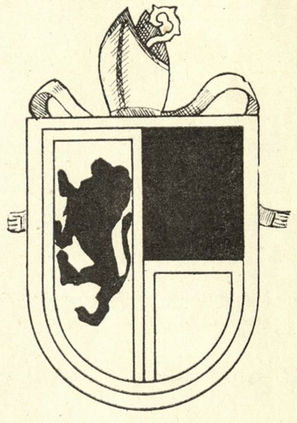
4

Grb briksenske škofije. Tudi briksenški škof je bil zemljiški gospodar na slovenskih tleh. Imel je posestva na Koroškem (Ribnica, Hódiše) in na Gorenjskem (Bled od leta 1009, Bohinj pa od 1011).

5

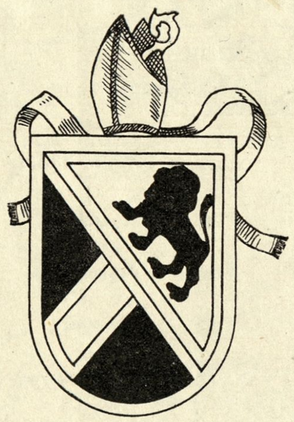
Grb sekovske škofije. Ustanovljena je bila leta 1218 (s sedežem v Sekovi; zdaj je sedež v Gradcu). Do 1859 ji je bilo podrejeno tudi mariborsko okrožje.

6

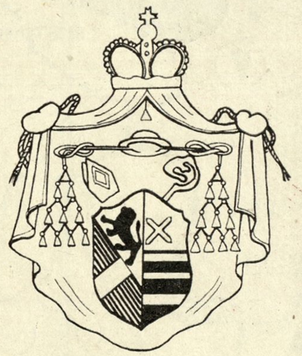
Grb krške škofije, ustanovljene leta 1131. Od leta 1787 je njen sedež v Celovcu.

20

7

Grb lavantinske škofije, ustanovljene leta 1228 s sedežem v Št. Andražu v Laboški dolini, kjer je bil do leta 1859.

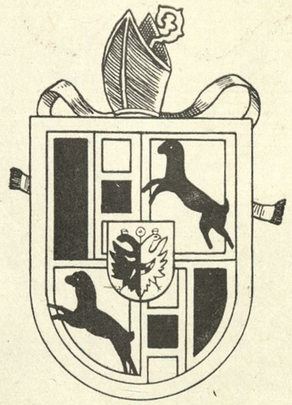
8

Grb lavantinskega škofa Antona Martina Slomška (1846 - 1862), ki je sedež škofije prenesel v Maribor (1859).

9

Grb ljubljanske škofije. Ustanovil jo je cesar Friderik III. leta 1461. Tak grb je imela do razpada avstroogrske monarhije.

10

Grb prvega ljubljanskega škofa Žiga pl. Lamberga (1463-1488). Njegovo potrditev v Rimu so zavlekle težave z benediktinci v Gornjem gradu.

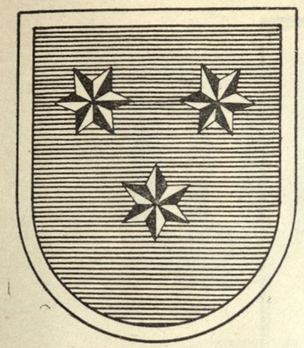

11

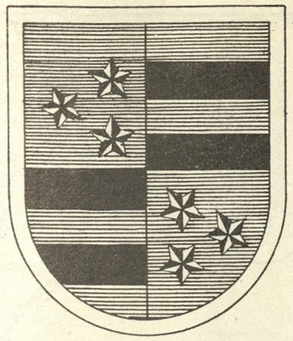
Grb drugega ljubljanskega škofa Krištofa pl. Ravbarja (1488-1536), nekaj let tudi upravitelja sekovske škofije.

Escudos de las diócesis de: 1. CHIEM; 2. PICEN; 3. FREISING; 4. BRIXEN; 5. SECKAU; 6. GURK; 7. LAVANT; 8. Escudo del obispo Slomšek; 9, 10, 11. Escudo de la diócesis de Ljubljana y escudos de sus primeros dos obispos.

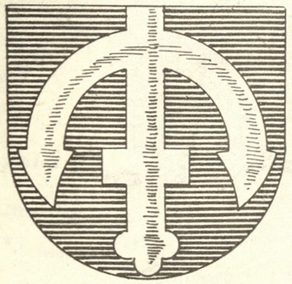
Coats of Arms of the episcopal seats of: 1. CHIEM; 2. PICEN; 3. FREISING; 4. BRIXEN; 5. SECKAU; 6. GURK; 7. LAVANT; 8. Coat of Arms of bishop Slomšek; 9, 10, 11. Coat of Arms of the episcopal seat of Ljubljana and Coats of Arms of the first bishops of Ljubljana.

1

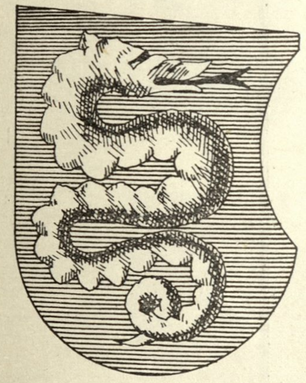
2

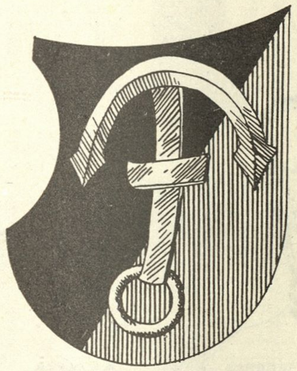

3

4

4

22. — GRBA MESTA CELJA IN CELJSKIH GROFOV. GRB MESTA PTUJA IN PTUJSKIH GOSPODOV

Escudo de la ciudad de Celje y de sus condes. Escudo de la ciudad de Ptuj. Escudo de los señores de Ptuj. Escudo del último señor de Ptuj.

Coat of Arms of the City of Celje and of its counts; Coat of Arms of lords of the City of Ptuj; Coats of Arms of the last Lord of Ptuj.

1. Grb mesta Celja. — 2. Grb celjskih grofov. Ti so bili prvotno žovneški gospodje (Žovnek nad Braslovčami). Leta 1322 je Friderik Žovneški podedoval vovbrško grofijo s Celjem. Leta 1341 so bili žovneški gospodje povišani v "ecljske grofe"; grb so prevzeli od vovbržanov. Leta 1420 so podedovali ortenburško grofijo z radovljiškim in ribniškim gospostvom (Herman II., "veliki grof", 1385-1434). Zadnji Celjan je bil Ulrik II., umorjen leta 1456 v Beogradu. — V boju za celjsko dediščino (Ulrikova vdova Katarina z vojskovodjem Vitovcem proti Habsburžanu Frideriku III.) so končno večino celjskih posestev dobili Habsburžani. — 3. Grb ptujskih gospodov (na Ptujski gori). — 4. Grba zadnjega ptujskega gospoda (†1438) (v ptujskem gradu).

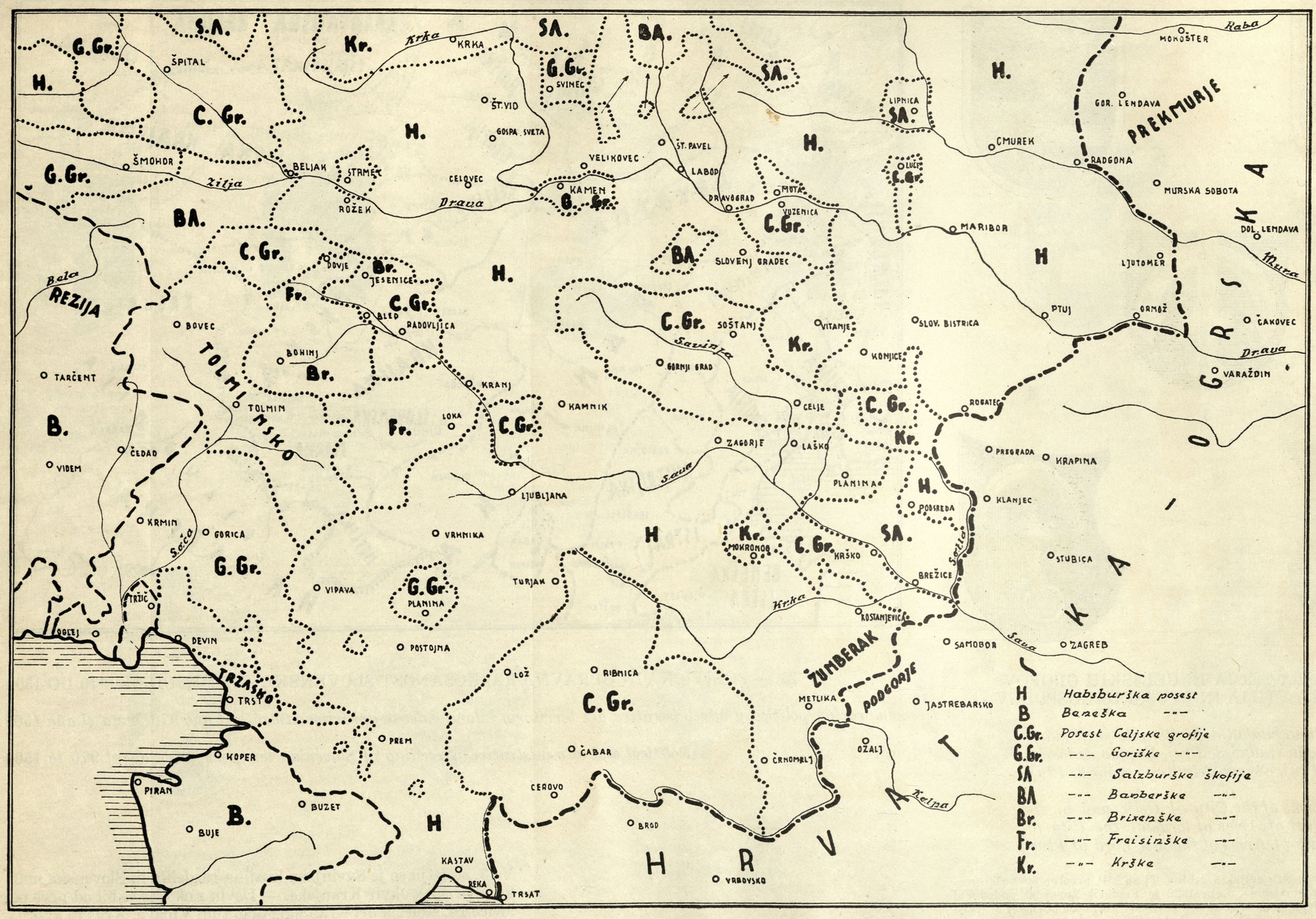

21. — POLITIČNA IN UPRAVNA RAZKOSANOST SLOVENSKE ZEMLJE OD OK. 970 DO 1500

Desmembración política y administrativa del territorio esloveno desde aproximadamente el año 970 *hasta el año* 1500

Political and administrative parcelling of Slovenian territory from about 970 *to* 1500

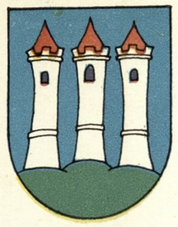
V 13. stoletju se je Savinjska krajina razdelila in Slovenska marka je prišla v okvir Kranjske. — Devin z okolico je bil od prve polovice 16. stoletja pri Kranjski; tako tudi Vipava, Kras in avstrijska Istra.

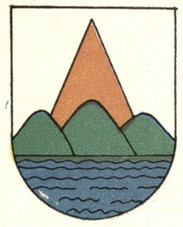

23. — FEVDALNA RAZDELITEV SLOVENSKE ZEMLJE SREDI 15. STOLETJA

División feudal del territorio esloveno hacia la mitad del siglo XV

Feudal partition of Slovenian territory in the middle of the 15th century

1

2

3

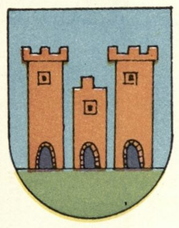

4

5

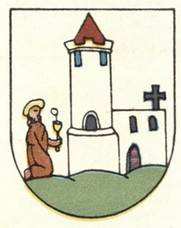

6

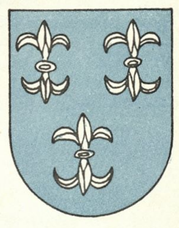

7

8

9

10

11

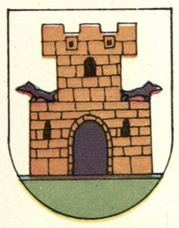

12

13

14

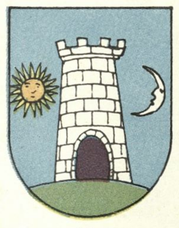

15

16

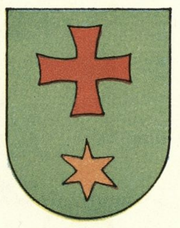

17

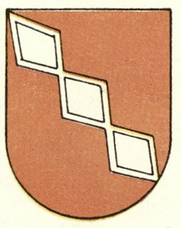

18

19

20

21

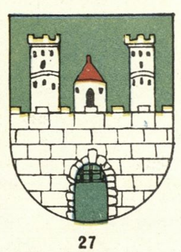

22

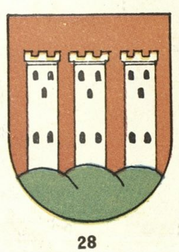

23

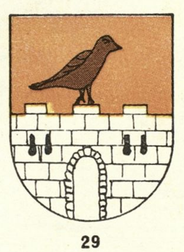

24

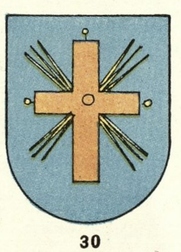

25

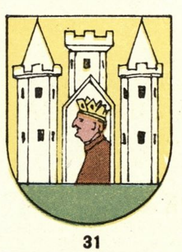

26

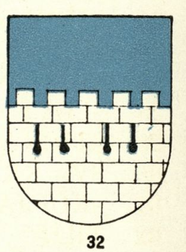

27

28

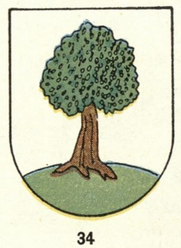

29

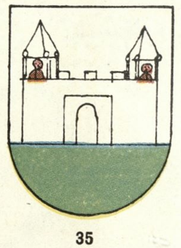

30

31

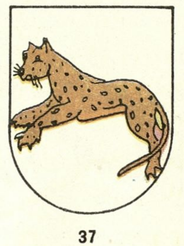

32

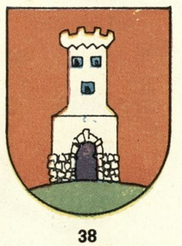

33

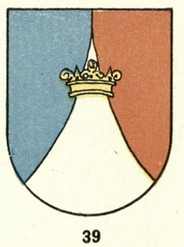

34

35

36

37

38

39

40

1 BOHINJSKA BISTRICA
2 BREŽICE
3 CELJE
4 CERKNICA
5 ČRNOMELJ
6 DRAVOGRAD
7 KAMNIK
8 KOČEVJE
9 KOSTANJEVICA
10 KRANJ
11 KRŠKO
12 LAŠKO
13 LJUBLJANA
14 LJUTOMER
15 LOŽ
16 MARIBOR
17 METLIKA
18 MOKRONOG
19 NOVO MESTO
20 ORMOŽ
21 PODBREŽJE
22 PTUJ
23 RADEČE
24 RADOVLJICA
25 RIBNICA
26 SEVNICA
27 SLOVENJGRADEC
28 SLOVENSKA BISTRICA
29 STIČNA
30 SV. KRIŽ
31 ŠKOFJA LOKA
32 TRŽIČ
33 TURJAK
34 VAČE
35 VIŠNJA GORA
36 VRHNIKA
37 ŽUŽEMBERG
38 KOSTEL
39 SVIBEN
40 VINICA

GRBI NEKATERIH SLOVENSKIH MEST

LOS ESCUDOS DE ALGUNAS CIUDADES ESLOVENAS

THE COATS OF ARMS OF SOME SLOVENIAN CITIES

24

24. — NAJVAŽNEJŠI SREDNJEVEŠKI GRADOVI IN SAMOSTANI NA SLOVENSKEM

Los más importantes castillos y conventos en la edad media

The most important castles and convents in the Middle Ages

25

26. — CERKVENA POSESTVA (ENKLAVE) NA SLOVENSKEM

Posesiones eclesiásticas (enclaves) en Eslovenia

Church land in Slovenia (enclaves)

Legenda:

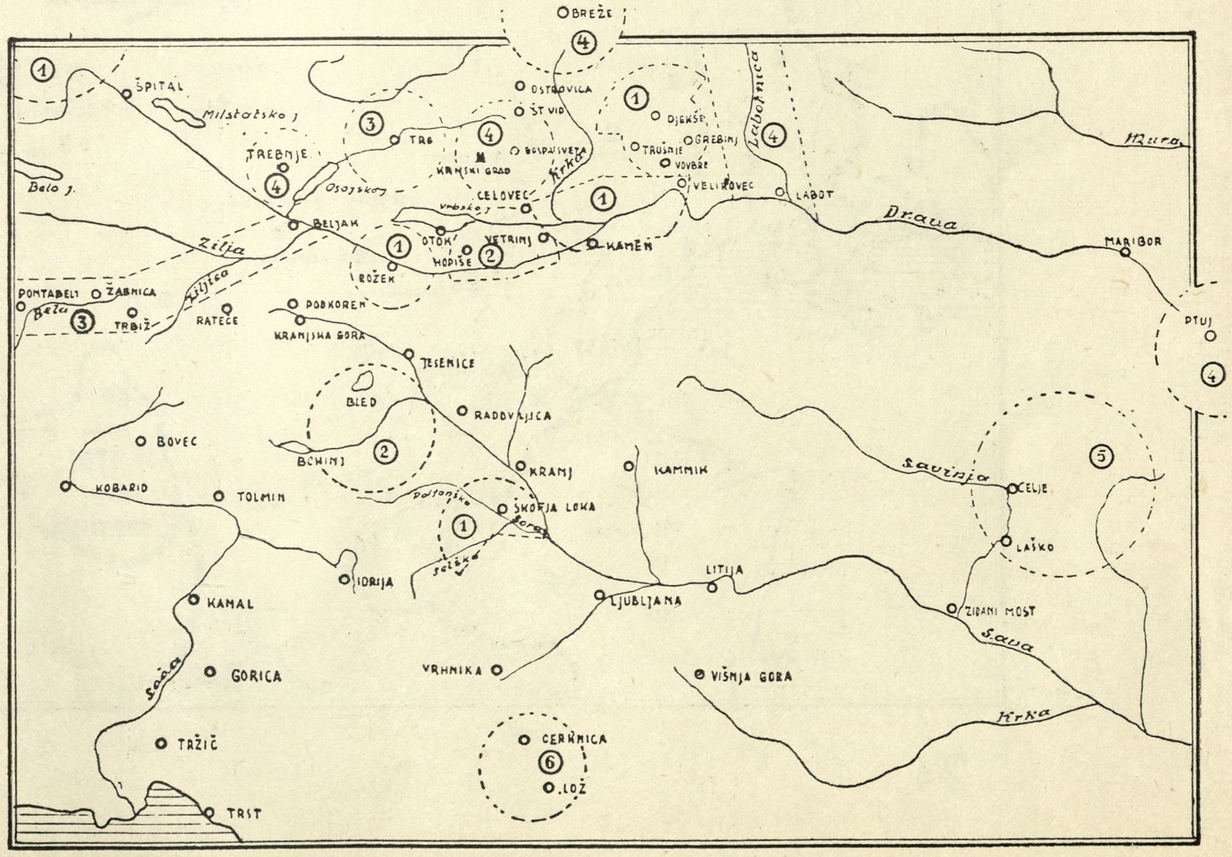
1 brižinska škofija
2 briksenška škofija
3 bamberška škofija
4 salzburška nadškofija
5 krška škofija
6 oglejska patriarhija

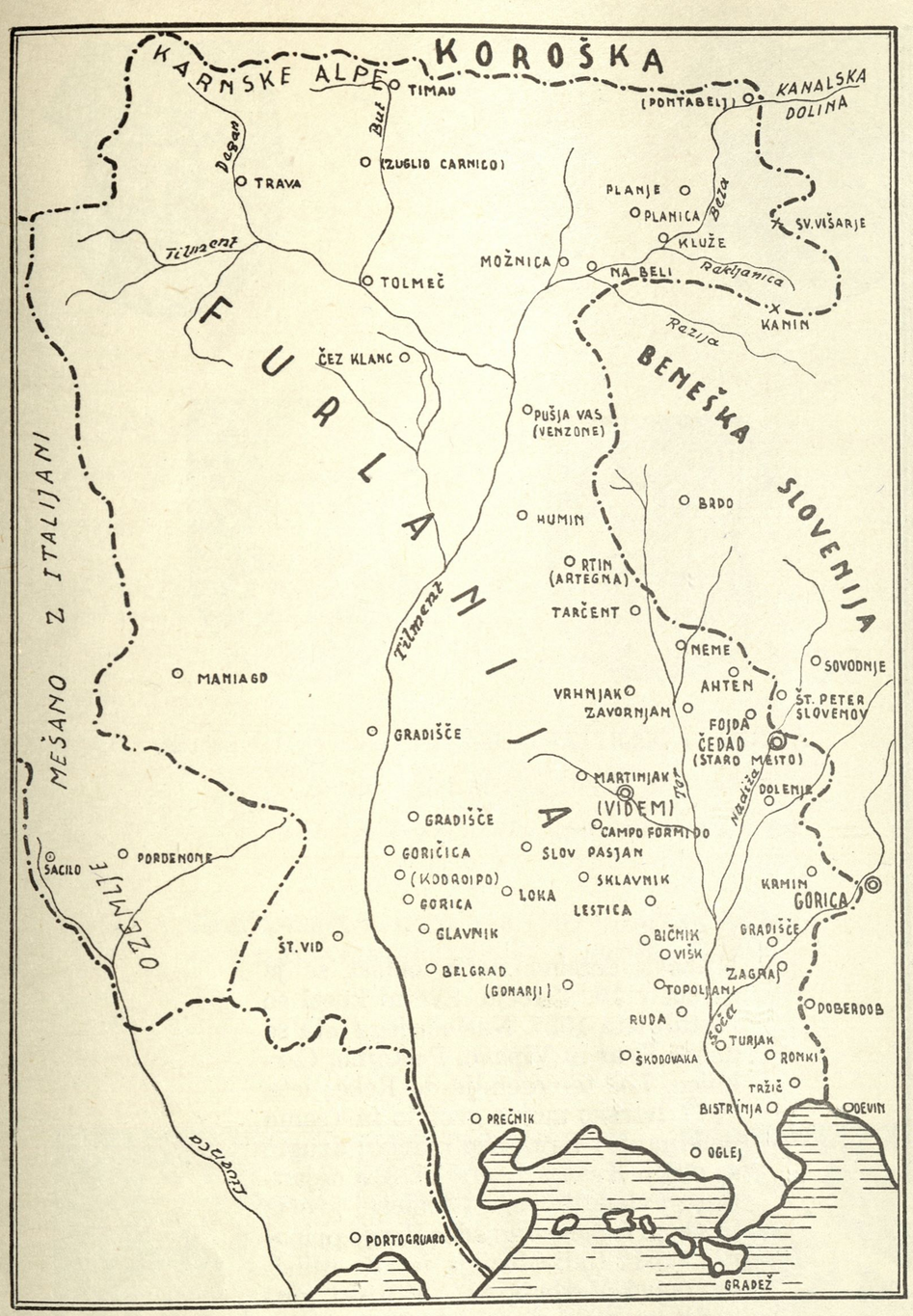
25. — CERKVENO - UPRAVNA RAZDELITEV OD 11. DO 16. STOLETJA

División eclesiástico-administrativa desde el siglo XI hasta el XVI

Ecclesiastical - administrative partition from the 11th to the 16th century

Pred naselitvijo Slovencev je bila Slovenija podrejena Oglejski in Sirmijski (do 581) provinci. Po letu 745 je papež Caharija podredil Karantanijo salzburški škofiji. Leta 811 je Karel Veliki določil Dravo za mejo med oglejsko in salzburško diecezo. Po letu 800 so Franki ustanovili v Ninu škofijo za Dalmatinsko Hrvatsko; splitska škofija je bila podrejena Carigradu. Na naših tleh je Hadrijan II. okrog 870 obnovil sirmijsko nadškofijo; poleg Velike Moravske je obsegala tudi Kocljevo panonsko Slovenijo. Ta Metodova nadškofija je dejansko prenehala 874. Leta 1100 se je oglejska patriarhija razdelila v pet arhidiakonatov. Sedež za Istro in obmorski pas je bil od 1155 do 1451 v Gradežu, nato v Benetkah. Leta 1131 so ustanovili krško, 1218 sekovsko, 1228 lavantinsko, 1461 ljubljansko šofijo. Zadrski nadškofiji (od 1154) so bile podrejene škofije na Krku, Osoru in Rabu, splitski nadškofiji škofije v Modrušu, Senju, Kninu, Biogradu, Šibeniku, Skradinu, Trogiru, Omišu, Makarski in Hvaru; ostrogonski (Gran) nadškofiji škofije v Nitri, Vaču (Waitzen), Gjuru (Raab), Vesprimu Pecsu (Fünfkirchen) in Djakovu; kalocski nadškofiji škofiji v Sarajevu in Zagrebu. Le-to so ustanovili leta 1094 in jo 1852 povzdignili v nadškofijo.

27

27. — SLOVENSKA NASELJA V FURLANIJI OD 10. DO 15. STOLETJA

Poblaciones eslovenas en Furlanía desde el siglo X hasta el siglo XV

Slovenian settlements in Furlania from the 10th to the 15th century

29. — GRBI OGLEJA, BENETK, TRSTA, VIDMA

Escudos de Acquileia, Venecia, Trieste, Udine

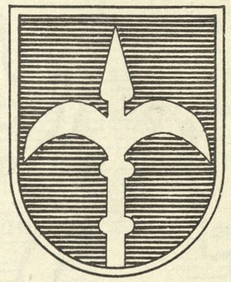
Coats of Arms of Acquileia, Venice, Trieste, Udine

1. OGLEJ. Oglejski patriarh je imel cerkveno oblast nad slovenskim ozemljem do Drave od leta 803 do srede 18. stoletja. Nad velikim delom Slovenije je imel od 11. stol. do 1420 tudi svetno oblast.

2. BENETKE so leta 1420 prevzele svetno kneževino oglejsko in s tem zavladale v zahodnem delu Slovenije. Ta oblast je ostala do razpada beneške republike leta 1797.

3. TRST se je dolgo boril z Benetkami za samostojnost. A končno se je vključil v avstrijsko državo, kateri je pripadalo vse slovensko ozemlje, naravno zaledje tržaške luke.

4. VIDEM (Udine) v Furlaniji. Podenj spadajo politično in cerkveno beneški in kanalski Slovenci.

29

28

28. — RAZVOJ DEŽELE GORIŠKO—GRADIŠČANSKE

Desarrollo de la provincia Gorica - Gradiška

Development of the Gorica - Gradiška province

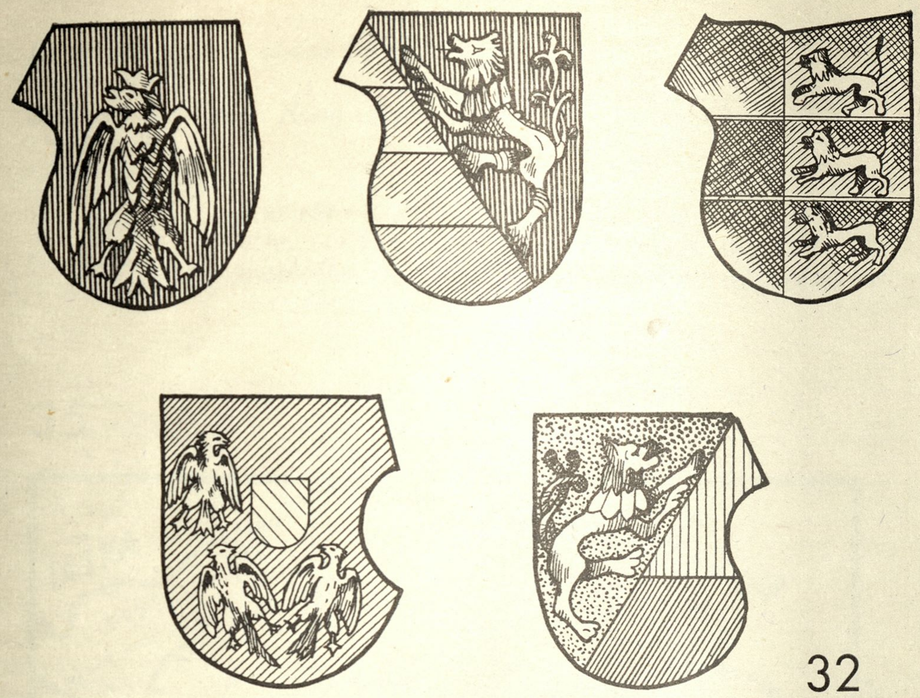
30

30. — SVETNA DRŽAVA OGLEJSKIH PATRIARHOV

Estado de los patriarcas de Aquilea

Secular state of the patriarchs of Aquilea

Njihova deželno-knežja oblast se je začela v 10. stoletju. Svetni knezi so postali leta 1027. Naslednjega leta so dobili Kras in Vipavo, Postojno, Cerknico, Lož ter ozemlje do Reke; leta 1077 Istrsko mejno grofijo in (samo nominalno) Kranjsko marko; drugič so dobili Kranjsko leta 1093, a dejansko so vladali drugi (Andeški grofje in drugi). Slovenjgradec jim je pripadel 1251; tudi Mozirje je bilo njihovo (fevd Vovbrških). Ptujski gospodje, strmški grof in Aufenštajni so nekaj časa priznavali Oglejčane kot vazali. — Leta 1360 se je Oglej odpovedal vsem fevdom na Koroškem, Štajerskem in Kranjskem v korist Rudolfu IV. Habsburškemu. Pazinsko grofijo so Habsburžani dobili leta 1374, Devin pa 1366 in 1395.

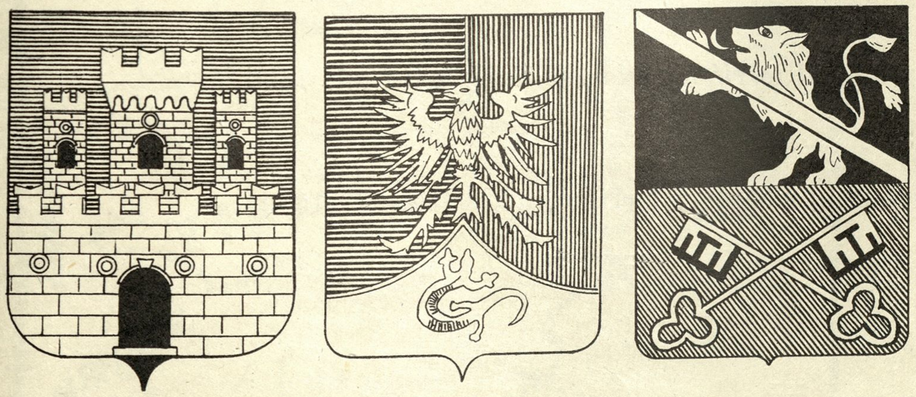
32

32. — GRBI ZADNJEGA GORIŠKEGA GROFA

Escudos del último conde de Gorica

Coats of Arms of the last count of Gorica

Grof Lenart je umrl leta 1500 v Lienzu. Grbi so z njegovega nagrobnika v goriški stolnici.

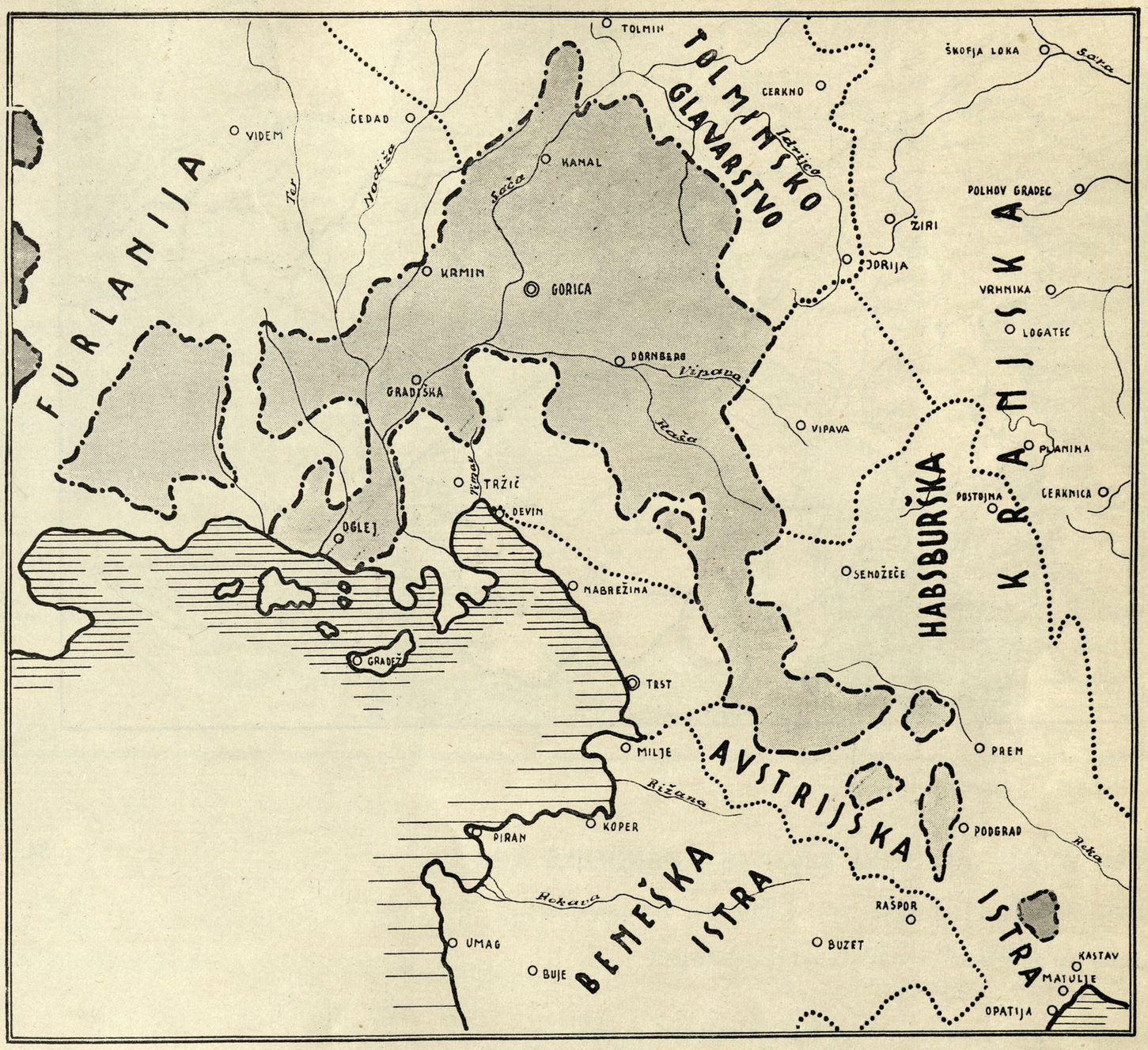

33

33. — GRBI GORICE (1), POSTOJNE (2) IN TRBIŽA (3)

Escudos de Gorica, Postojna y Trbiž

Coats of Arms of Gorica, Postojna and Trbiž

31

31. — GORIŠKA GROFIJA S "KRASOM"

Condado de Gorica con el Carso

The County of Gorica with Kras (Karst)

Prvi goriški grof tirolske rodovine je bil Menard I. (1124-1139), zadnji — Lenart — je umrl leta 1500. — Gorica se prvič omenja leta 1001 kot slovenska vas; grad je iz 11. stoletja. — Po razpadu oglejske države (1420) se je Goriški pridružila gastaldija Tolminska (gornje Posočje). Do 1374 je spadala h Goriški Pazinska grofija, do 1500 tudi Lienz in ozemlje v Pustem dolu do izvira Drave. — Leta 1797 je dobila Avstrija vso Benečijo; odtlej je h Goriški spadala tudi grofija Gradiščanska z okrajem Tržič. — Kras (Carsia): Devin, Prem, Komen, Rihemberg, Dornberg, Vipava, Senožeče, Postojna, Planina s Predjamo.

34. — RAZDELITEV SLOVENSKIH DEŽEL PO LETU 1500

División del territorio esloveno después del año 1500

Division of slovenian territory after the year 1500

35. — DRŽAVA ČEŠKEGA KRALJA OTOKARJA

El estado del rey checo Otokar

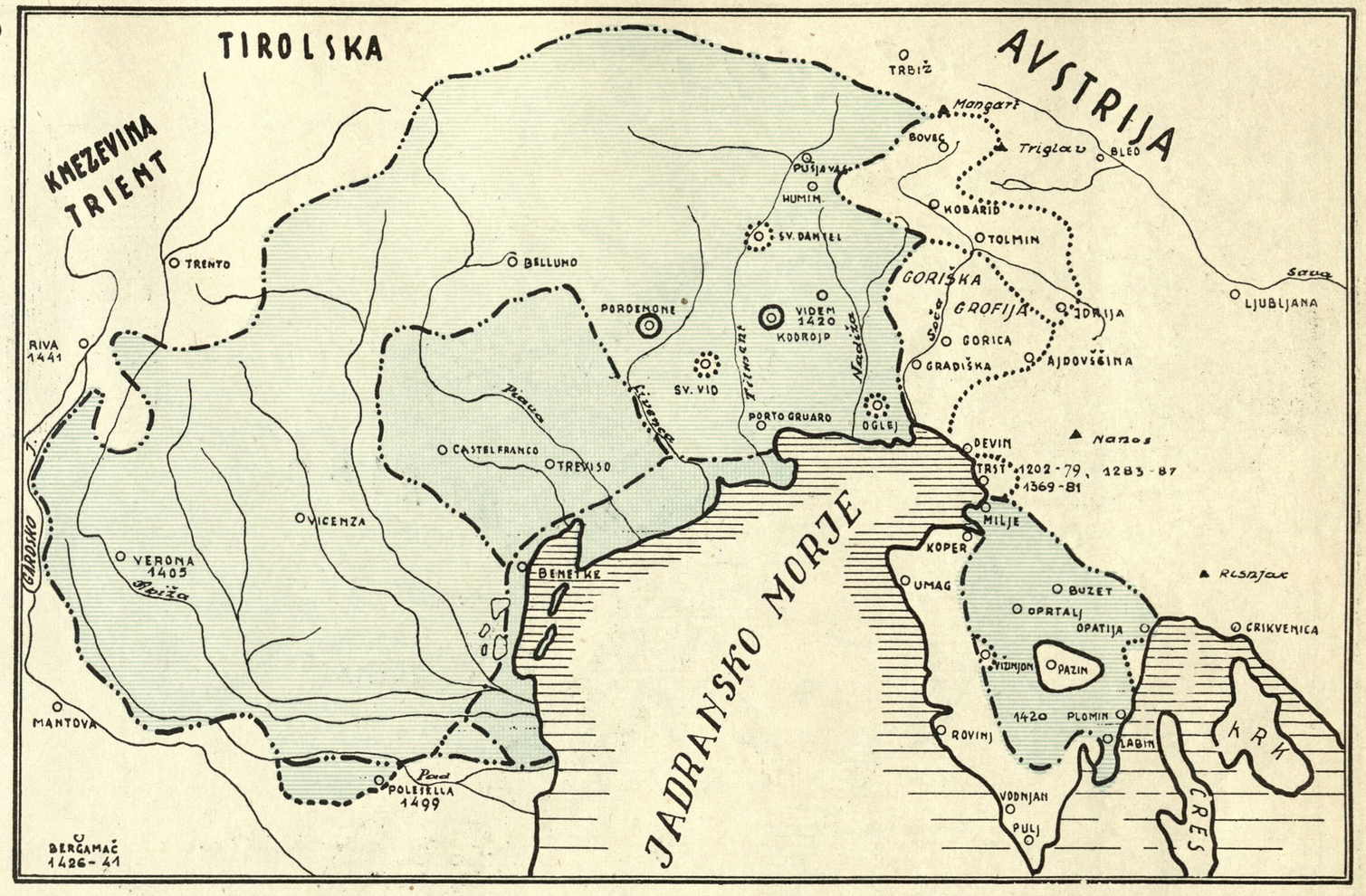
State of the Czech King Otokar

Vzhodna in južna meja je bila obenem meja Nemčije, vendar je bil Otokar Premisl dejansko samostojen vladar. Prebivalci njegove države so bili Čehi, Nemci in Slovenci.

35

36

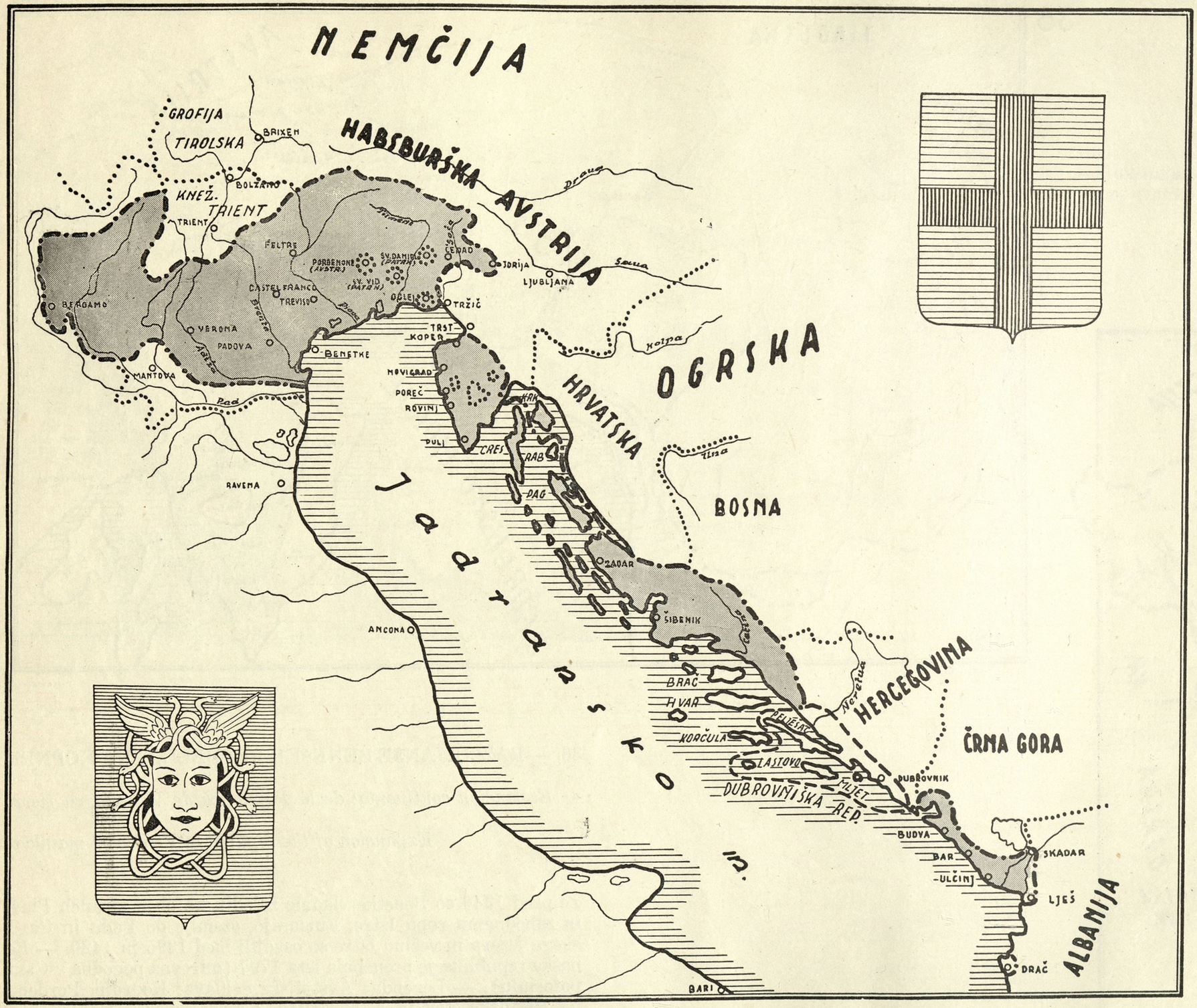

36. — RAZŠIRJANJE BENEŠKE REPUBLIKE NA KOPNEM

Expansión continental de la República de Venecia en tierra

Expansion of the republic of Venice on mainland

Že pred 1340 so Benetke vladale zaledju na obeh straneh Piave in zahodnemu robu Istre. Furlanijo, ozemlje do Pada in Gardskega jezera in večino Istre so osvojili med 1395 in 1420. — Beneška republika je prenehala leta 1797 (mirovna pogodba v Campoformiu). — Legenda: Avstrijske enklave: Kodrojp, Pordenone, Pazinska grofija, so obrobljene s strnjeno črto. Enklave pripadajoče oglejskemu patriarhu: Sv. Daniel ob Tilmentu, Sv. Vid, Oglej, so obrobljene s pikčasto črto.

37. — BENEŠKA REPUBLIKA OB KONCU SREDNJEGA VEKA

La República de Venezia a fines de la edad media

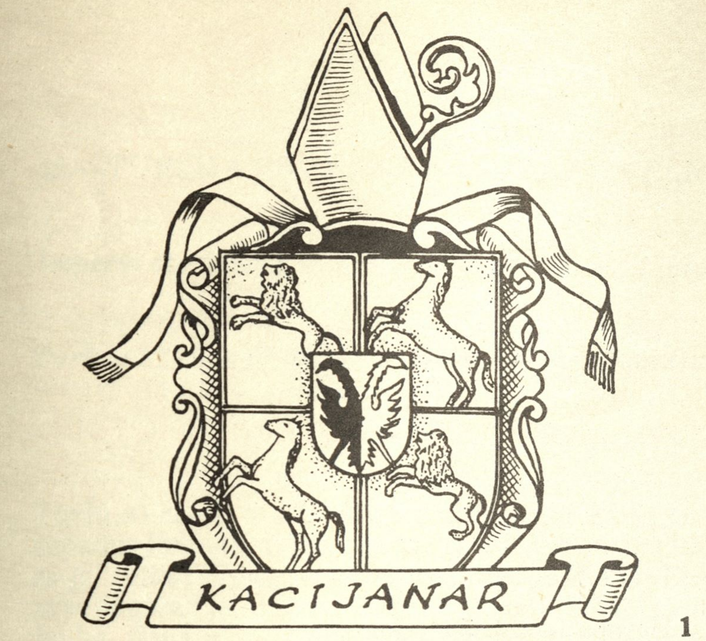
The republic of Venice at the end of the Middle Ages

Ko so v 5. in 6. stoletju Huni, Goti in drugi Germani pustošili po severovzhodni Italiji, so prebivalci bežali na lagune v ustju Brente in ustanovili Benetke. Kmalu je njih moč zelo narasla. Že 876 je dož Urso plenil ob istrski obali; dejansko oblast v Istri in Dalmaciji je izsilil dož Peter II. Orseolo leta 1001, utrdil pa leta 1202 Henrik Dandolo. Na zahodni strani Istre se je beneška oblast stopnjema razvijala od trgovskih kolonij do prave okupacije. — V notranjosti Istre so bili gospodarji vsaj od 10. stoletja nemški fevdalci, goriški grofje pa so imeli Pazinsko knežijo. — Oglejski vazal Hugon Devinski, gospodar "Krasa" (t.j. Devina, Senožeč, Prema, Gotnika) in reškega primorja (Reke, Kastva Veprinca, Moščenic) se je leta 1366 podredil Habsburžanom. Tako se je začel oblikovati avstrijski del Istre. Vanj se je leta 1374 vključila Pazinska knežija, leta 1382 pa Trst. —Leta 1797 so Habsburžani dobili Dalmacijo, Benečijo in beneški del Istre.

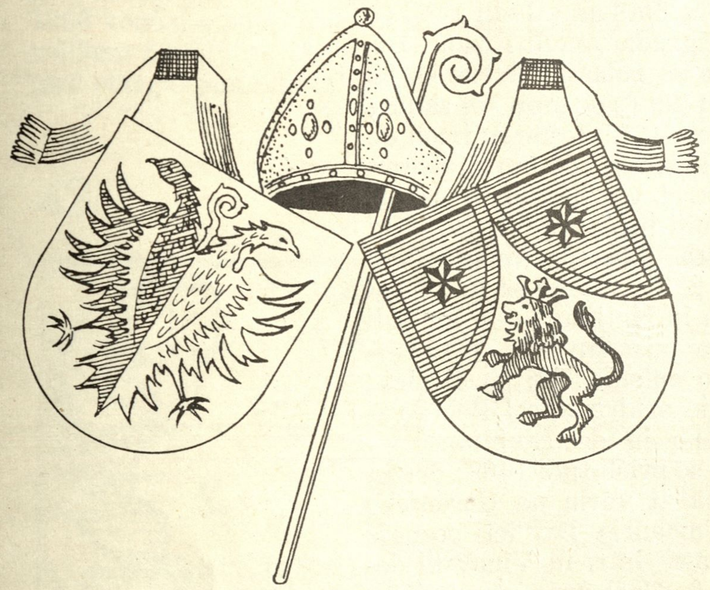
38 V zgornjem in spodnjem kotu zemljevida GRBA SLOVENSKIH PRISTANIŠČ KOPRA IN PIRANA

Escudos de los puertos eslovenos de Koper y Pirán

Coats of Arms of Slovenian ports Koper and Piran

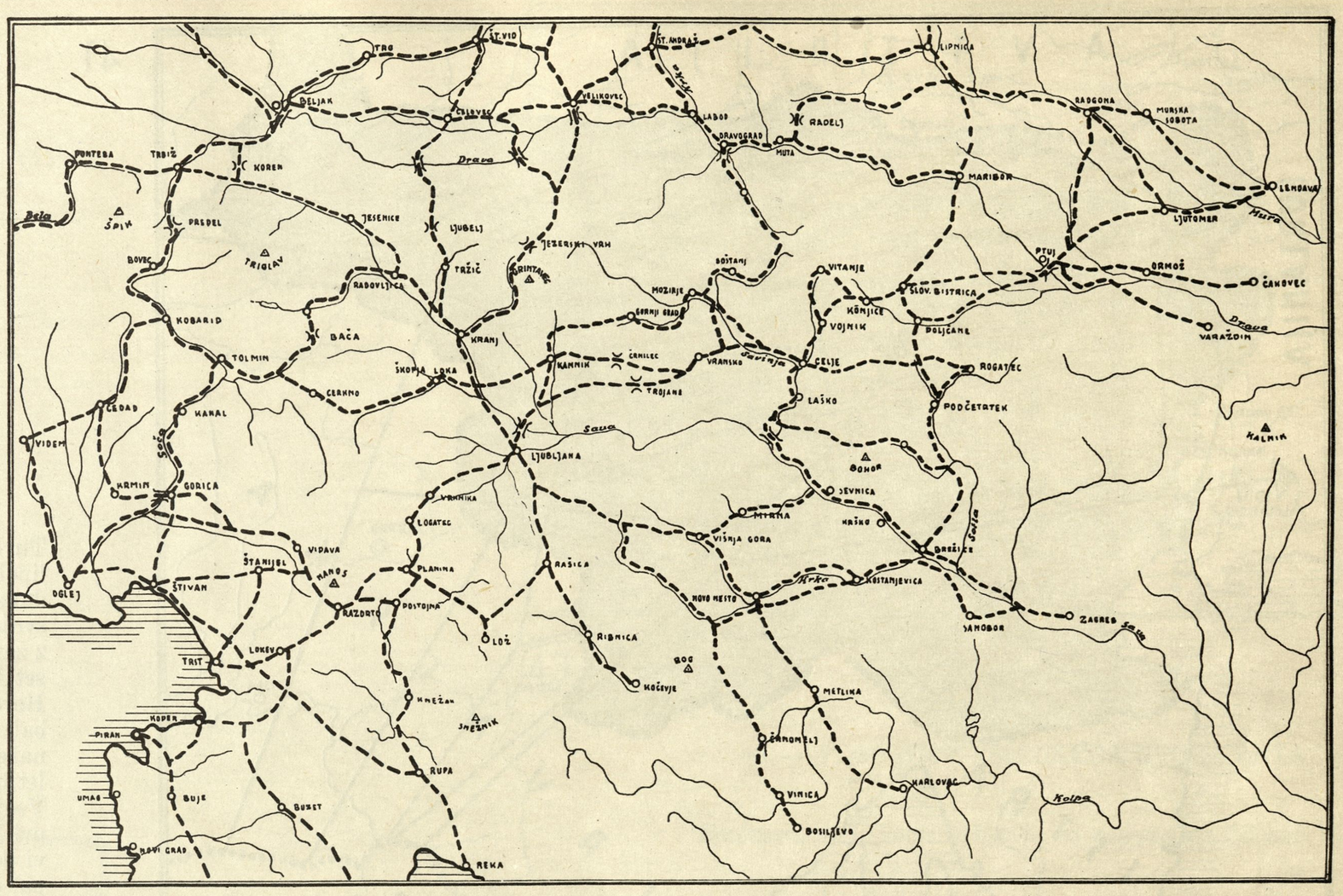
1

2

1. IVAN KACIJANAR je bil baron na Kacenštajnu in Smledniku. Po izgubljeni bitki proti Turkom pri Gorjanu je ušel na Hrvatsko. Tu ga je zaradi zvez s Turki Nikolaj Zrinski dal ubiti (27. oktobra 1538 v Kostajnici). Grb je posnet z grobne plošče v Gornjem gradu. — 2. TOMAŽ HREN je bil deveti ljubljanski škof (od 1597 do 1625). Bil je eden iz voditeljev katoliške obnove v Notranji Avstriji. Za geslo si je izbral: Teret labor, aspice praemium. (Če se plašiš napora, glej na plačilo!)

39

39. — CESTE V SREDNJEVEŠKI SLOVENIJI

Caminos en Eslovenia medieval

Roads in the medieval Slovenia

40

GRB IVANA KACIJANARJA (1) IN TOMAŽA HRENA (2)

Escudos de Iván Kacijanar y Tomás Hren

Coats of Arms of Ivan Kacijanar and Thomas Hren

41. — TURŠKI VPADI NA SLOVENSKO

Invasiones turcas en Eslovenia

Invasions of the Turks into Slovenia

Turki so stopili v Evropo leta 1354 (Galipolski polotok) in z zmago ob Marici (pri današnjem Čirmenu) leta 1371 utrdili svoje gospostvo na Balkanu. Leta 1453 so z zavzetjem Carigrada uničili Bizanc. Deset let potem so se polastili Bosne, 1482 Hercegovine in 1499 Črne gore kot zadnje balkanske države. — Iz Bosne so imeli do našega ozemlja le okrog 100 km. V dvesto letih so neštetokrat vpadli v naše dežele. Večji vpadi so bili naslednji: 1. Po bitki pri Nikopolju leta 1396 so pridrli ob Dravi do Ptuja. — 2. Leta 1408 so prišli ropat do Črnomlja in Metlike. — 3. Po Beli krajini so znova pustošili leta 1411. — 4. Leta 1415 so oplenili celjsko okolico; druga skupina je pridrla skozi Belo krajino na Dolenjsko in do Ljubljane. — 5. Do Ljubljane so prišli tudi 1469; druga skupina je prvikrat vdrla na Gorenjsko in čez Kras v Furlanijo. Dve leti pozneje so ropali po Krasu, Istri in Vipavski dolini (1471). — 6. Naslednje leto (1472) so večkrat prišli na Kranjsko — tedaj so požgali cerkev v Cerknici in šentpetersko cerkev v Ljubljani —, vpadli v Furlanijo in do Pliberka na Koroškem. — 7. Najsilovitejši naval je leta 1478 šel od Krmina ob Nadiži v Beneško Slovenijo in ob Soči na Koroško do Šmohorja. — 8. Leta 1483 so vpadli na Kranjsko, Štajersko in Koroško. — 9. Leta 1491 so pridrli do Kranja. Na umiku so bili poraženi v Hrušici pri Ljubljani. — 10. Zadnji večji vpad na Kranjsko je bil leta 1584.

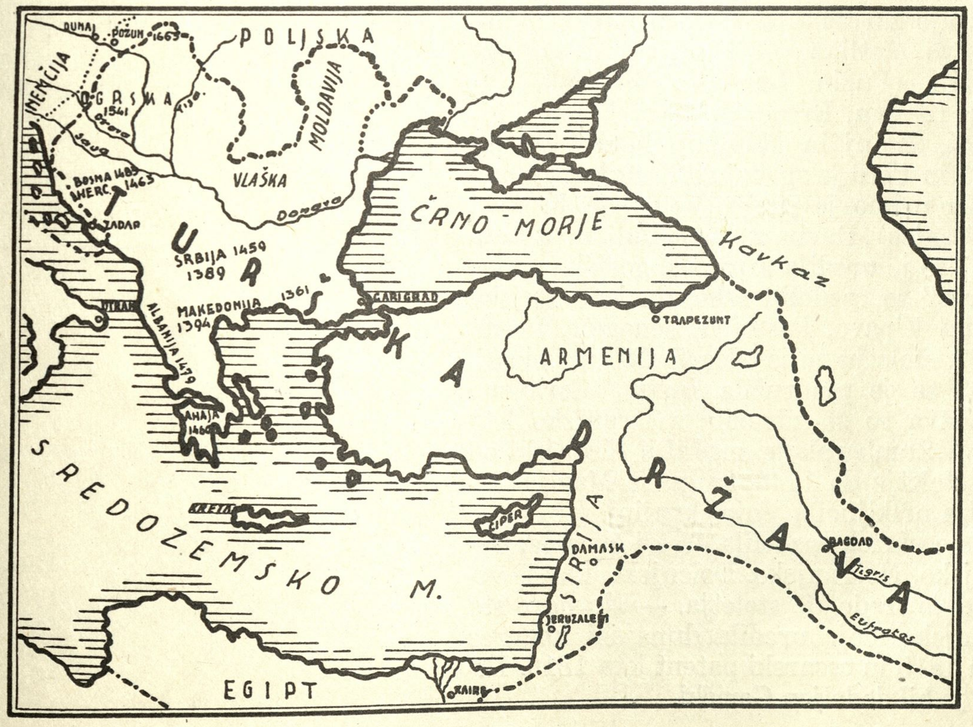
42.—TURČIJA OB SMRTI SULEJMANA VELIČASTNEGA (1566).

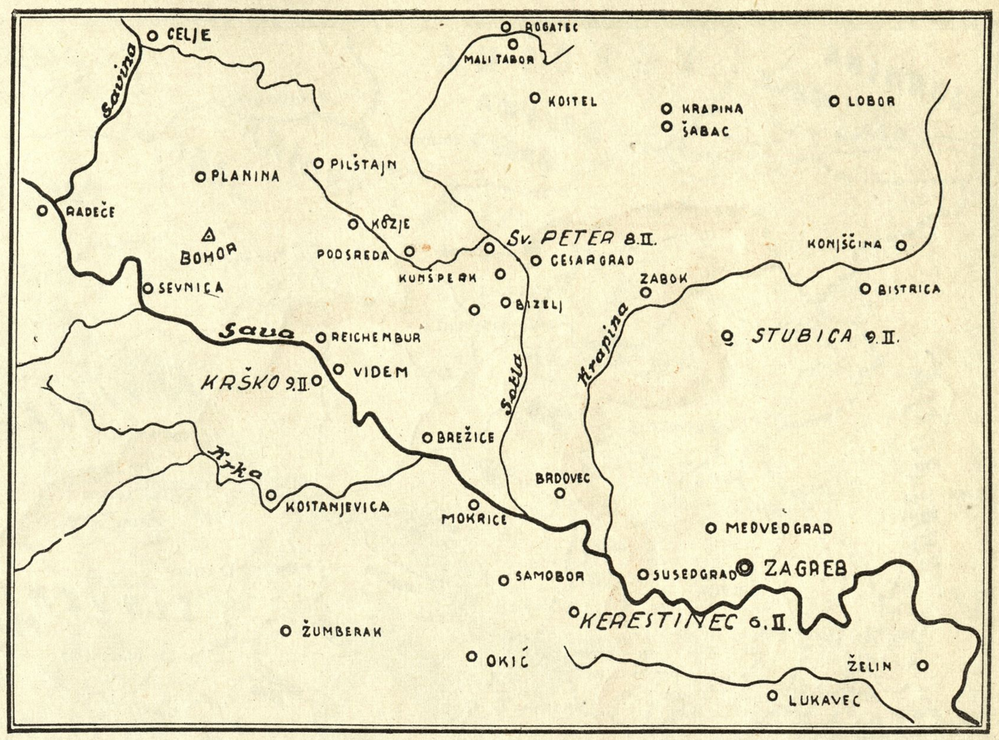
Imperio otomano a la muerte de Solimán el Magnífico (1566)

Turkey at time of death of Suleiman the Magnificent (1566)

Turki so začeli v 10. stoletju iz srednje Azije prodirati proti zapadu. Prvi neodvisni vladar je bil Osman I. (1299); nazival se je 'sultan'. Njegov naslednik je že prodrl do Bospora. Od tu so se spuščali na Balkan. Leta 1353 so si tu napravili prvo postojanko. Kmalu so Bolgari morali priznati njihovo gospostvo. Srbi so bili odločilno poraženi leta 1389 na Kosovem polju. Pohod krščanske vojske pod cesarjem Sigismundom se je leta 1396 končal s popolnim porazom pri Nikopolju. — Ob šestem velikem navalu na Ogrsko je sultan Sulejman Veličastni umrl med obleganjem Sigeta (1566).

42

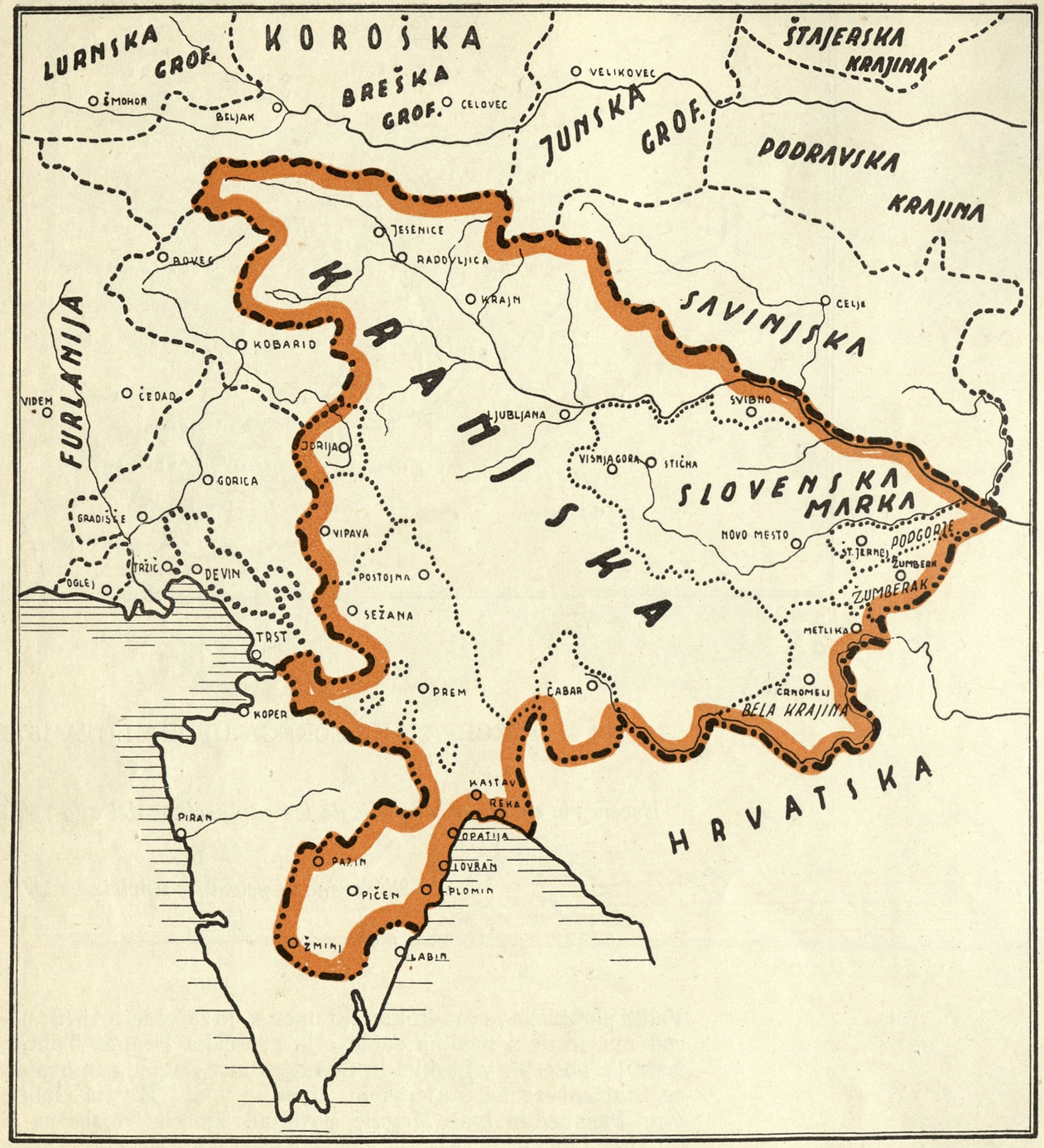
43

43. — POZORIŠČE KMEČKEGA UPORA LETA 1573

Escenario de la sublevación de los campesinos del año 1573

The scene of peasants uprising - 1573

Veliki slovensko-hrvatski kmečki upor se je začel leta 1572; povod mu je dala nasilna samovolja graščaka Franca Tahija, lastnika posestev v Stubici in Susedgradu v Zagorju in graščine Stattenberg na Štajerskem. Upor so vodili Matija Gubec, Ivan Pasanec in Ivan Mogaić, poveljnik kmečke vojske pa je bil Ilija Gregorič. Ta se je hotel združiti s štajerskimi kmeti, pa ga je štajerska plemiška vojska premagala 8. februarja 1573 pri Sv. Petru pod Sv. Gorami. Glavno kmečko vojsko pod Gubcem pa je porazil hrvatski podban 9. februarja na Stubiškem polju. 15. februarja je bil Gubec kronan z razbeljeno železno krono na Markovem trgu v Zagrebu.

44. — RAZVOJ KRANJSKE

Desarrollo de Carníola

Development of Carniola province

Leta 828 ustanovljena Posavska grofija se je leta 955 obnovila z imenom Kranjska. Od 976 do ok. 1040 je v zvezi s Koroško. Najbrž od tedaj je prišla v personalno zvezo s Savinjsko krajino. Od ok. 1063 do 1070 ji je bila pridružena Meranija (od Reke do Brzca). — V 12. stoletju so jo cerkveno-upravno razdelili v dva arhidiakonata, savinjskega in kranjskega, v 13. stoletju pa politično v dve krajini — Savinjsko in Kranjsko s Slovensko marko. Desni breg spodnje Krke so Kranjski pridružili Spanheimi v 12. stoletju. Tedaj je Kranjska s Slovensko marko merila 7700 km². Belo krajino so ji pridružili grofje Višnjani ok. leta 1200. Leta 1364 je cesar Rudolf IV. Kranjski podelil naslov vojvodine. Med 1438 in 1441 sta se z njo združila Slovenska marka in gospostvo Metlika, 1441 pa tudi Pazinska knežija (Pazin, Lupoglav, Kožljak, Rakalj, Lovran, Brzac, Barban, Pičan) ter Trbiž, Žminj in Momjan. Med 1466 ali 1471 in 1776 je spadalo h Kranjski Liburnijsko primorje (Reka, Veprinac, Kastav, Moščenice), Devin, začasno tudi Trst. Leta 1527 se je uredila kranjsko-goriška meja; "Kras" so razdelili tako, da je Kranjska dobila Vipavo, Postojno, Senožeče, Prem. V 17. stoletju se je odcepil Čabrski okraj. 1783 se je pridružila Idrija. Cerkvena posestva so se združila s Kranjsko leta 1803. Žumberak je spadal h Kranjski od 16. stoletja do 1746, ko ga je Marija Terezija priključila Vojni krajini. Kranjsko je ta cesarica razdelila na tri okrožja, Gorenjsko, Notranjsko, Dolenjsko, kar je veljalo do srede 19. stoletja. — Na novo sta kranjske meje uredila dunajski kongres leta 1815 in cesarski patent leta 1816. Devin je bil dodeljen Goriški.

45

45. — NAPOLEONOVO CESARSTVO

Imperio napoleónico

Napoleon's Empire

Rdeče barvana ozemlja so bila neposredna francoska last, sosednji ozemlji Renske zveze in kraljevine Španije pa sta bili v zvezi z Napoleonovim cesarstvom.

ILIRIJA (1809-1813) je obsegala 6 civilnih provinc (pokrajin) in eno vojaško (7). Province so se delile na okraje (distrikte), 20 po številu; okraji na kantone (96) in ti na merije (županstva). Prebivalcev je imela Ilirija ok. 1,500.000; glavno mesto je bila Ljubljana.

46

46. — ILIRSKE PROVINCE

Provincias de Iliria

Illyrian Provinces

47. — NAPOLEONOVO ITALIJANSKO KRALJESTVO

El Reino Itálico de Napoleón

Napoleon's Italian Kingdom

Italijansko kraljestvo je bilo ustanovljeno že leta 1805, a meja proti Avstriji je bila določena šele leta 1807 v Fontainebleauju: Soča od ustja do Krstenice pri Kanalu, Idrijca, Kolovrat, Matajur, naprej ista kot od 1866. Ob ustanovitvi Ilirskih provinc leta 1809 je pripadlo Italiji ozemlje od izvira Soče, Kanalska dolina in Bela peč.

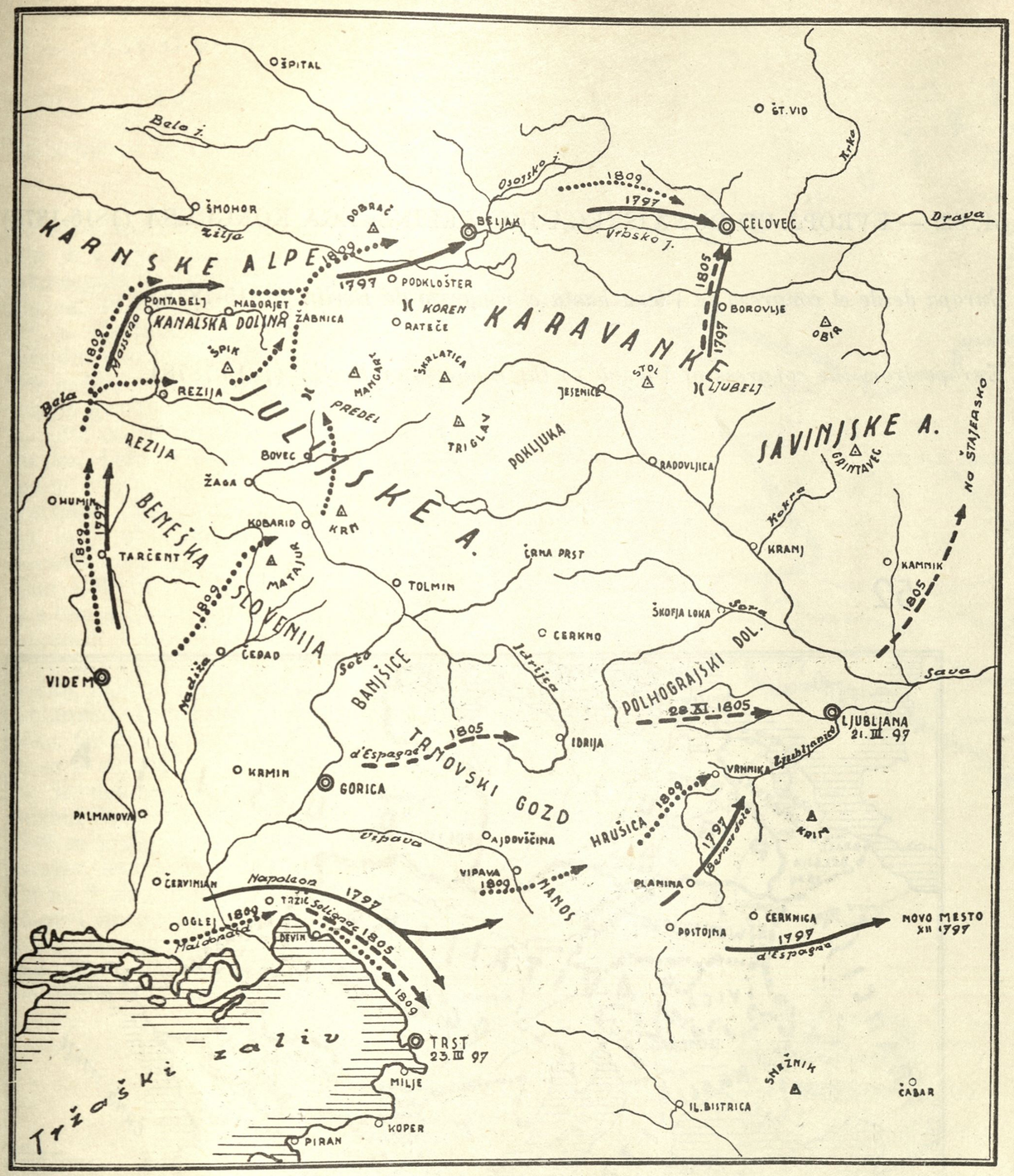

48. — PASSARIANSKO OKROŽJE

La región passariana

Passariano region

V Napoleonovem Italijanskem kraljestvu je spadalo slovensko primorje zahodno od Soče v okrožje (dipartimento) Passariansko s sedežem v Vidmu.

49

49. — PRODIRANJE FRANCOSKIH ČET LETA 1797, 1805, 1809

Invasión de las tropas francesas en los años 1797, 1805 *y* 1809

Advance of French troops in 1797, 1805, 1809

50

50. — KRALJESTVO ILIRIJA V OKVIRU AVSTRIJE (1816-1849)

El reino de Iliria como parte integrante de Austria (1816-1849)

The Kingdom of Illyria in the state of Austria (1816-1849)

Od 1. septembra 1816 do 1. julija 1822 mu je pripadala tudi "Civilna Hrvatska". Ko se je ta —brez otokov— podredila ogrsko - hrvatski upravi, so ustanovili za vzhodni del Istre kresijo v Pazinu. — Leta 1825 se je Ilirskemu kraljestvu priključilo celovško okrožje, dotlej podrejeno graški vladi. Tega leta je štelo prebivalstvo kraljestva Ilirije ok. 1,155.000 ljudi. — Kraljestvo se je delilo na okrožja: ljubljansko, novomeško in postojnsko (dežela Kranjska), beljaško in celovško (Koroška), tržaško, goriško, (reško in karlovško). Gubernija (vladi) sta bila v Ljubljani in v Trstu (za Primorsko in Hrvatsko). Žumberak je spadal k Vojaški krajini. — Leta 1849 je Ilirija razpadla v tri kronovine, podrejene cesarsko-kraljevskemu namestništvu v Trstu. — Ilirski grb je bil takle: na rdečem polju zlata ladja z vesli, državnim jabolkom, križem in vihrajočo zastavo na prednjem koncu ladje.

51

51, 52. — EVROPA OD DUNAJSKEGA DO BERLINSKEGA KONGRESA (1815-1878)

Europa desde el congreso de Viena hasta el congreso de Berlín (1815-1878)

Europe from the congress of Vienna to the congress of Berlin (1815-1878)

52

Od dunajskega kongresa (1815) do avstrijsko - pruske vojne (1866) je namesto nemškega cesarstva obstajala Zveza nemških držav (35 in 4 mesta). Od Avstrije in Prusije so spadale k Zvezi le tiste pokrajine, ki so bile v Nemčiji pred letom 1806. Največji del slovenskega ozemlja je spadal v Avstrijo in Nemčijo; samo v avstrijsko cesarstvo, ne pa tudi v nemško zvezo je spadalo le beneško, prekmursko in nekaj istrskega ozemlja. — Po izgubljeni vojni s Prusijo in Italijo (1866) je Avstrija izstopila iz nemške zveze. Izgubila je Benečijo in v njej ok. 40.000 beneških Slovencev, ki so se s plebiscitom odločili za Italijo. Že leta 1859 je Avstrija po porazih pri Magenti in Solferinu odstopila Italiji Lombardijo. Od leta 1867 (avstrijsko-ogrska nagodba) je Avstrija bila dvojna monarhija; Prekmurje in Porabje sta spadala v ogrsko polovico države.

53. — RAZVOJ KOROŠKE

Desarrollo de Carintia

Development of Carinthia

Slovenska kneževina Karantanija je v zgodnjem srednjem veku segala do Donave in merila ok. 38.000 km². Po letu 796 je spadala v karolinško Vzhodno marko. Od 828 do ok. 895 je bila ena od krajin ali mejnih grofij ob meji Nemčije, nato se je združila z Bavarsko. Leta 976 je postala lastna vojvodina z mejnimi grofijami (Velika Karantanija) in je obsegala skoro vse slovensko ozemlje. V naslednjem stoletju so jo razkosali in s tem se je začel razvoj posameznih dežel. — Koroška se je delila na grofije: lurnsko, breško, aniško, podjunsko, judenburško, ljubensko in muriško. Ob koncu srednjega veka se je zmanjšala: del ozemlja je dobila Štajerska, del Salzburška, del Tirolska. Leta 1849 se je delila na 29 sodnih okrajev, leta 1868 se je razdelila na 7 okrajnih glavarstev. Po prvi svetovni vojni je dobila Jugoslavija Mežiško dolino in Jezersko, Italija pa Kanalsko dolino.

53

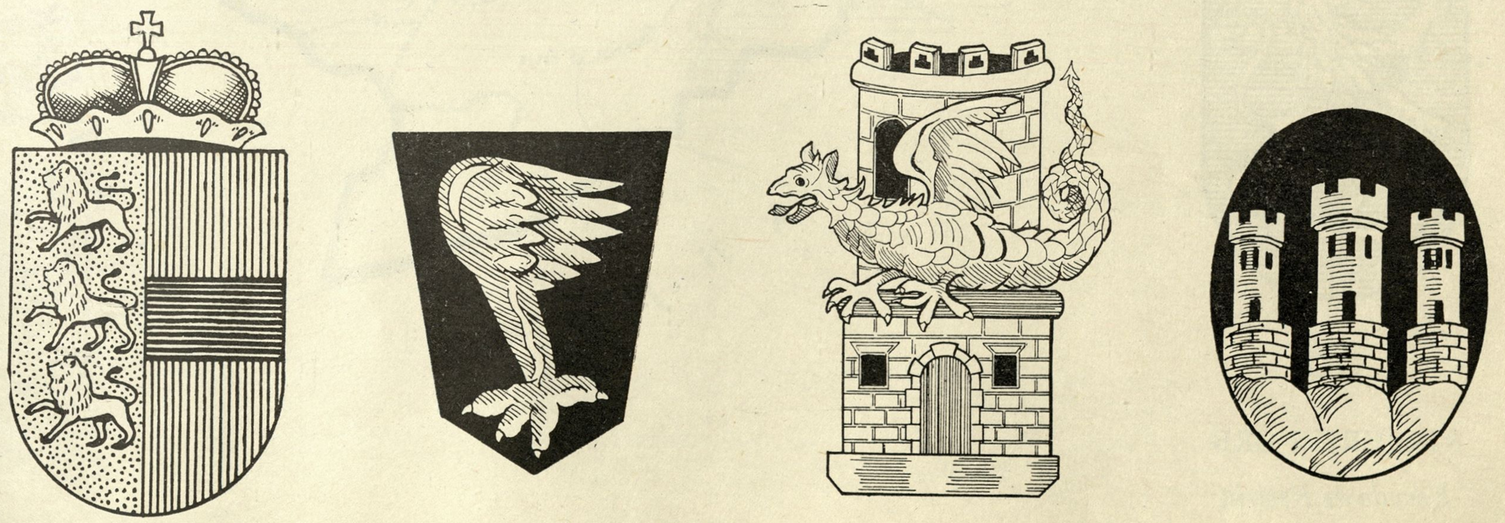

54

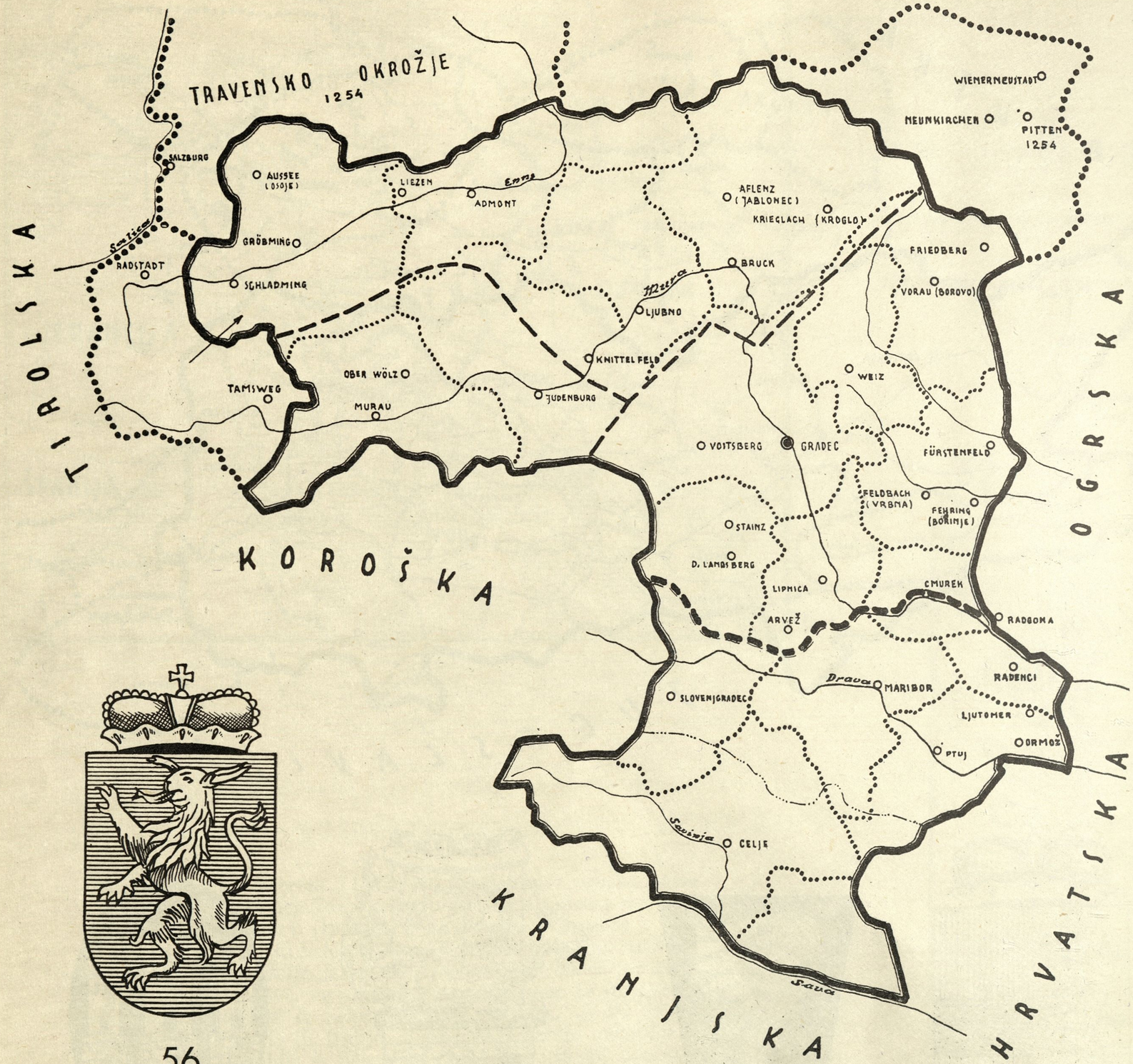
54. — GRBI KOROŠKE (1), BELJAKA (2), CELOVCA (3), VELIKOVCA (4)

Escudos de Carintia, Beljak, Celovec, Velikovec

Coats of Arms of Carinthia, Beljak, Celovec, Velikovec

1 2 3 4

55

55. — RAZVOJ ŠTAJERSKE

Desarrollo de Estiria

Development of Styria

Okoli leta 970 je po zavrnitvi madžarske napadalnosti Nemčija obnovila ob vzhodni meji vojne krajine. Ena od teh je bila "Karantanska krajina", v zvezi z vojvodino Koroško. Ok. 1035 se je osamosvojila in bila ok. 1055 last Otokarjev, grofov Travenskih, imenovanih po gradu Štajerskih. Že ob osamosvojitvi se je z njo združila aniška grofija (ob gornji Aniži-Enns), najkasneje leta 1122 pa še muriška, ljubenska in judenburška. Leta 1180 je postala vojvodina. 1254 je prepustila grofijo Pitten in travensko okrožje Avstriji. — Drugo sestavino predstavlja nekdanja Podravska (Ptujska) marka; na jug je segala do Konjiške gore, Boča in Donačke gore. Leta 1147 se je na zahod razširila do Dravograda; do srede 13. stoletja se je potegnila tudi na vzhod. Slovenjgradec ji je pripadel v 15. stoletju. — Tretja sestavina je nekdanja Savinjska marka. Sprva je obsegala tudi južnovzhodni del Dolenjske, takozvano Slovensko marko, a ta je v 13. stoletju prešla h Kranjski. Savinjska marka se je s Štajersko združila leta 1456. — Po prvi svetovni vojni se je Štajerska razdrobila v nemški in slovenski del; za Hitlerja sta se oba dela združila, Štajerska se je razširila čez Savo in povečala z delom Gradiščanskega. Po drugi svetovni vojni se je obnovilo prejšnje stanje. — Gradec se prvič omenja leta 1140, torej štiri leta pred Ljubljano.

56

ŠTAJERSKI GRB

Escudo de Estiria

Coat of Arms of Styria

57. — KRANJSKA OD LETA 1809

Carníola desde 1809

Carniola province from 1809 *on*

Leta 1809 je Napoleon priključil Kranjski dotlej štajerski Motnik, Štajerski pa gorski pašnik Jaselnik. Dotlej kranjski Devin je pripadel Goriški, Istri pa Lupoglav, Pazin, Kastav. Tako sta se združila Notranja Istra in bivši beneški del Istre. To goriško-istrsko kranjsko mejo je dunajski kongres potrdil in je ostala do leta 1918. Po prvi svetovni vojni sta pripadla Bela Peč (Fužine) in del Notranjske Italiji, h Kranjski pa je prišlo od Koroške Jezersko. — Pred prvo svetovno vojno je Kranjska merila 9.988 km²; bila je trideseti del Avstrije in 63. del celotne Avstro-ogrske monarhije. — Od leta 1833 se je škofijska meja zenačila z deželno. — Leta 1849 je postala Kranjska kronovina. Deželno ustavo sta določila oktobrska diploma leta 1860 in februarski patent leta 1861. Namesto dotedanjih stanovskih zastopov se je ustanovil deželni zbor. Najvišjo politično oblast v deželi je imelo deželno predsedstvo. Od leto 1866 je imela Kranjska 11 okrajnih glavarstev in eno avtonomno mesto. Politični okraji so se delili na sodne okraje (31), ti na občinske, sestavljene iz ene ali več davčnih občin. V državni zbor na Dunaju je Kranjska volila 11 poslancev, v deželnega v Ljubljani pa 37: 10 veleposestnikov, 8 zastopnikov mest in trgov, po enega trgovska in obrtna zbornica, 16 kmetje; avtomatično je bil član deželnega zbora tudi ljubljanski škof. Deželnega glavarja in namestnika je imenoval cesar za 6 let. Sklepe deželnega zbora je potrdil ali odklonil cesar.

GRB KRANJSKE

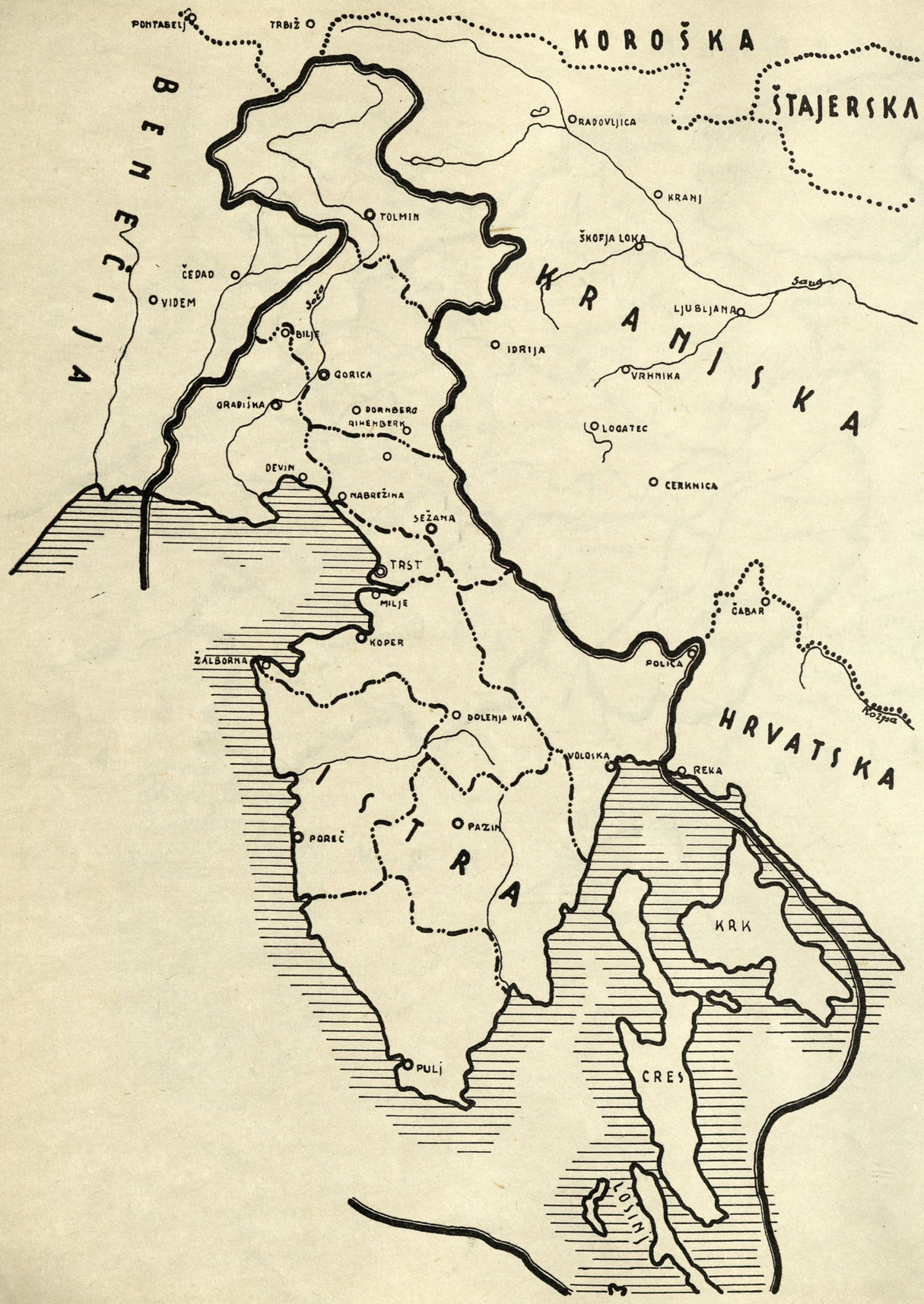
Escudo de Carníola

Coat of Arms of Carniola

58

57

42

59 59. — KRONOVINA PRIMORSKA (1849-1918)

Provincia de Primorje (*Litoral*) (1849-1918)

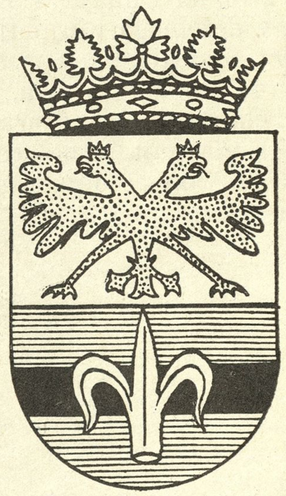
Province of Primorje (*Littoral*) (1849-1918)

1

2

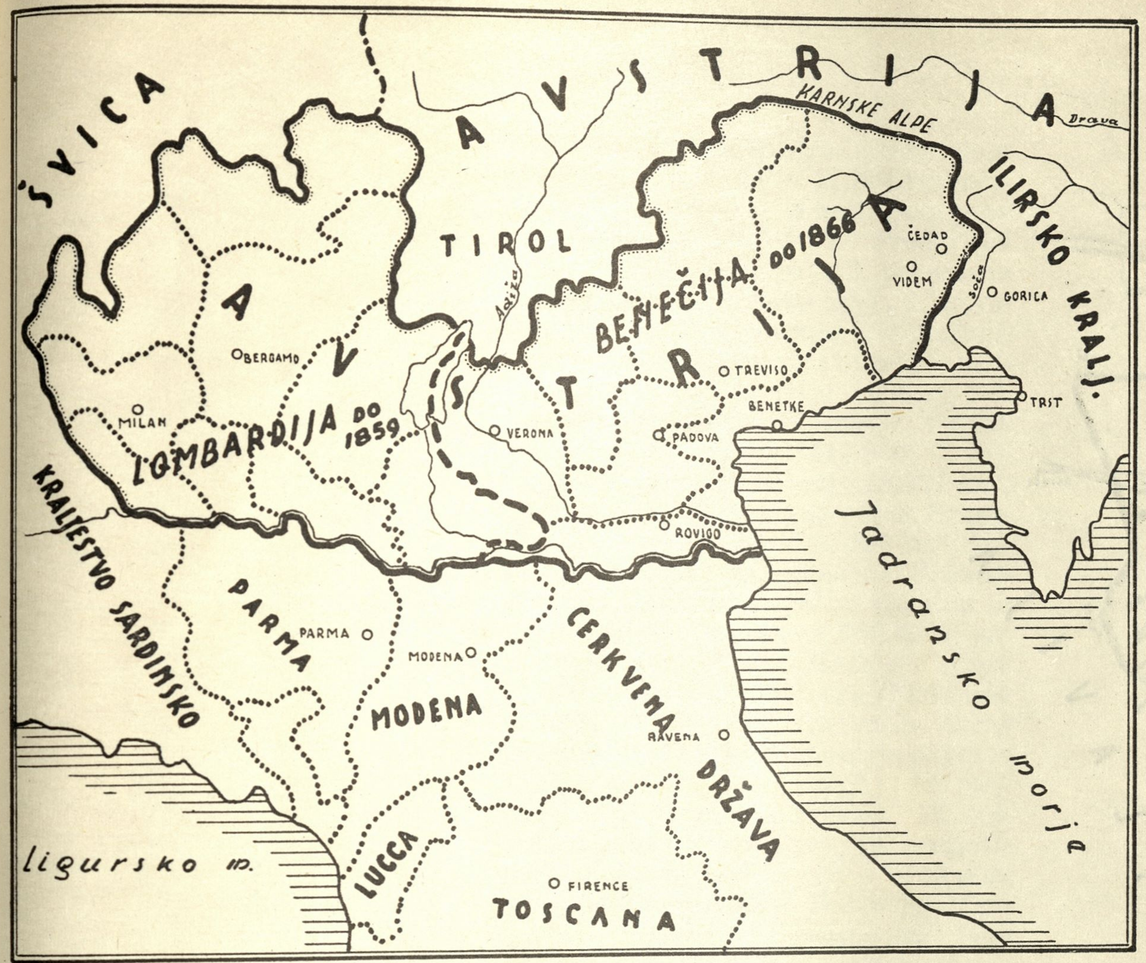

3

60 60. — GRBI POKNEŽENE GROFIJE GORIŠKE Z GRADIŠČANSKO (1), MEJNE GROFIJE ISTRE (2) IN SAMOSVOJEGA MESTA TRSTA (3)

Escudos de los condados principescos de Gorica in Gradiška, condado de Istria y de la ciudad libre de Trst.

Coats of Arms of the county Gorica and Gradiška, Istria and free city of Trt.

61

61. — LOMBARDIJA IN BENEČIJA V OKVIRU AVSTRIJE

Lombardía y Venezia como partes integrantes de Austria

Lombardy and Venice in the state of Austria

Lombardijo je Avstrija izgubila leta 1859, Benečijo pa leta 1866 (Avstriji jo je dal Napoleon leta 1979, nato ji jo je prisodil dunajski kongres); odtlej so beneški Slovenci v Italiji.

62

Po uradnem štetju je bilo leta 1911 36.178 Slovencev, leta 1921 pa 34.709, vendar navaja Annuario statistico italiano za l. 1914 53.000 slovensko govorečih ljudi. — Ozemlje Beneške Slovenije obsega ok. 550 km².

62. — BENEŠKA SLOVENIJA

Eslovenia Veneciana

Venetian Slovenia

63

63. — KANALSKA IN RABELJSKA DOLINA

Valles de Kanal y Rabelj

Kanal and Rabelj valleys

Pred prvo svetovno vojno je bila v avstrijski Koroški, od leta 1919 v Videmski pokrajini Italije, med drugo svetovno vojno (od oktobra 1943) v Jadranskem Primorju; februarja 1947 je bila spet prisojena Italiji. — Površina: 352 km². Po štetju leta 1910 je bilo tod 1561 Slovencev. — Glavni cesti sta označeni z nepretrgano in pikčasto črto.

Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana

Leta 1910 je imela Avstro-Ogrska skoro 676.000 km² ozemlja in 51,304.000 prebivalcev. Upravno se je avstrijska polovica delila na dežele: 1. Predarlska (glavno mesto Bregenz); 2. poknežena grofija Tirolska (Innsbruck); 3. vojvodina Salzburška (Salzburg); 4. nadvojvodina Zgornja Avstrija (Linz); 5. nadvojvodina Spod. Avstrija (Dunaj); 6. vojvodina Štajerska (Gradec): 22.426 km², Slovencev uradno 410.000; 7. vojvodina Koroška (Celovec): 10.327 km², Slovencev 82.300; 8. vojvodina Kranjska (Ljubljana): skoro 10.000 km², Slovencev 491.000; 9. kronovina Primorska - t.j. poknežena grofija Goriška in Gradiščanska (Slovencev 155.000), samosvoje mesto Trst (Slovencev skoro 57.000), mejna grofija Istra (Slovencev 55.000), 7.969 km², Slovencev okrog 267.000; 10. kraljev. Dalmacija (Split); 11. kraljevina Češka (Praga); 12. mejna grofija Moravska (Brno); 13. vojvodina Šlezija (Wroclaw); 14. kraljevina Galicija in Lodomerija s Krakovim (Lvov); 15. vojvodina Bukovina (Černovice). "Bosna in Hercegovina" (Sarajevo) je spadala pod upravo celotne države. — Uradno je bilo Slovencev v vsej monarhiji 1.300.000, dejansko pa vsaj še 150.000 več; Hrvatov okoli 3,400.000; Srbov okoli 2,210.000; vseh Jugoslovanov okrog 7 milijonov; vseh Slovanov ok. 21 milijonov; Madžarov 8.500.000, Romunov 3 milijone, Italijanov in Furlanov 800.000, Nemcev 11,300.000. — Čeprav so imeli v monarhiji Slovani večino (tako tudi v prvem državnem zboru leta 1848), niso imeli pravičnega deleža pri vodstvu države in lastnih dežel. Borba za zvezno obliko države, kjer bi vsi narodi imeli enake pravice, se je vlekla do prve svetovne vojne. — Kmet je bil izenačen z drugimi stanovi leta 1848|49, šele leta 1906 pa je parlament sprejel splošno enako in tajno volilno pravico. — Največ pravic so si Slovenci priborili na Kranjskem; tu so prvič dobili večino v deželnem zboru leta 1867, v ljubljanskem občinskem svetu pa leta 1882.

64

64. AVSTRO-OGRSKA OD DUALIZMA (1867) DO RAZPADA (1918)

Austria-Hungría desde el dualismo (1867) *hasta su desmembración* (1918)

Austria-Hungary from dualism (1867) *to its collapse* (1918)

65. — OGRSKA DRŽAVNA POLOVICA (DEŽELE KRONE SV. ŠTEFANA) (1867-1918)

La parte húngara del Imperio (*tierras de la corona de San Esteban*) (1867-1918)

Hungarian part of the Empire (*countries belonging to St. Stephen's crown*) (1867-1918)

S Hrvatsko-slavonsko kraljevino je ogrska monarhija merila 325.000 km². Ogrska je bila razdeljena v 65 komitatov, Hrvatska in Slavonija na 8 županij in 6 mejnih distriktov. — Od ok. 10.000 km² Panonske Slovenije v 9. stoletju je po tisoč letih ogrskega gospostva ostala slovenska le še desetina — Porabje in Prekmurje. Slovenci so upravno spadali v županije Vašvar (Železna), Zala in Somogy, cerkveno pa najprej v razne škofije, od leta 1777 pa vsi v kamniško (Kamnica, Sombatelj, Steinamanger).

Barvno polje — slovensko narodno ozemlje. Avstrijska državna meja je naznačena s širokim barvnim pasom.

66. — SLOVENSKO OZEMLJE OD LETA 1849 (KRONOVINE)

Territorio esloveno desde el año 1849

Slovenian territory from 1849 *on*

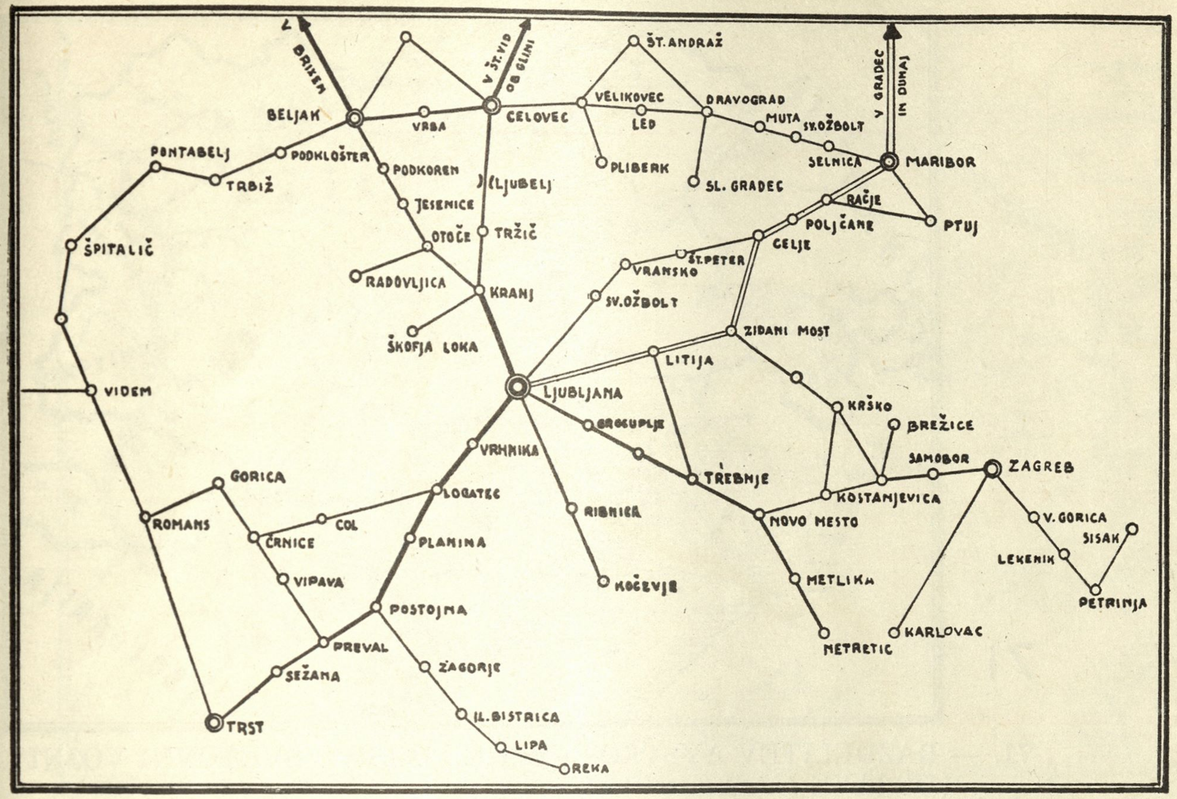

LEGENDA: Debela črna črta pomeni avstrijsko državno mejo; črtkasto je označena deželna meja; pikčasta črta je slovenska narodnostna meja; pikčasti in črtkasti otoki so ozemlja nemških oziroma italijanskih narodnostnih manjšin.

67. — NARODNOSTNA MEJA IN TUJE MANJŠINE V SLOVENIJI LETA 1900 (PO URADNEM ŠTETJU)

Límites étnicos eslovenos y minorías extranjeras en su territorio en el año 1900 (*según el censo oficial*).

Ethnic border and foreign minorities in Slovenia in 1900 (*according to the official census*).

68

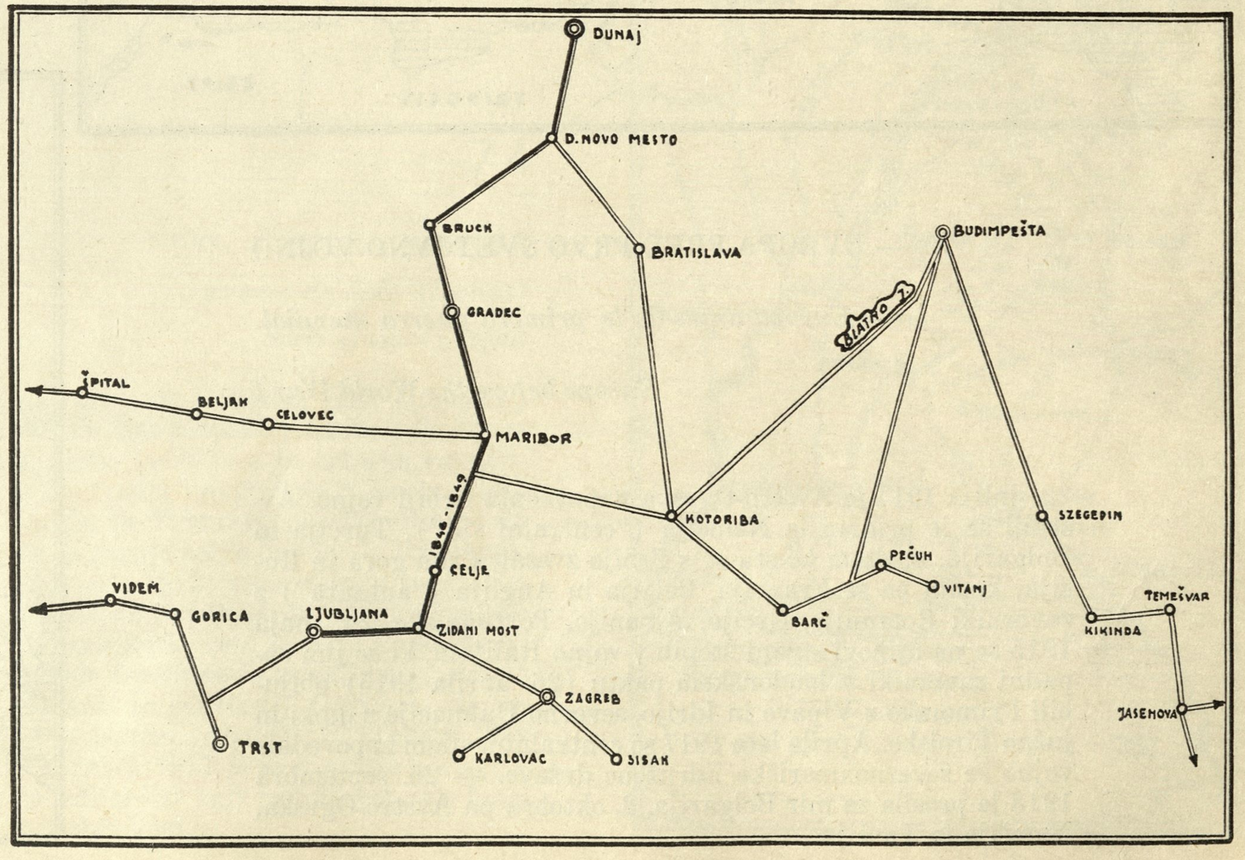
68. — POŠTNE ZVEZE V SLOVENIJI LETA 1849

Sistema postal en Eslovenia en el año 1849.

Postal communications in Slovenia in 1849

Legenda:

Dvojna vzporedna črta: železnica.
Enojna črta: konjska vprega.

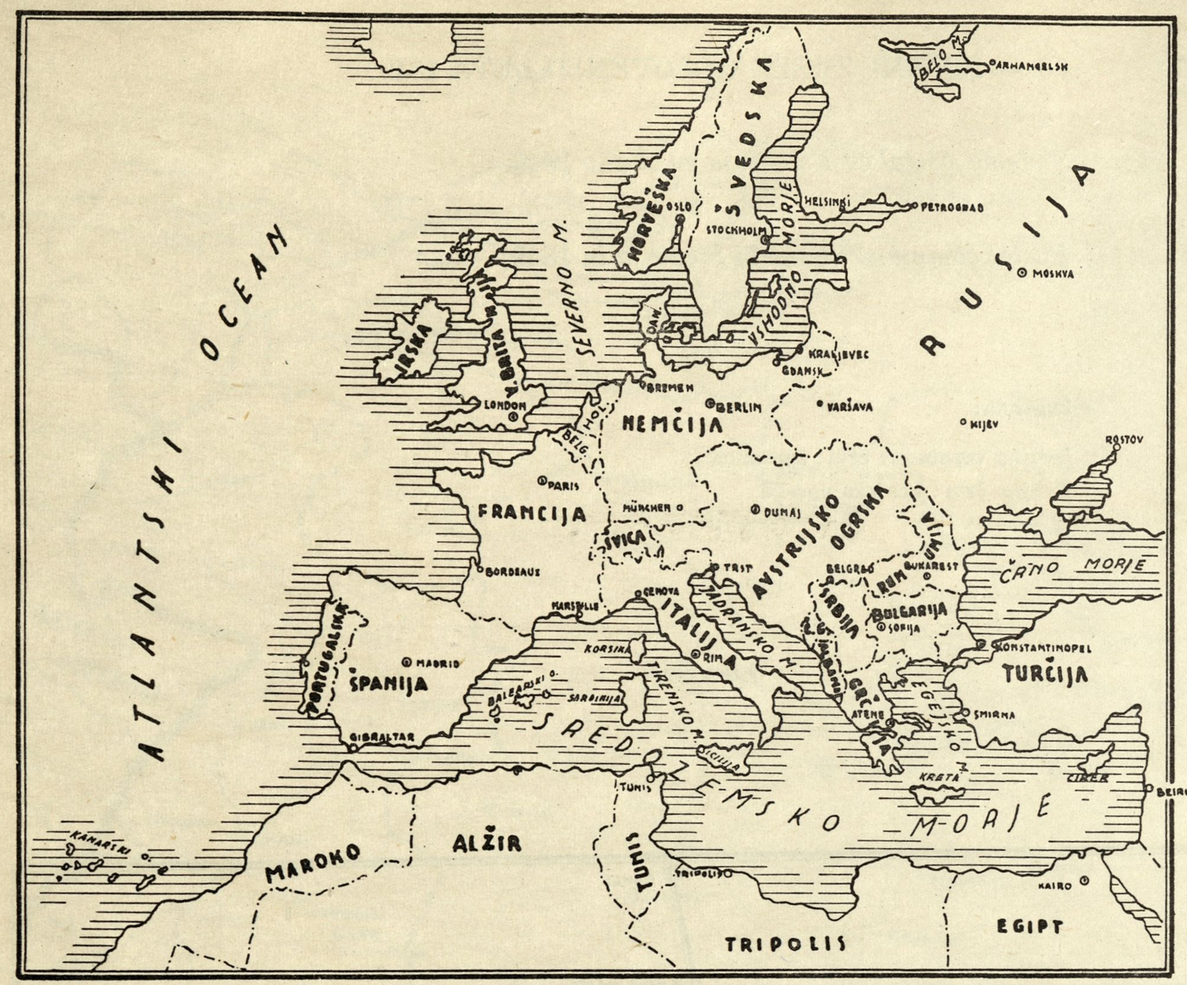
69

69. — NAJSTAREJŠE ŽELEZNICE V SLOVENIJI

Los primeros ferrocarriles en Eslovenia

The first railways in Slovenia

Legenda: S temnejšo črto zaznamenovana najstarejša železnica v Sloveniji (in v Jugoslaviji) je začela delovati med leti 1846-1849. Ostale svetleje začrtane proge so bile zgrajene med leti 1849 in 1868.

70

70. — EVROPA PRED PRVO SVETOVNO VOJNO

Europa antes de la primera guerra mundial.

Europe before the World War I

28. julija 1914 je Avstro-Ogrska napovedala Srbiji vojno. Avstriji se je pridružila Nemčija ("centralni sili"), Turčija in Bolgarija, medtem ko sta se s Srbijo zvezali Črna gora in Rusija, kmalu pa še Francija, Belgija in Anglija ("antanta") z zavezniki Romunijo, Grčijo, Albanijo, Portugalsko. 24. maja 1915 so na njihovi strani stopili v vojno Italijani, ki so jim zapadni zavezniki v londonskem paktu (26. aprila 1915) obljubili Primorsko z Vipavo in Idrijo, severno Dalmacijo z otoki in južno Tirolsko. Aprila leta 1917 so centralnim silam napovedale vojno še severnoameriške Združene države. — 26. septembra 1918 je prosila za mir Bolgarija, 3. oktobra pa Avstro-Ogrska, Nemčija in Turčija.

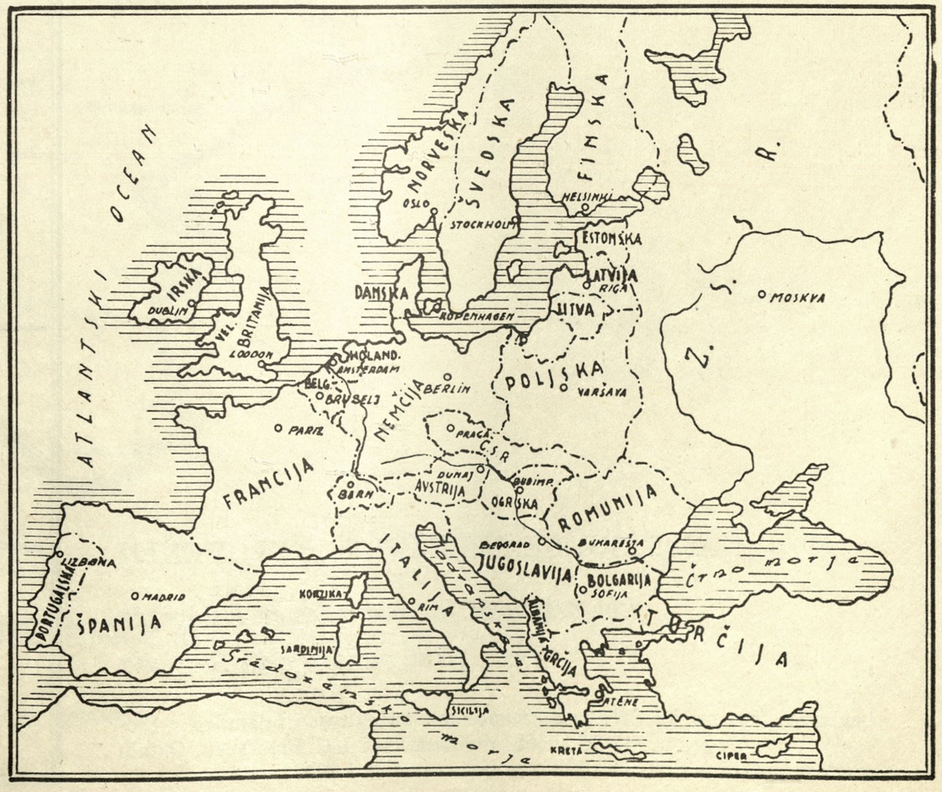

71

71. — RAZDELITEV AVSTRO-OGRSKE PO PRVI SVETOVNI VOJNI (DRŽAVE NASLEDNICE)

Partición del Imperio Austro-Húngaro después de la primera guerra mundial (Estados sucesores)

Partition of Austro-Hungarian Empire after 1918

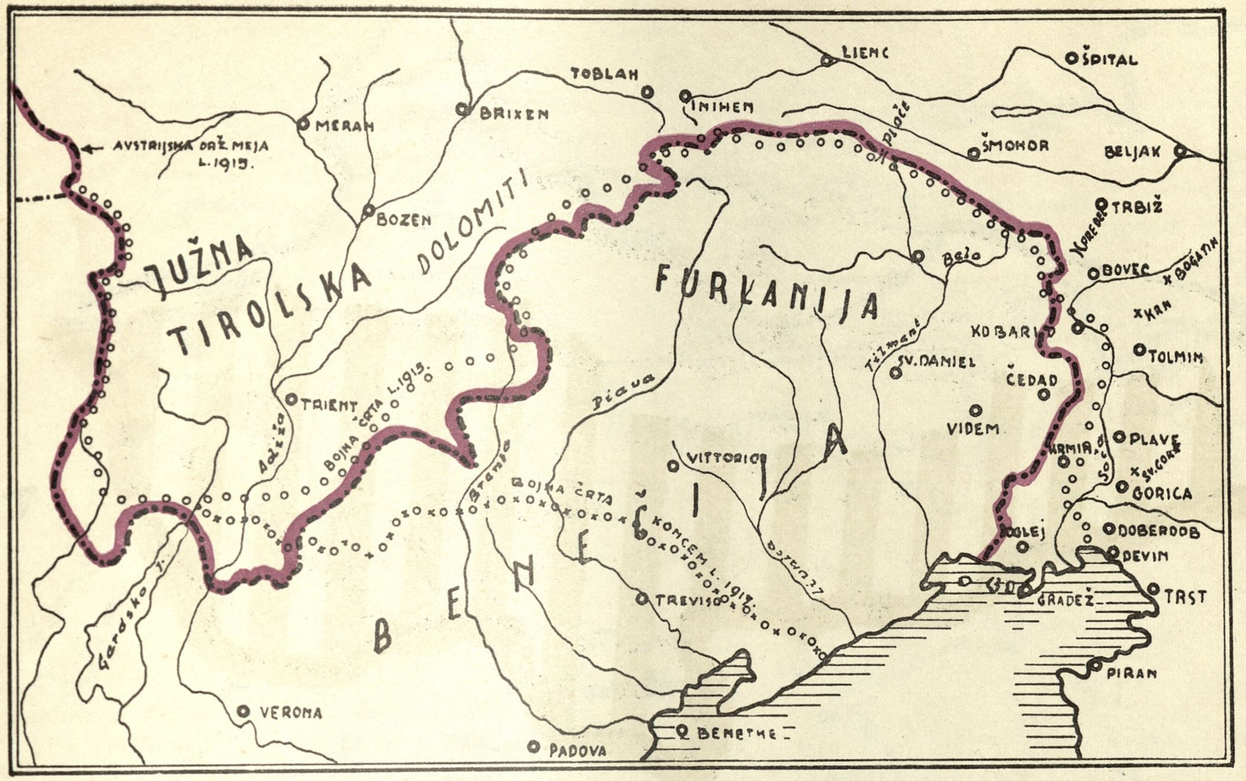

72

POLITIČNI ZEMLJEVID EVROPE MED OBEMA SVETOVNIMA VOJNAMA

Europa entre las dos guerras mundiales

Europe between two world wars

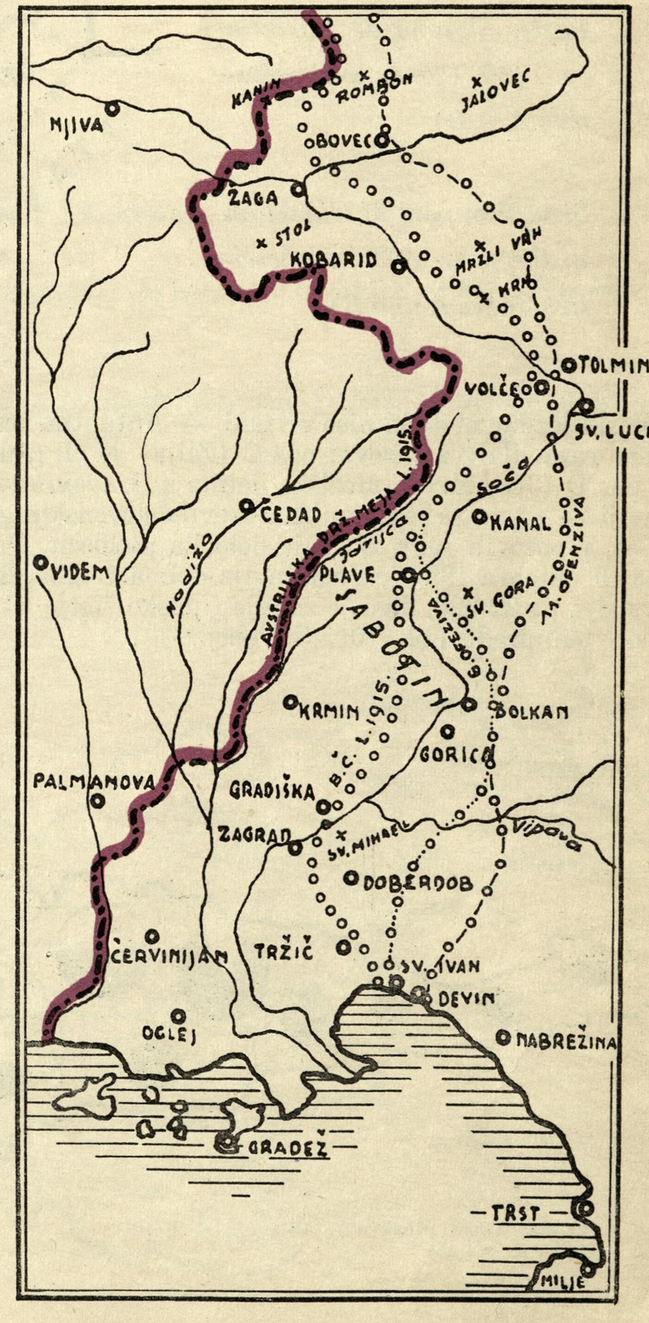

73. — AVSTRIJSKO-ITALIJANSKA FRONTA V PRVI SVETOVNI VOJNI

El frente austríaco-italiano en la primera guerra mundial

Austrian-Italian front in the World War I

Leta 1915-16 so mnogo šibkejše avstrijske čete zadržale Italijane v glavnem ob meji, na vzhodu ob Soči. Jeseni leta 1917 so začele napredovati v furlansko in beneško ravnino: 24. oktobra so zavzele Kobarid, 27. oktobra Čedad, 28. oktobra Gorico, 29. oktobra Videm. Ob koncu tega leta se je bojna črta premaknila na reko Piavo.

74. — SOŠKA FRONTA

Frente de Soča (Isonzo)

Soča (Isonzo) front

Potekala je od Tržaškega zaliva do Velikega vrha (Rombon) in Bovca; na jugu je prečkala doberdobsko planoto, odkoder se vojaško obvladuje obala, cesta Tržič-Trst in tržaška ravnica. Od Gorice do Tolmina je šla fronta vzdolž Soče in imela mostišča v Gorici, Plaveh, Kanalu in Tolminu; pri Tolminu je šla na vzhod čez Sočo na Krn in gornjo soško dolino. — Italijanski napadi so se začeli v juniju leta 1915; vseh ofenziv je bilo 12. V avstrijski vojski je bila večina Slovanov; poveljnika sta bila Below in Ličan Boroević. Italijanske čete je vodil Cadorna. — Slovenska Primorska je hudo trpela ne le zaradi borb, ampak tudi zaradi vojaške objestnosti in rekvizicij. Gorico so 26. novembra 1915 Italijani s topništvom razrušili; 8. avgusta 1916 jo je Cadorna zavzel, 28. oktobra 1917 je spet prešla v avstrijsko oblast. Leta 1918 so bili srditi boji pri Plaveh, na Sveti Gori, pri Kostanjevici in Doberdobu.

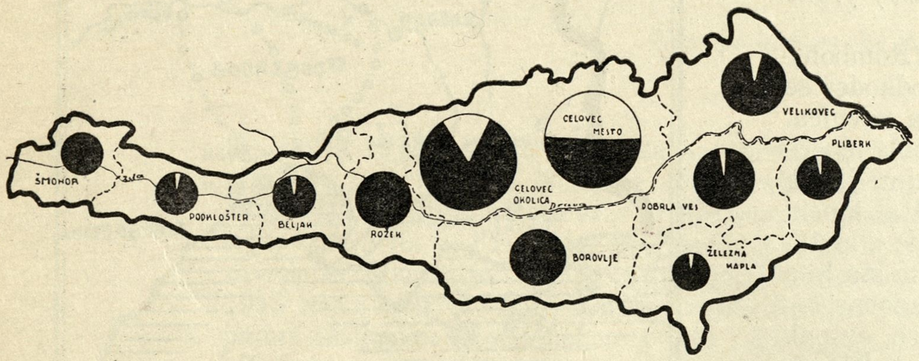
75. — SLOVENSKI DEL KOROŠKE LETA 1920. (GLASOVALNA PASOVA A in B)

Parte eslovena de Carintia en 1920 (*zonas plebiscitarias A y B*)

Slovenian part of Carinthia in the year 1920 (*Plebescitary zones A and B*)

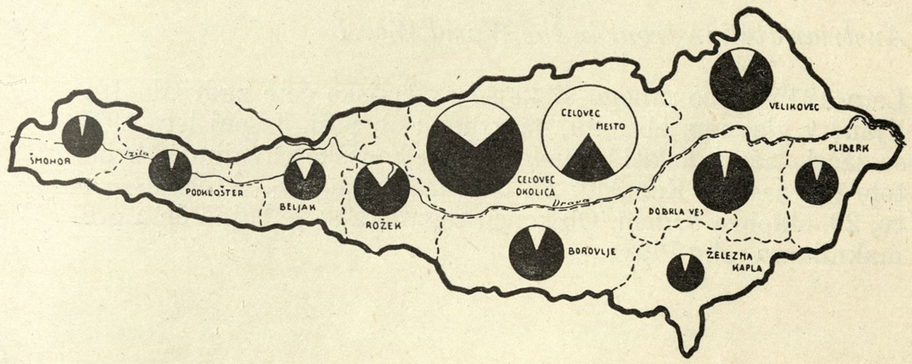

Nemški jezikovni otoki niso vrisani. — Antantna komisija je Koroško razdelila v 4 pasove: pas C (Zilja) je bil dodeljen Avstriji, pas D (Jezersko in Mežiška dolina z Dravogradom) pa Jugoslaviji — s tem se je zmanjšalo število slovenskih glasov v pasu A —, v pasovih A in B pa je določila plebiscit. Pri glasovanju dne 10. oktobra 1920 je Jugoslavija dobila 15.287 glasov (41%), Avstrija pa 22.025, dasi je zadnje ljudsko štetje leta 1910 pokazalo v tem predelu ok. 70% Slovencev.

76

Legenda: Črne ploskve — Slovenci. Bele ploskve — Nemci.

77

NARODNOSTNO STANJE NA KOROŠKEM:

76 — LETA 1846 PO SODNIH OKRAJIH

77 — LETA 1933-34 PO SLOVENSKEM NARODNEM KATASTRU.

Situación étnica en Carintia en el año 1846 (76), *según los distritos judiciales y en el año* 1933-34 (77) *según el catastro regional eloveno.*

Ethnic status of Carinthia in the year 1846, *according to the judicial districts* (76) *and in the year* 1933-34, *according to the slovenian land register* (77).

79. — OKRAJI DRAVSKE BANOVINE (L. 1931)

Las circunscripciones de Dravska banovina - 1931 (*Provincia de Drava*)

The districts of Dravska banovina - 1931 (*Province of Drava*)

79

78

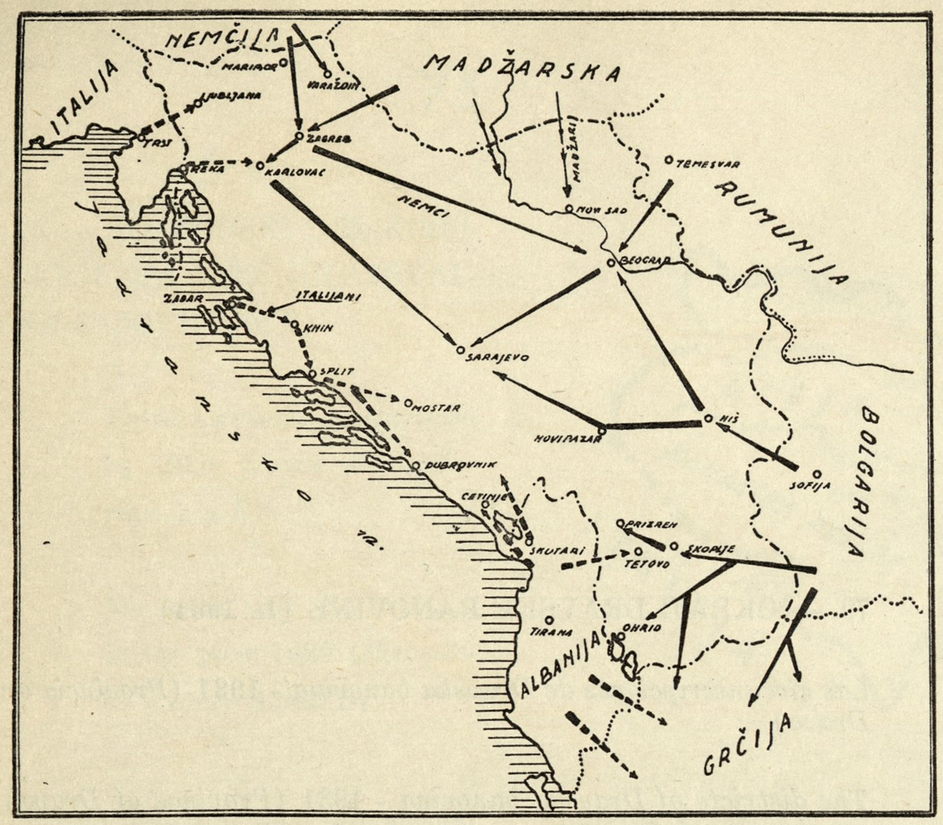
78. — UPRAVNA RAZDELITEV SLOVENIJE V KRALJEVINI SHS (JUGOSLAVIJI)

División administrativa de Eslovenia en el Reino de Servios, Croatas y Eslovenos (*Yugoslavia*)

Administrative division of Slovenia in the Reign of Serbs, Croats and Slovenes (*Yugoslavia*)

Površina vse države je merila ok. 249.000 km², od tega je bilo slovenskega dobra petnajstina (ok. 16.000 km²), prebivalstva pa približno enajsti del.
1.) Ko so dokončno določili državne meje, je *dežela Slovenija* imela v Ljubljani narodno vlado. 2.) 28. junija 1921 je vidovdanska ustava razbila Slovenijo v dve "*oblasti*". K Ljubljanski je sprva spadala tudi hrvatska Kastavščina; meja nasproti Karlovški primorsko-krajiški oblasti je bila na Kolpi in Čabranki. K Mariborski oblasti, ki je ob Sotli in Dravi mejila na Zagrebško oblast, je spadalo Medmurje. Oblasti so se delile na okraje. Naravnost oblasti so bila podrejena mestna poglavarstva (župani) avtonomnih mest Ljubljane, Ptuja, Celja in Maribora. Oblasti je načeloval veliki župan. 3.) Od 3. oktobra 1929 se je slovensko ozemlje v Jugoslaviji imenovalo *Dravska banovina* (s Štrigovo, Medmurjem in Čabrom, a brez Bele Krajine, ki so jo dodelili Savski banovini). 4.) od 28. avgusta 1931 do vojne (10. aprila 1941) je k Dravski banovini spadala tudi Bela Krajina; meja je tekla ob Kolpi; oba bregova Čabranke sta bila v Savski, kasneje Hrvatski banovini (torej tudi slovenske vasi Osilnica, Draga, Trava); tudi Medmurje je šlo k Savski (Hrvatski) banovini, le Štrigova je ostala v Dravski banovini.

80

80. — PRODIRANJE SOVRAŽNIH ČET V JUGOSLAVIJI APRILA 1941

Acción de las tropas invasoras en Yugoslavia en abril de 1941

Advance of the invading troops in Yugoslavia in April 1941

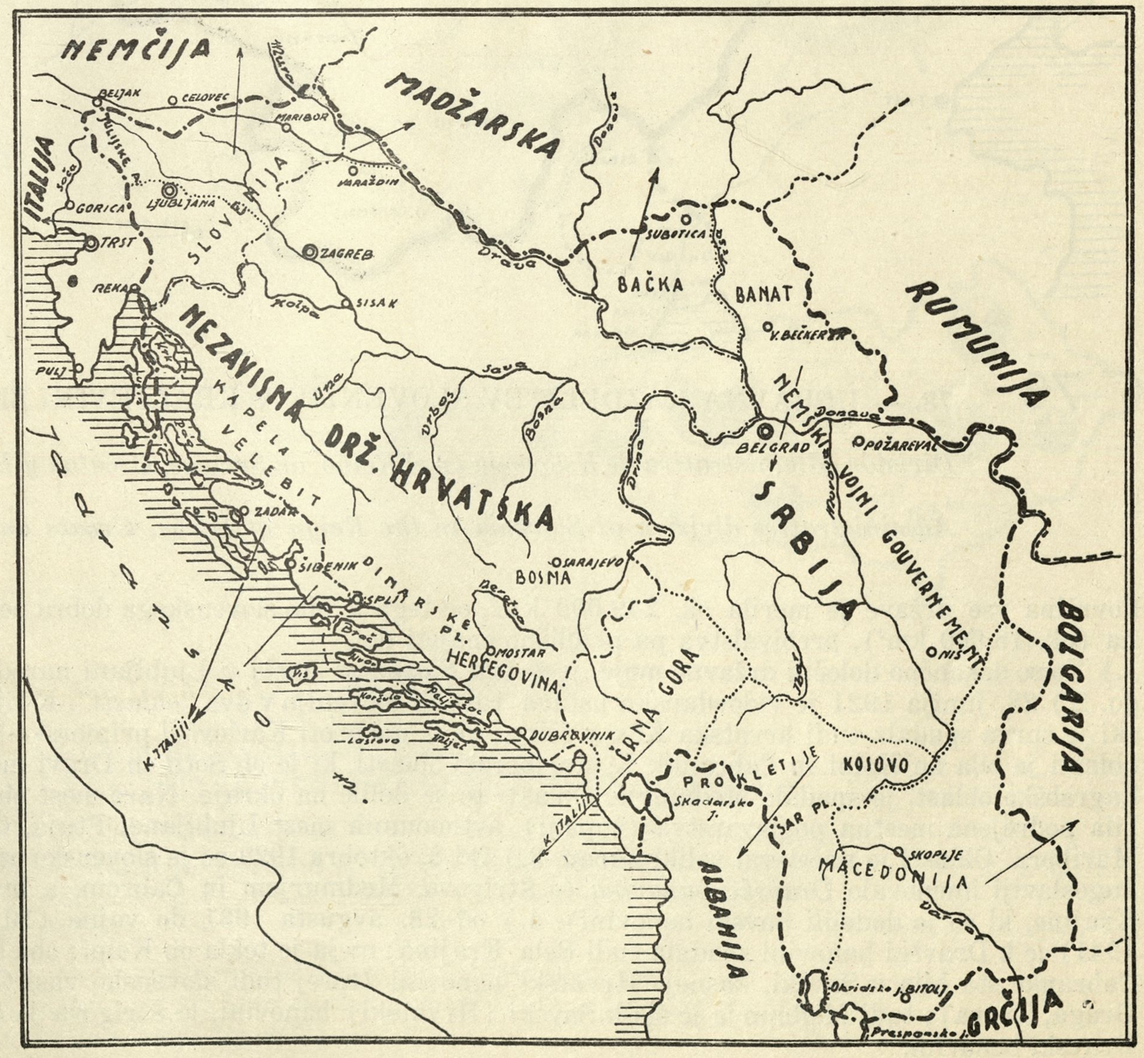
81. — RAZDELITEV JUGOSLAVIJE MED 1941 in 1945

La partición de Yugoslavia entre 1941 *y* 1945

Division of Yugoslavia between the years 1941 *and* 1945

Hrvaški so bili do italijanske kapitulacije otoki Pag, Brač, Hvar in polotok Pelješac, po 8. septembru 1943 pa nominalno vsi jadranski otoki razen kvarnerskih, ki so bili vključeni v "Vojno področje Jadransko Primorje".

81

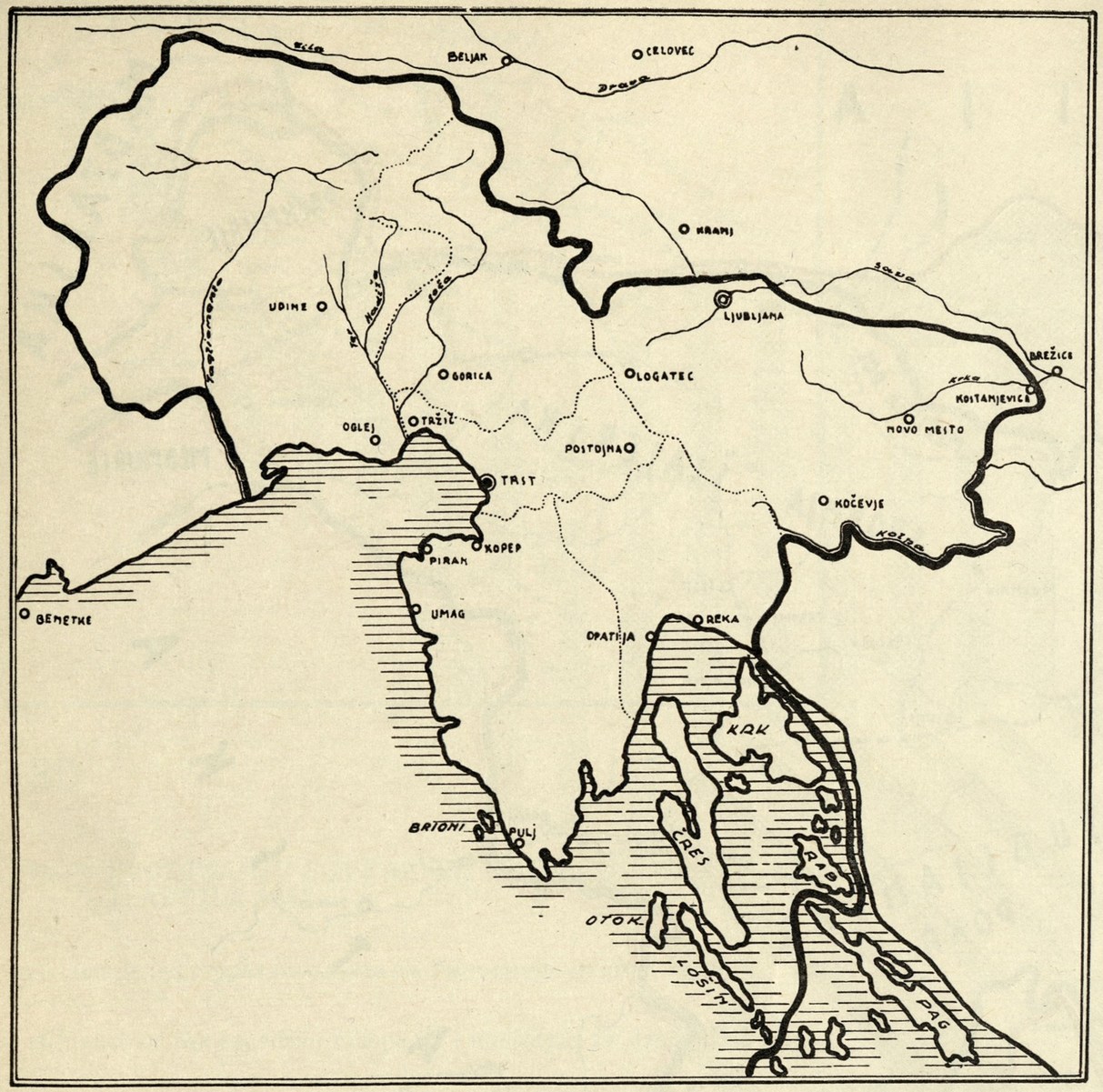
"Videmska pokrajina" z Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino, "Goriška pokrajina", "Tržaška pokrajina", "Puljska pokrajina" in zahodni del "Reške pokrajine" — vse to ozemlje je bilo v Italiji že od leta 1920 (rapallska meja). "Ljubljanska pokrajina" je bila prideljena Italiji od 1941-1943. Po 8. septembru 1943 so jo zasedli Nemci in iz nje, Julijske krajine in Furlanije, Sušaka in otokov Krka, Raba, Cresa in Lošinja ustanovili "Vojno področje Jadransko Primorje".

Legenda: Temna črta: Državna (banovinska) meja do vojne. Črtasta: Pokrajinske meje med vojno. Pikčasta: Narodna (jezikovna) meja (ne vpoštevajoč tujejezične otoke).

82. — SLOVENIJA V DRUGI SVETOVNI VOJNI 1941-1945

Eslovenia en la segunda guerra mundial (1941-1945)

Slovenia in World War II (1941-1945)

83

83. — "VOJNO PODROČJE JADRANSKO RIMORJE" (od septembra 1943 do maja 1945)

Territorio militar adriático de las fuerzas alemanas (septiembre 1943 *a mayo* 1945)

Adriatic military territory held by the German forces from Sept. 1943 *to May* 1945

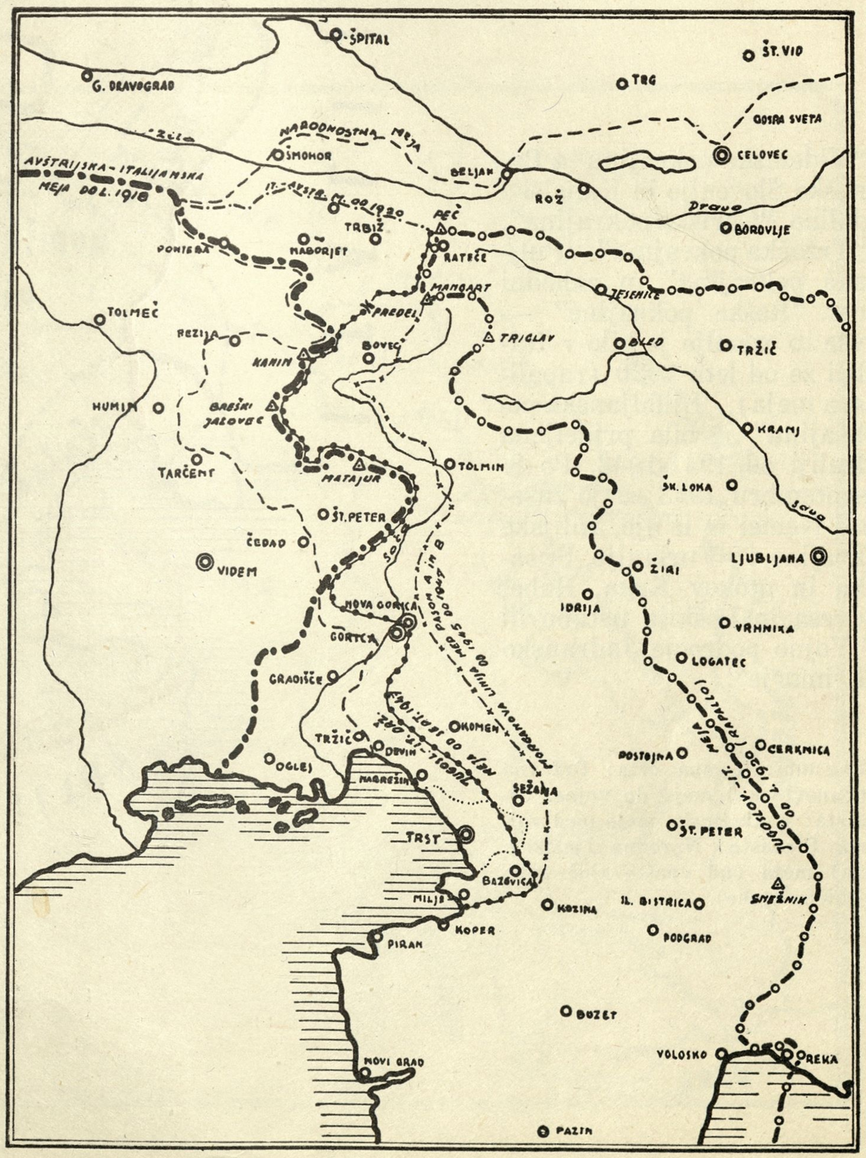
Površina je merila 22.033 km², prebivalcev je bilo ok. 2,100.000, od teh Slovencev od 700.000 do 800.000. Sedež vrhovnega komisarja je bil v Trstu.

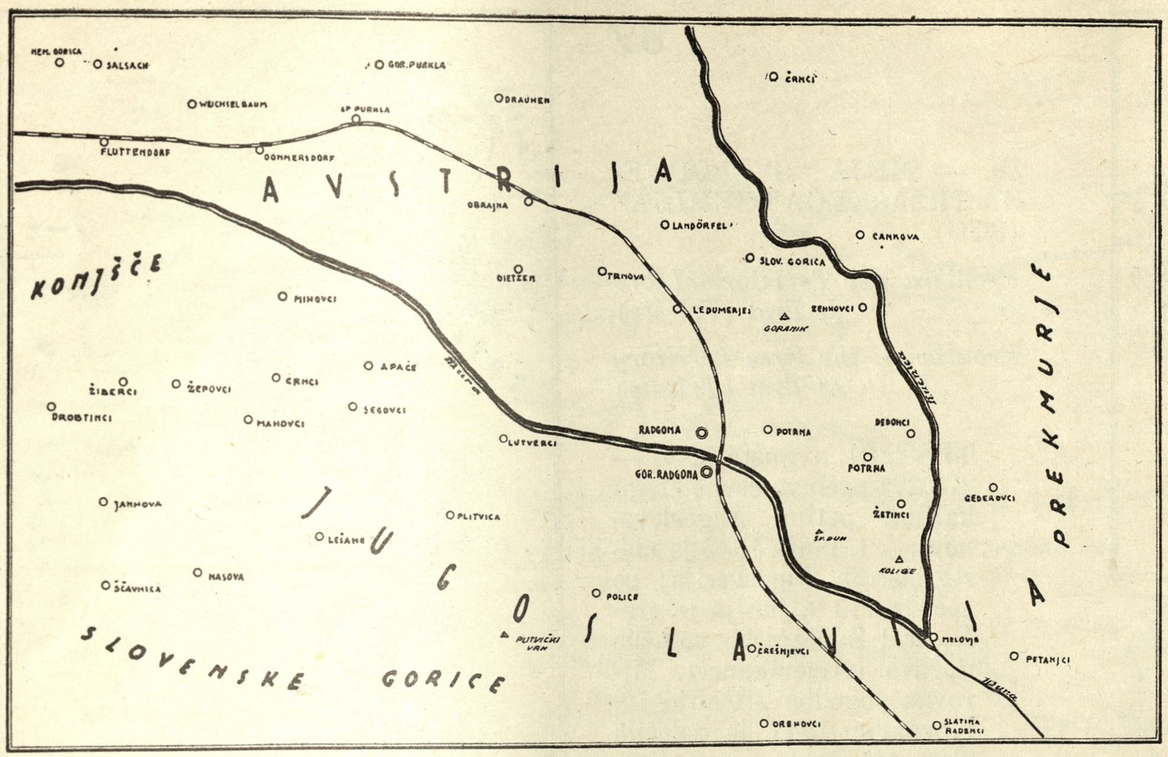
84

84. — RAZMEJITVENE ČRTE V JULIJSKI KRAJINI

Líneas demarcatorias en la Provincia Julia

Demarcation lines in the Province of Julia

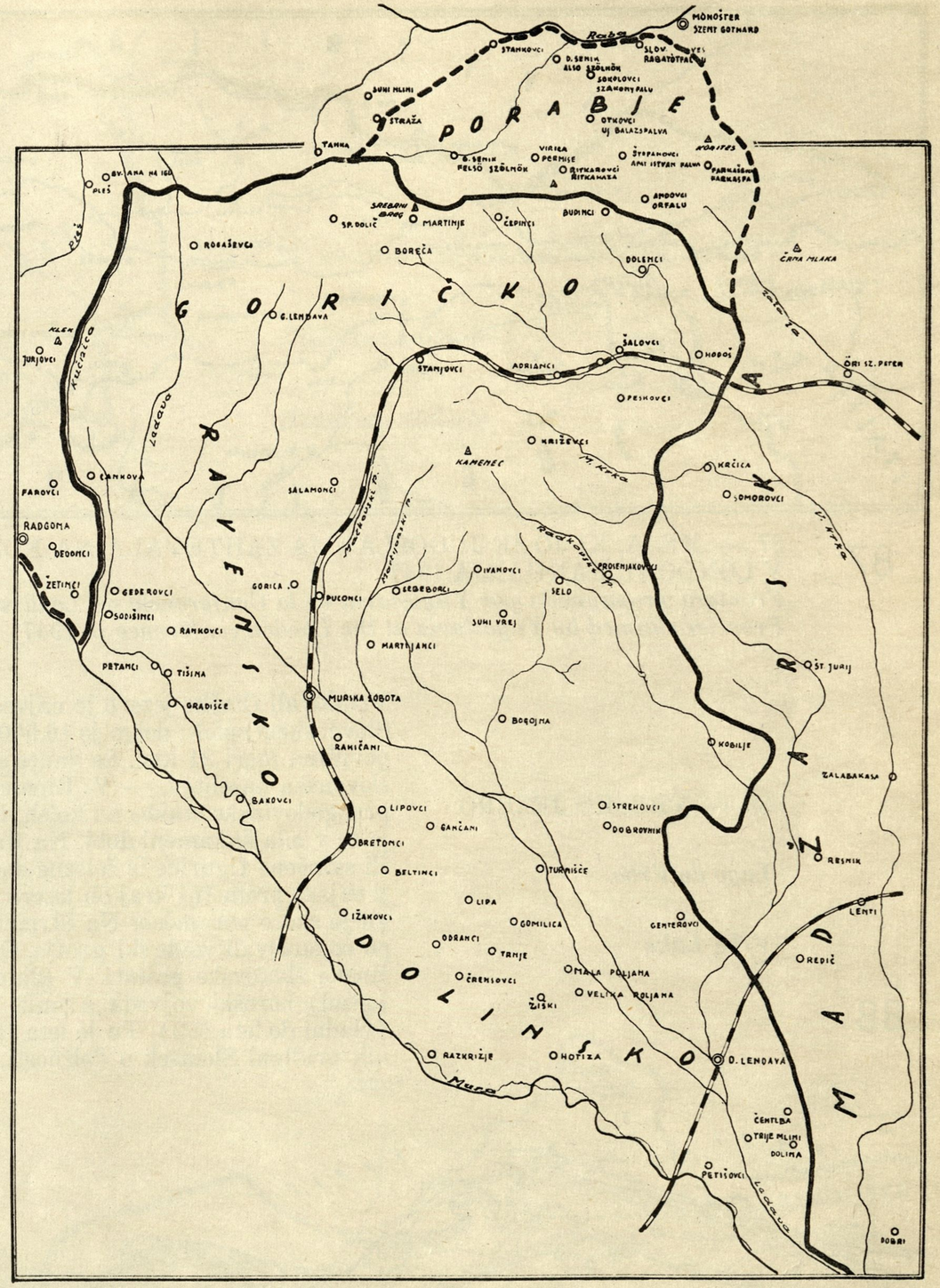
85

85. — RADGONSKI KOT

Sector de Radgona

Sector of Radgona

Slovensko ime:	Nemško ime:
Dédonci	Dedenitz
Farovci	Pfarrsdorf
Jurjovci	Jœrgen
Ledúmerje	Hummersdorf
Obrajna	Halbenrain
Pleš	Plesch
Potrna	Laafeld
Pridova	Pridahof
Rádgona	Radkersburg
Slovenska Górica	Goritz
Zenkovci	Zelting
Žetinci	Sicheldorf

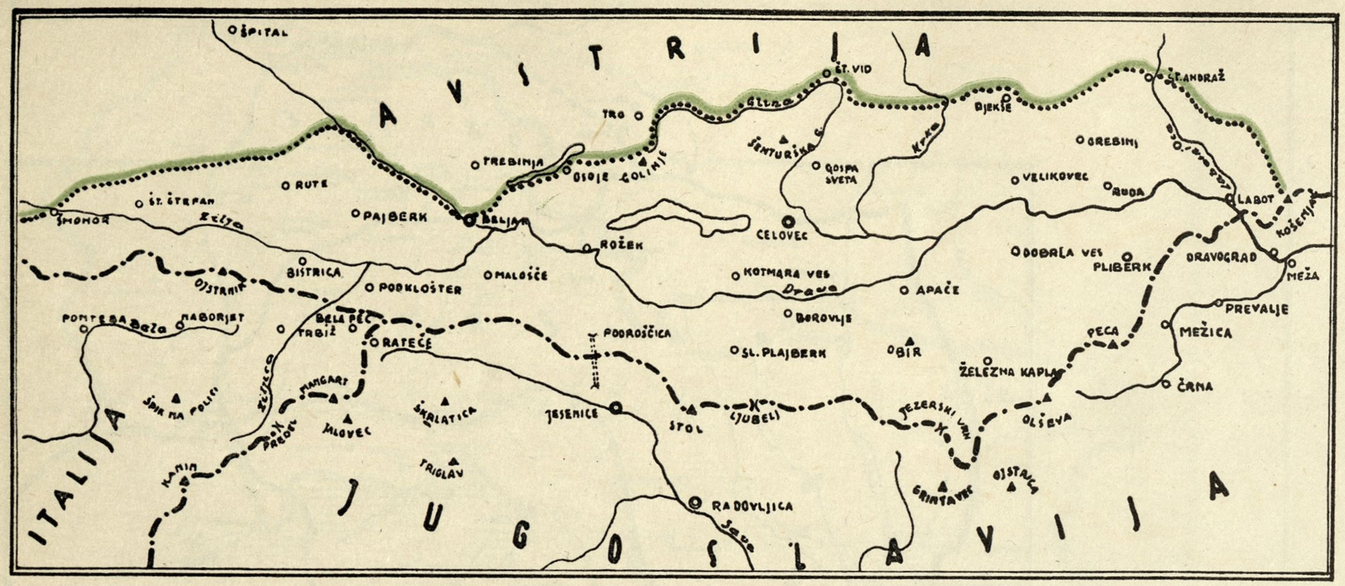

86

86. — SLOVENSKA KRAJINA (PREKMURJE IN PORABJE)

Slovenska Krajina (Prekmurje y Porabje)

Slovenian Krajina (Prekmurje and Porabje)

87

87. — MEJA, KI JO JE JUGOSLAVIJA ZAHTEVALA NA KONFERENCI V LONDONU JANUARJA 1947

Frontera propugnada por Yugoslavia en la Conferencia de Londres en 1947

Frontier claimed by Yugoslavia at the London conference in 1947

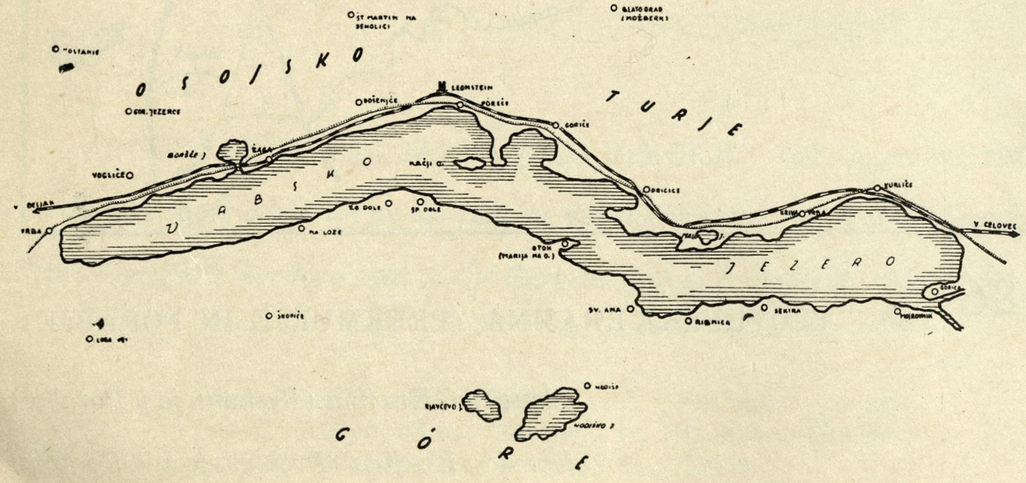
88. — VRBSKO JEZERO

Lago de Vrba

Vrba Lake

Vrbsko ali Otoško jezero je največje na Koroškem in na Slovenskem sploh; dolgo je 16,500 km, široko 1 do 2 km, površina meri 21 km². Še danes sega do njega strnjena slovenska naselitev. — V Ribnici in Hodišah so našli prazgodovinske stavbe na koleh, torej so tod bivali ljudje že v mlajši kameni dobi. Na Bregu pri Rožeku so našli svinčene figurice iz železne dobe. — Vrba je največji tujsko prometni kraj ob jezeru; pas ob severnem bregu je skoro ponemčen. Na Strmcu (Sternberg) nad Lipo so stolovali vovbrški grofje. Otok je bil središče brižinske škofovske posesti. V Blatogradu je imel sedež (grad) koroški vojvoda Arnulf, kasnejši nemški cesar (vladal do leta 899). Tu je leta 1834 na binkoštni praznik pridigal Slomšek o dolžnosti, materin jezik ljubiti.

88

89

89. — MEJA "SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA" (STO)

Frontera del Territorio Libre de Trst (Trieste)

Frontier of the Free Territory of Trst (Trieste)

TRST, 31. avgusta 1954 — 273.271 prebivalcev, od tega kakšna petina Jugoslovanov. — 1. maja 1945 je mesto zasedla Jugoslavija; po sporazumu 9. junija je prešlo pod Zavezniško vojaško upravo (Amerikanci). Mirovna pogodba z Italijo 10. februarja 1947 je določila Trst za glavno mesto Svobodnega tržaškega ozemlja (FTT), ki je bilo razdeljeno v dve coni. Cona A 222.5 km² z ok. 300.000 prebivalci s Trstom je bila dodeljena Zavezniški vojaški upravi; cono B 514 km² z ok. 70.000 prebivalci (s središčem v Kopru) pa Jugoslaviji. — Oktobra 1954 sta se Jugoslavija in Italija sporazumeli tako, da je cona B (z nekaterimi mejnimi premiki) pripadla Jugoslaviji, cona A pa italijanski upravi.

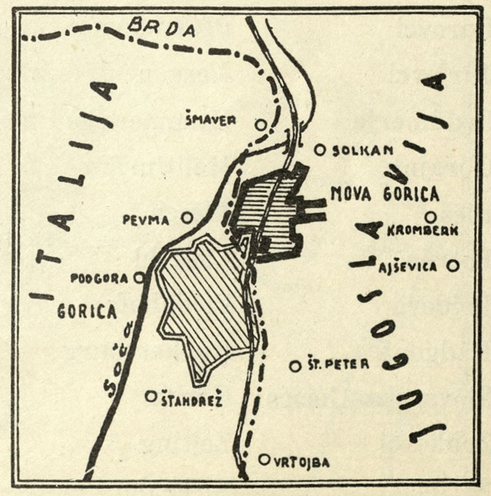

90

90. — SEDANJA DRŽAVNA MEJA PRI GORICI

Frontera actual cerca de Gorica

Present frontier near Gorica

91

91. — SLOVENSKA NAREČJA

Dialectos eslovenos

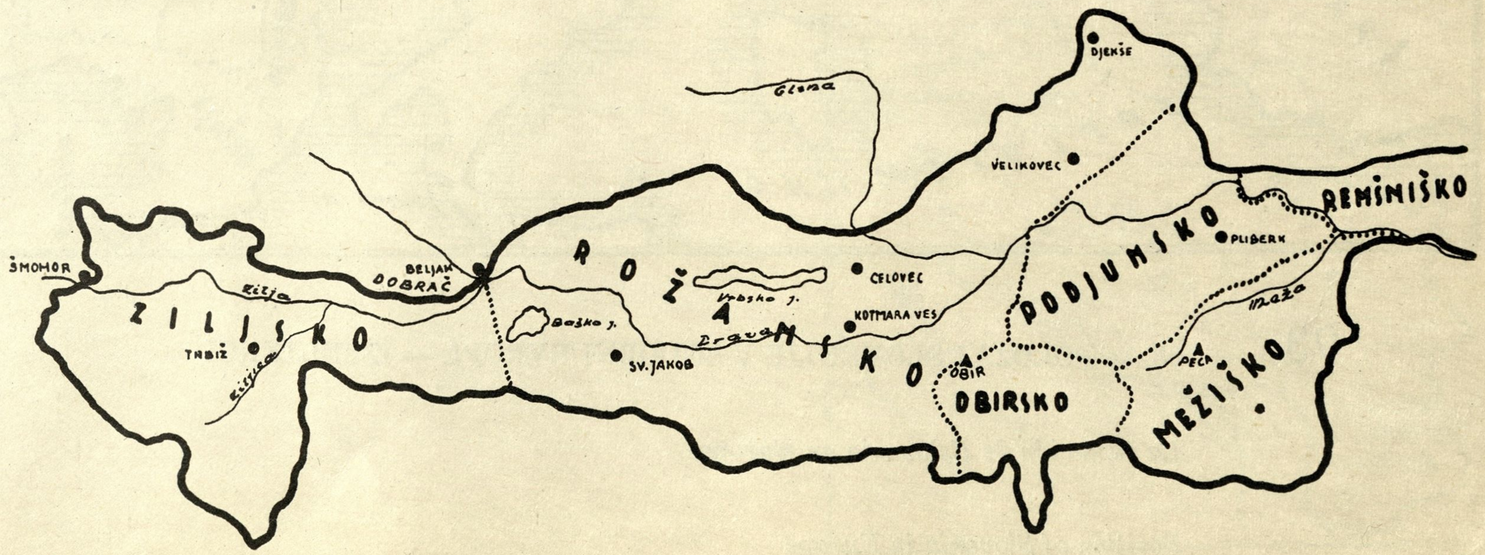
Slovenian dialects

92

92. — KOROŠKO NAREČJE — RAZDELITEV PO GOVORIH

Dialecto de Carintia — Subdivisión

Carinthian Dialect — Subdivision

93

93. — POLOŽAJ SLOVENIJE V SODOBNI EVROPI. — IZSELJENCI

La situación de Eslovenia en Europa

Position of Slovenia in Europe

Evropa po drugi svetovni vojni. Površina Evrope je 10,000.000 km²; Slovenija obsega 25.000 km², torej štiri stoti del. Prebivalcev je v Evropi ok. 500,000.000, v Sloveniji ok. 1,500.000, to je tri sto triintrideseti del. — Slovenskih izseljencev je po vsem svetu ok. 540.000: v Evropi ok. 166.000 (v Jugoslaviji 100.000, v Nemčiji 30 tisoč, v Franciji 16.000, v Belgiji 10 tisoč, v ostali Evropi 10.000), v Združenih državah Sev. Amerike 300.000, v Kanadi 10.000, v Južni Ameriki 45 tisoč (od tega v Argentini 30.000), v Egiptu 5.000; drugod po svetu ok. 10 tisoč. — Geopolitični pritisk na slovensko ozemlje se izraža v odnosu števila Slovencev do števila sosednjih narodov in v odnosu velikosti našega ozemlja do velikosti sosednjih narodov. Slovenija meji na ok. 70 milijonov Nemcev, 45 milijonov Italijanov in Furlanov, 10 milijonov Madžarov in 16 milijonov Jugoslovanov, ki niso Slovenci. — Bilanca 13 stoletnega razvoja kaže izgubo dveh tretjin ozemlja; največ so vzeli Nemci, nato Madžari. Je nekaj izrednega, da je narodič na tako izpostavljenem prostoru vzdržal. Tu se stikajo Slovani, Germani, Romani in Madžari; tu je najkrajša pot iz Srednje Evrope na morje, zato bi ta košček vsi radi imeli.

94

94. — "LJUDSKA REPUBLIKA SLOVENIJA" V "FEDERATIVNI JUGOSLAVIJI"

La República Popular de Eslovenia en la República Federal Popular de Yugoslavia

The Popular Republic of Slovenia in the Popular Federal Republic of Yugoslavia

Legenda

Barvno polje — slovensko ozemlje

Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana

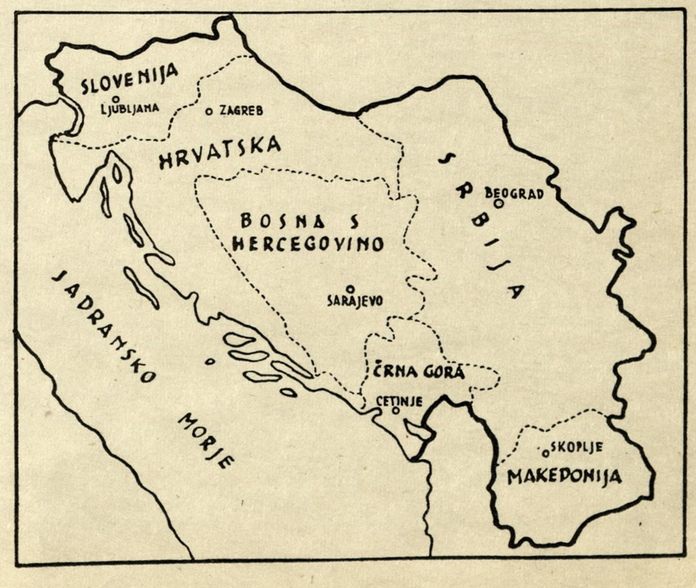
95. — JUGOSLAVIJA PO LETU 1945

Zvezna rezdelitev

Yugoslavia después del año 1945

Yugoslavia after 1945

95

Zgodovinski atlas Slovenije je prvič izšel v begunskem taborišču "Špital na Koroškem — februar 1948".

Ta druga izdaja je pomnožena in popravljena; zemljevidi so na novo prerisani.

P r i l o g a : Grbe slovenskih mest smo ponatisnili po prijaznosti lastnice originalov gospe Zine Rupnikove.

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
D
II 700 414
200802808
COBISS